

T.C
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

**HABER SİTELERİNDE KADIN SUÇLULUĞUNUN TEMSİLİ:
ÇİLEM DOĞAN ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Tuğba KURAL

Danışman

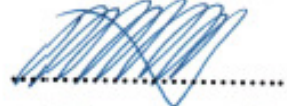
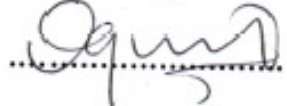

Prof. Dr. Barış Bora KILIÇBAY

BOLU 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Tuğba KURAL'a ait "Haber Sitelerinde Kadın Suçluluğunun Temsili: Çilem Doğan Örneği" adlı çalışma, jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliğiyle/ ~~oy çokluğuyla~~ kabul edilmiştir.

24.05.2019

Unvan, Adı, Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Barış Bora KILIÇBAY	
Üye : Doç. Dr. Oğuzhan TAŞ	
Üye : Dr. Öğretim Üyesi Zuhal GÜLER	

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Haber Sitelerinde Kadın Suçluluğunun Temsili: Çilem Doğan Örneği**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvurulan kaynaklardan yapılan alıntılarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Tuğba Kural
24.05.2019

ÖN SÖZ

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanan bu çalışmada kadın suçluluğu söyleminin internet haber siteleri içerisindeki temsillerine odaklanılmış ve örnek olay olarak Çilem Doğan davasına ilişkin haberler alınmıştır.

Günümüzde sıklıkla aile içi şiddetin kurbanı olan kadınların bizzat bu şiddetin uygulayıcısı olan eşlerini/partnerlerini öldürmeleri üzerinde önemle durulması gereken sosyolojik bir olgudur. Bununla beraber bu olgunun günümüzde oldukça yaygın olan bir medya aracı olarak haberlerde ne tür bir söylem ile dolaşıma girdiği ve suç işlemiş kadınların haber metinlerinde hangi temsiller ile somutlaştırıldığı ve bu temsillerin kadınlık deneyimine ilişkin neler söylediği de aile içi şiddetin kökenlerinin ve sonuçlarının anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Hazırlanan bu çalışmanın sosyoloji alanında yapılan benzer çalışmalara katkıda bulunması nihai amacımız olarak bizleri oldukça mutlu edecektir.

Çalışmanın başlangıcından itibaren rehberliği, anlayışı ve değerli katkılarıyla bana yol gösteren, yardımlarını esirgemeyen, kıymetli vaktini ayırarak bu çalışmanın olgunlaşmasında yolumu aydınlatan danışman hocam Prof. Dr. Barış Bora KILIÇBAY'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma sürecinde manevi desteği ile beni cesaretlendiren aileme, dostlarıma ve daima yanımda olan sevgili eşim Hakan Kural'a teşekkür ederim.

Tuğba KURAL

24.05.2016

ÖZET

HABER SİTELERİNDE KADIN SUÇLULUĞUNUN TEMSİLİ: ÇİLEM DOĞAN ÖRNEĞİ

Tuğba KURAL

Yüksek Lisans Tezi

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Danışman: Barış Bora KILIÇBAY

Mayıs 2019, 109 + viii Sayfa

Toplumsal olguların inşasında medya temsilleri oldukça büyük bir rol oynar. Medya temsilleri kadınlığa, erkekliğe, suça ve daha birçok olgu ve duruma ilişkin tanımları ve sınırları yeniden üretir ve konumunu korumasını sağlar. Kadın suçluların artan oranı, suç işleme nedenleri ve kadınları suça iten etmenlerin yanı sıra bu kadınların medya araçlarında ne tür bir söylem ve bu söyleme içkin temsil biçimleri ile ifade edildiği de önemli bir araştırma sorusudur. Çalışmamızda suç işleyen kadınlara ilişkin temsiller haber edinme biçimlerinin en güncel ve en çok tercih edilen türü olan internet gazeteleri seçilerek, Çilem Doğan örneği üzerinden analiz edilecektir. Çalışmada adam öldürme suçunu işlemiş kadınların temsil edilmiş biçimleri incelenirken söylem analizi yöntemi kullanılarak Çilem Doğan olayına ilişkin internet gazetelerinde 2015-2016 yılları arasında yayınlanmış haberler derinlemesine incelenmiştir. Bu incelemeden yola çıkılarak özellikle adam öldürme suçunu işlemiş kadınların sosyal temsiline ilişkin genel bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Analizin kuramsal altyapısı, suç ve internet gazeteciliğine yönelik kuramsal yaklaşımlar ekseninde kadın suçluluğuna ve temsil biçimlerine yönelik eleştirel bir perspektifi yansıtmayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Kadın, İnternet Gazeteleri, Suç, Temsil

ABSTRACT

REPRESENTATION OF WOMEN DELINQUENCY ON ONLINE NEWSPAPERS: ÇİLEM DOĞAN'S CASE

Tuğba KURAL

Master Thesis

Department of Sociology

Advisor: Barış Bora KILIÇBAY

May 2019, 109 + viii Pages

Media representations plays a big role in the construction of social facts. Media representations reproduces the limits and the definitions of femininity, masculinity, crime and many other facts and situations and maintains its status. The increasing rate of women delinquency, reasons and factors that prompt the women to the crime, as well as what kind of a discourse is being said about women on the media and the forms of representations that accompany this discourse is also an important research question. In this study, the most up to date and preferred forms of news about the representations of women who commit crime will be analyzed with the help of Çilem Doğan's case. In this study, using the method of discourse analysis while examining the representation of women offenders who committed the crime of manslaughter will be described. The news published about the Çilem Doğan's issue that has been on the internet newspapers between 2015-2016 years was examined in-depth analysis. Based on this analysis, it has been tried to create a general frame for the social representation of women who committed the crime of manslaughter. The theoretical background of the study aims to reflect a critical perspective about women delinquency and representation, in the context of theoretical approaches to the crime and online journalism.

Key words: Woman, Crime, Online News, Representation.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	
1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	5
1.1. Araştırmanın Konusu.....	5
1.2. Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları.....	6
1.3. Araştırmanın Kapsamı.....	7
1.4. Veri Toplama Teknikleri	7
II. BÖLÜM	
2. KURAMSAL AÇIDAN KADIN SUÇLULUĞU: SUÇ VE SUÇLU	
KAVRAMLARINA İLİŞKİN KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Suç ve Suçlu Kavramları	11
2.2. Toplumsal Bir Olgu Olarak Suç	14
2.3. Suç Kuramları.....	18
2.3.1. Toplumsal Yapı Teorileri ve Gerilim Teorisi	19
2.3.3. Çatışmacı Kuram	22
2.3.4. İktidar Kavramı Çerçevesinde Suça Bakış	27
2.3.5. Suçlunun Bedeni ve Biyoiktidar	32
2.4. Feminist Teori Bağlamında Kadın Suçluluğu	35

2.5. Genel Değerlendirme.....	42
III. BÖLÜM	
3. SUÇUN TOPLUMSAL İZDÜŞÜMLERİ VE TEMSİL.....	45
3.1. Toplumsal Yansımalar.....	46
3.1.1. Ahlaki Panik	46
3.1.2. Suç Korkusu.....	51
3.1.3. Ötekileştirme.....	55
3.2. Yeni Medya, Haber Siteleri ve Medya Temsilleri.....	57
3.2.1. İnternet Haber Metinlerinde Söylem	57
3.2.2. Kadın Suçluların Temsili.....	59
IV. BÖLÜM	
4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	67
4.1. Çilem Doğan Örneğinde Suçlu Kadın Temsilleri	67
4.2.1. Katil Eş Temsilleri	70
4.1.2. Mağdur Kadın Temsilleri.....	75
4.2.3. Annelik Temsilleri	82
4.2.4. Suçludan Kahramana: Kahramanlaştırılan Kadın Temsili	85
V. BÖLÜM	
5. SONUÇ	92
KAYNAKLAR	96
EKLER	106
Ek 1: Çilem Doğan'ın 8 Mart Mektubu	107
Ek 2: 2015-2017 yılları arasında yayınlanan Çilem Doğan olayına ilişkin haberlerin haber sitelerine göre dağılımı	109

GİRİŞ

Suç ve özellikle kadın suçluluğu son yıllarda sosyal bilimcilerin ve kriminologların üzerinde sıklıkla durduğu ve hakkında çok sayıda araştırmacının nitel ve nicel çalışmalar yapmakta olduğu bir alandır. Kadın suçluluğu denildiğinde kadınların suç işleme konusundaki eğilimleri, işledikleri suçların türleri ve kapsamı, suç işleme nedenleri ya da suça iten nedenler, kadın suçluların demografik ve sosyo-ekonomik durumları sıklıkla incelenen başlıklardır. Ancak sayısal birer veri olmanın haricinde suçluluğun ve bir kadın deneyimi olarak suç işlemenin ne anlam ifade ettiği, hukuk ve ceza sisteminin kadına bakışı, suç işlemiş kadının sosyal anlamda uğradığı tepkiler ve takip eden süreçte toplumsal hafızada bıraktığı etkiler de oldukça önemlidir. Diğer yandan genellikle suç alanının bir öznesi olarak alışıldık bulunmayan kadın imgesinin toplumsal alanda ve medyada nasıl bir söylem üzerinden dolaşıma girmekte olduğu ve ne tür bir temsil bulduğu soruları da kadın suçluluğuna ilişkin kavram ve kodların inşasında oldukça önemlidir. Çalışmamızda kadın suçluluğu suçun kavramsal yapısı, işleniş biçimleri ve nedenlerinin yanı sıra temsil kavramı çerçevesinde medya temsilleri internet gazeteciliği esas alınarak incelenecektir.

Temsil kavramsal olarak herhangi bir nesneyi veya özneyi betimleyen, ona ilişkin zihnimizde bağlantılı bir imgenin oluşmasına yol açan göstergeler olarak tanımlanmaktadır. Stuart Hall'a göre temsil herhangi bir olguyu simgeleştiren onun yerine geçen, örneği olan ya da onu ikame edendir. Diğer bir deyişle, temsil anlamı inşa eden ve aynı zamanda dolaşıma sokan bir anlamlandırma pratiğidir. Temsil dil aracılığıyla toplumsal yaşama dair bilgi, kavram ve anlamların inşa edilmesi, kurgulanması ve üretilmesidir. Dil ve temsil aracılığıyla üretilen anlam tekrar sürecinin bir parçası olması sonucunda söylem üzerine sabitlenir, her ne kadar Lacan'cı

perspektifte göstergelerin süreğen olarak gönderme yaptığı belirli bir gösterilen olmasa da¹, anlamlandırma süreci bazı temsil ve kavramların sabitlenmesini gerektirir. Temsiller tekrar yoluyla anlamın inşa edilmesini ve kodlar yoluyla sabitlenmesini sağlar. Belirli bir sistem içerisinde anlamın üretiminde yer alan uzlaşımlara kod denilir ve Hartley'e göre kodlar insanlar ve gruplar arasındaki ilişkileri de açıklayan kültürel fenomenlerdir. Kültürel bir ortaklaşılığa dayanan mübadele edilebilen ve tekrarlanan bu kodlar anlamlandırma süreçleriyle de kesişirler (Dursun 2012:61). Bu çalışmada, kodların kültürel olarak inşa edilmiş unsurlar olduğunun üzerinde durulacaktır. Bir metnin örneğinin haber metninin anlamını belirleyen ve kodlamayı sağlayan dil ve iletinin nasıl üretildiğini, ne şekilde okunduğunu belirleyen bazı toplumsal mitler, kalıp yargılar ve söylemler toplumsal iletişimin tüm katmanlarına sızan bir iktidar ağı aracılığıyla üretilmektedir. Anlamın dinamik yapısı içerisinde diğer tüm kavram ve imgeler gibi kadın veya suçlu imgelerine yönelik temsiller de sürekli dönüşür ve yer değiştirir. Ancak temsiller bu akışkan alanın içerisinde kültürel mitler, kalıp yargılar ve iktidar ilişkilerinin kaskacında sürekli olarak yeniden üretilirler. Medya metinleri ise sıklıkla üzerine uzlaşılmış bu kültürel kodların ve iktidar ilişkilerinin bir uzantısı halinde kadına ve suçluya ilişkin alışılmış temsil biçimlerini dolaşıma sokulmasını sürdürmektedir. İçinde bulunduğumuz çağda bilgi teknolojilerinin gelişmesi internetin ve mobil araçların yaygınlaşması medyanın ve haber metinlerinin de biçimsel açıdan büyük bir dönüşüm geçirmesini beraberinde getirmiştir. Gazeteciliğin ve haber yazımının büyük oranda elektronik bir biçime kavuştuğu günümüzde haber içeriklerinin ve haber söyleminin dil, anlam ve temsiller açısından bu biçimsel değişime ne derece eşlik ettiği veya eşlik edip etmediği ise bu çalışmanın temel sorunsalını ifade etmektedir.

Araştırmanın birinci bölümünde öncelikli olarak suç olgusu üzerine kuramsal bir tartışmaya yer verilmiştir. Bu bölümde suç ve sapma kavramları tarihsel ve sosyolojik bağlamı üzerinden norm, değer ve sosyal kontrol kavramları çerçevesinde incelenecek ve suçun toplumsal bir kavram olarak tanımlanması, geçirdiği tarihsel dönüşümler ve kültürel olarak farklılaşan bir kavram olarak nasıl anlaşılması gerektiği üzerine

¹ Lacan'a göre göstergeler zincirinin akışını belirleyen tüm sisteme anlam ve sabitlik kazandıran bir merkez yoktur. Sürekli devinim halindedirler. Anlam sözcüklerin ötesindedir ancak yine dil yani simgesel düzen tarafından üretilir.

yoğunlaşılacaktır. Bölüm devamında söz konusu kuramsal tartışmalar suça ilişkin Yapısalcı Kuramlar, Damga Kuramı, Ekolojik ve Çatışmacı Kuramlar ekseninde sürdürülecektir. Ardından Suç olgusunun iktidar kavramıyla ilişkisi, biyoiktidarın nesnesi ve cezanın somutlaştığı olarak suçlunun bedeni ve Feminist Teori açısından kadın suçluluğuna değinilecektir. Bu bölümde kadınların sıklıkla hangi suçları işledikleri ve suç işleme nedenleri incelenecek ve adam öldürme suçunu işleyen kadınlara yönelik literatürde yer alan nicel ve nitel araştırma bulgularına da yer verilecektir.

İkinci bölümde, suçun toplumsal izdüşümleri ve temsil konularına değinilecektir. Bu bölümde haber medyasının öncelikli rolü göz ardı edilmeksizin medya ve suç birlikteliğinin kitlesel düzeyde yansımaları, ahlaki panikler, suç korkusu ve ötekileştirme başlıkları altında ele alınacaktır. Suçluya ilişkin kültürel olarak üretilen sosyal temsillerin bireylerin zihninde oluşturduğu imgelem ve gündelik hayata olan yansımaları üzerinde durulacak; suç ve suçlu temsillerinin inşasında ahlaki paniklerin rolü, bunların kolektif hafızadaki görünümüleri, toplumun suç işleyen bireye karşı tepki ve yaptırımları irdelenecektir. Ardından yeni medya araçları olarak tanımlanan alanda gazeteciliğin ve haber metinlerinin geçirdiği dönüşümlerden kısaca bahsedilecektir. Multimedia, yöndeşme, hipermetinsellik ve özellikle de karşılıklı etkileşimi ifade eden interaktivite internet haber medyası için tanımlayıcı başlıca unsurlardır. Televizyon, gazete ve radyo gibi geleneksel medya araçlarının – yeni medya türlerine kıyasla – bireyi pasif alıcılar ve hipnotize olmuş izleyiciler statüsünden söz konusu içeriğin üreticisi ve dağıtıcısı olduğu aktif kullanıcılara dönüştürdüğü görüşü, internet ve onun siber uzamı hakkında yapılan en çarpıcı ve kutsayıcı yorumların bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla yeni medya metinleri yalnızca içeriğin oluşturucusu olan kişi veya gruplarca değil aynı zamanda onu yorumlayan ve paylaşanlarca da yeniden üretilir. Bu yeni medya metinlerinin taşıdığı enformasyonun ve temsillerin anonim bir nitelik taşımasına giden süreci hızlandırmaktadır. Bu doğrultuda internet tabanlı medya araçlarının gazeteciliğe getirdiği yenilikler ve haber metinlerinin gerek yapısal gerek semantik açıdan geçirdiği dönüşümler ve bunların temsil kavramı ile olan bağlantısı ekseninde irdelenecektir. İnternet haber sitelerinin yaygınlaşması ile değişen

içerik ve biçim düzenlemelerinin temsile ilişkin neler söyleyebileceği üzerinde durulacaktır.

Üçüncü bölümde ise, kadın suçluluğunun temsili çerçevesinde örnek olay olarak seçilen Çilem Doğan olayı, benzer suçu işleyen kadınların hikayeleriyle karşılaştırmalı şekilde, ele alınacaktır. Bu kapsamda kadın suçluluğunun temsiline ilişkin genel verilerin ardından söz konusu verileri desteklemek amacıyla, belirtilen dönemler arasında, internet haber sitelerinde yayınlanan Çilem Doğan olayına ilişkin haber metinleri, söylem açısından ve anlatsal açıdan bir analize tabi tutulacaktır. Analizin amacı Çilem Doğan örneği üzerinden, adam öldürme suçunu işleyen kadınların internet haberlerinde nasıl bir temsil bulduğunun ve bu temsillerin haber dili, vurgulamalar, cümle yapıları bilhassa başlıklar ve haber gövde metni aracılığıyla nasıl kurulduğunu ortaya koymaktır. Bu açıdan haberin vermek istediği mesajı vurucu bir şekilde özetleyerek iletmeyi amaçlayan haber başlıkları öncelik alınarak haber metinleri içerisindeki anlatsal özelliklerin söylem açısından analizinin yapılması hedeflenmiştir.

Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise analiz çerçevesinde elde edilen veriler aracılığıyla internet haber metinleri ekseninde suç, kadın ve temsile ilişkin genel bir değerlendirmeye yer verilecektir.

I. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

1.1. Araştırmanın Konusu

Bu çalışma genel anlamda adam öldürme suçunu işlemiş kadınların internet haber sitelerinde dolaşıma giren suç söylemi üzerinden temsil edilme biçimlerini konu almaktadır. Bu konuyla ilgili literatürde yapılan benzer çalışmalar erkeklerle kıyaslandığında kadınların adam öldürme suçunu daha az oranda işlediklerini göstermektedir. Ancak son yıllara yapılan istatistiklere bakıldığında adam öldürme suçunu işleyen kadınların sayısında artarak ilerleyen bir oranın var olduğu görülmektedir. Bu sayının artışı ve nedenleri konusunda yapılan çalışmalar ise kadınlar tarafından işlenen adam öldürme suçunun büyük oranda eşlerine/partnerlerine yönelik işlendiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla artan bir şekilde ortaya çıkan kadın suçlu oranları bu durumun şimdiye kadar karşılaşılmamış oranda haber metinlerine yansımaları da beraberinde getirmektedir. Her ne kadar ahlaki bir paniğin yaratılmasına olanak sağlayacak derecede dikkat çekici bir düzeyde olmasa da kadın suçluluğu da bu yönüyle medya metinlerinde kaçınılmaz olarak yer almaktadır. Üretilen temsiller aracılığıyla toplumsal gerçekliğin inşasında oldukça önemli bir yere sahip olan medya haber metinlerinin eşlerini öldüren kadınlar ile ilgili ne tür bir söylemin taşıyıcılığı yaptığı, bu söylem aracılığıyla dolaşıma giren temsil biçimleri ve ne tür kadınlık temsillerinin medya metinlerine yansıdığı bu çalışmanın ana konusu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Bu araştırmanın amacı günümüzde kullanımı oldukça yüksek bir oranda artış gösteren ve takip edilen internet haber gazeteciliğinin kadın suçlulara ilişkin nasıl bir portre çizdiğinin ve ne tür temsilleri ön plana çıkardığının anlaşılmasıdır.

Bu çalışmada televizyon, gazete ve radyo gibi geleneksel medya araçlarının aksine internet haber sitelerinin seçilmesinin nedeni günümüzde okuyucuların günlük haberleri ve gündemi sıklıkla bilgisayarlar veya mobil cihazlar üzerinden erişilebilen online haber siteleri aracılığıyla takip etmekte oluşudur. Bu durum enformasyonun ve söylemin dolaşımı noktasında online haber sitelerinin geleneksel medya aracılığıyla yayın yapan gazetelere oranla daha etkili olmasını beraberinde getirmektedir.

Bu bağlamda çalışmada öncelikli olarak suçun temel belirleyicilerinin neler olduğu sorusundan hareket edilmiştir. Suç nasıl tanımlanmakta ve gündelik söylemin bir parçası olmaktadır? İktidar ilişkileri ekseninde bakıldığında suç ne şekilde norm dışının, istisnanın bir alanı haline gelmektedir? Biyoiktidar pratikleri suçlu bedenini ne tür bir söylemle normun sınırında ve hatta dışında konumlandırmaktadır? Birey suç işlemeye neden/nasıl yönelir? Bu sorular ekseninde suç olgusunun genel bir şeması çıkarılmak istenmiştir. Ardından kadın suçluluğunun durumu ve kadınların işlediği suçların neler olduğu, sıklıkla kime yönelik ve nasıl işlendiği sorusuna yanıt aranmıştır. Haber metinleri aracılığıyla temsiller nasıl oluşturulur ve bu temsiller toplumsal gerçekliğin inşasında ne derece etkilidir? Suç kavramı medya ve haber metinleri aracılığıyla toplumsal bellekte ne tür izdüşümlerin ve temsillerin oluşumuna katkıda bulunmaktadır? Eşini/partnerini öldüren kadınlara yönelik ne tür temsiller öne çıkmaktadır? Bu temsiller kadınlık deneyimi hakkında neler söylemektedir? Sosyal demokrat ya da liberal görüşe yakın haber siteleri ile sağcı-muhafazakâr haber sitelerinin bazı haberlerinde ortak bir mizojinist söylem bulunmakta mıdır? Soruları aracılığı ile ise temsil konusunda nasıl bir tutum izlendiği irdelenmeye çalışılacaktır.

1.3. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma 2015-2016 yılları arasında internet üzerinden haber yapan ve en çok okunan 20 haber sitesinde Çilem Doğan olayına ilişkin olarak yayınlanan haber içeriklerini kapsamaktadır. Karşılaştırmalı bir analizin de mümkün kılınabilmesi amacıyla takip eden 2017-2018 yılları arasında benzer şekilde eşini öldüren kadınların haberlerine ulaşılmaya çalışılmış ve bu kapsamda konuyla ilgili 50 haber başlığı ve içeriği de analize dahil edilmiştir.

Araştırmanın sınırlılıkları gereği yalnızca adam öldürme suçunu işlemiş olan kadınlara ilişkin haber metinleri incelenmiş ve araştırma kapsamının daraltılarak sadeleştirilmesi amacıyla internet üzerinden yayım yapmakta olan haber siteleri arasından en çok okunan/tıklanan 20 haber sitesi araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Bunun yanı sıra sınırlılıklar gereği suç ve kadın suçluluğuna ilişkin sosyolojik kuramların tümüne yer verilememiş örnek olay analizinde, konunun anlaşılmasında yararlı olabileceği düşünülen ve örnek olay ve söylem analizine altyapı oluşturacağı düşünülen kuramlar araştırmaya dahil edilmiştir.

1.4. Veri Toplama Teknikleri

Çalışmamızda haber sitelerinde yer alan kadın suçluların temsilinin irdelenmesi amacıyla seçilen haber metinleri derinlemesine bir söylem analizine tabi tutulmuştur. Haber metinlerinin şekil bakımından incelenmesinin yanı sıra haber ana başlıkları, alt başlıklar, haberin gövde metni ve haberin referans kaynakları baz alınarak; metin içinde vurgulanan alanlar, sözcük ve ifadelerin seçimi, suç ve suçluya ilişkin betimlemeler ve ayrıntılandırmalar bağlamında haberler göstergebilimsel ve semantik açıdan incelenerek taşıyıcısı olduğu söylem ve temsile ilişkin ne tür ip uçları barındırdığı analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, Çilem Doğan olayına ilişkin 2015-2016 yılları arasında arama motorları üzerinden ulaşılabilen 411 haberin 144'ü yukarıda ifade edilen öğeler bakımından ele alınarak barındırdığı söylem ve temsiller açısından analiz edilmiştir. Devamında incelenen haberler belirlenen temalar bağlamında kategorilendirilmiş ve

temalandırma süreci örnek olaya ilişkin seçilen tüm haberlerin incelenmesinin ardından öne çıkan konular ve ana başlıklar sınıflandırılarak yapılmıştır. Çilem Doğan olayı medyada geniş yankı bulmuş, hakkında çok sayıda ve farklı ideolojik bakış açılarını taşıyan gruplarca haber yapılmıştır. Bu açıdan Çilem Doğan Olayına ilişkin haberler kadın suçluluğunun temsili açısından verimli bir analizin yapılabilmesine de olanak sağlamaktadır.

Bu çalışmada haber dili, kullanılan başlıklar, görseller ve internet haberciliğinin sunduğu diğer olanaklar aracılığıyla Çilem Doğan olayı örnek olay olarak seçilerek eşini/partnerini öldürmüş kadınlara ilişkin nasıl bir temsilin kurulduğuna odaklanılmış ve elde edilen veriler ışığında kadın suçluluğuna ilişkin haber medyasında yer alan söylem ve temsillerin profiline ilişkin genel bir çıkarsama yapılmaya çalışılmıştır.

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL AÇIDAN KADIN SUÇLULUĞU: SUÇ VE SUÇLU KAVRAMLARINA İLİŞKİN KURAMSAL ÇERÇEVE

Suçla ilişkin kavramsal ve teorik açıklamalara geçmeden önce suçun tanımlanmasında etkin olan bazı anahtar kavramlardan söz etmekte fayda var. Bunlar suçun yanı sıra toplumsal birçok davranışın açıklanmasında da kullanılmakta olan, norm, değer ve sapma kavramlarıdır.

Suç sosyolojik anlamda genel olarak bir sapma biçimi olarak değerlendirilmektedir. Sapma kavramı ise daha çok toplumsal norm, değer, ahlak, erdem gibi bir dizi sosyolojik ve felsefi kavramlar seti içerisinde tanımlanmaya çalışılan bir kavram olarak karşımıza çıkıyor.

Değerler, insanların iyi, güzel, cazip ve kullanışlı olanın ne olduğunu tanımlarken kullandıkları kültürel olarak belirlenmiş kodlardır. (Macionis 2013:66). Değer kavramı da diğer tüm kültürel tanımlamalar gibi söz konusu toplumsal kod ve sembollerin bir soyutlamasıdır. Değer kavramı oldukça açık ve genel bir kavram olmakla beraber insanlar arasındaki sembolik etkileşimin bir ögesidir. Sosyal bilimciler tarafında sıklıkla insan davranışını yönlendiren ve karar alma süreçlerinde etkili olan dinamikleri ifade etmek için değer kavramını kullanmaktadırlar.

Değer kavramı bu açıdan toplumsal alanda uyum çerçevesinde şekillenen kuralların doğasını açıklamak için kullanılır. Pratik anlamda hangi eylemlerin yasakladığı hangi eylemlerin normal kabul edildiği, eylemin uygulanabilirliği ile ilgili koşulları açıklamak için kullanılmaktadır.

Norm ise, toplumun üyelerinin davranışlarını yönlendiren kural ve beklentiler olarak tanımlanmaktadır. (Macionis 2013:667). Normlar toplumsal değerler üzerine kurulmuş ve bireylerin nasıl davranması gerektiğini ifade eden yazılı olmayan, uyulmadığı takdirde sapma olarak tanımlanan ve beraberinde kınama, dışlama ve ötekileştirmeyi getiren soyut kurallardır. Normatif davranışı belirleyen kurallar yine toplumsal olarak kabul edilmiş bir sözleşmenin ürünü olarak tasavvur edilir. Durkheim'a göre (2012) bu normlar toplumsal düzenin belirleyicisi ve sağlayıcısıdır. Kaçınılmaz olarak oradadır ve toplumsal bir ödül-ceza sisteminin çerçevesini belirler. Sapma ve suç gibi kavramlar norm kavramı çerçevesinde, bu normlardan bir sapma biçimi olarak tanımlanır. Norm bu haliyle inşa edici bir kavram olarak nitelendirilebilir.

Sapma ve sapkın davranış genel sosyolojik tanımıyla toplumun geneli tarafından kabul gören norm ve değerler setinin dışına taşan, kabul görmeyen davranışları ifade etmektedir (İçli 2007: 21). Kısaca norm ihlali olarak tanımlanabilecek olan sapma suçun aksine cezai müeyyideleri gerektirmeyebilir ve geleneksel kurallara göre belirlenir (Dolu 2012: 34). Bu haliyle sapma ve sapkın davranış kendi özgül tanımı içerisinde göreceliliği de barındırmaktadır. Diğer bir deyişle sapkın olarak kabul edilen davranışlar her kültürde benzerlik göstermemekle beraber kimi kültürlerde sapkın olarak tanımlanan davranışlar, kimilerinde norm olarak karşımıza çıkabilmektedir. Sapma kültürel normlara göre belirlenir ve norm değişken bir kavramdır. Suç da toplumda yürürlükte olan normlardan bir sapma olarak tanımlanabilir, ancak bu noktada suçun sapmadan ayıran en belirgin çizgi suçun kanun koyucu tarafından cezai yaptırıma tabii bir davranış olarak belirlenmiş olmasıdır (Kızılcılık ve Erjem 1992). Dolayısıyla bu haliyle sapma temel anlamda tanımlanma sürecinde normlar ve değerler sistemini referans almakla beraber eylemin derecesi neticesinde tepki derecesi de değişmektedir. Örneğin bir dönemin Punk giyim, saç ve yaşam tarzı sapkınlık olarak değerlendirilmekle beraber kanunen herhangi bir cezai karşılığı yoktu, bununla beraber yine bir sapkınlık olarak değerlendirilen şeytana tapma ve satanizmin toplumda uyandırdığı tepkisellik Punk gençliğine göre daha aşırı bir boyuttaydı. Olumlu ya da olumsuz sapkın davranışların ortak yönü karşımızdakini dışarıdan biri olarak tanımlamamıza olanak veren bazı farklılıklar göstermeleridir, sapkın kişiler diğer bir deyişle uyum kelimesiyle tanımlanan toplumun genelinin dışında tanımlanan ötekilerdir

(Becker 2013). Durkheim'a göre (2012) insanlar toplumsal ahlaki sınırlara işaret etmek amacıyla sapma kavramını yaratmışlardır. Marksist görüşe göre ise sapma toplumsal iktidarın bireylere uyguladığı bir kontrol biçimidir.

Sosyal Kontrol kavramı kişilerin düşünce ve davranışlarını düzenleme biçimi olarak çok geniş bir kuramsal alana aittir. Sosyal kontrol yazılı olmayan kurallar dahilinde bir toplumsal grup içerisindeki bireylerin davranışını düzenlemek için kullanılabilen gibi daha makro bir bakış açısıyla toplumun tümünün ya da devlet sınırları içerisinde vatandaşların davranışlarını düzenleyen kanunlar ve politikalar nezdinde de düşünülebilir. Buna göre küçük ölçekli alt gruplar içerisindeki lider bireylerden, polisler, kanunlardan yargıç ve devlet adamlarına uzanan geniş bir sosyal kontrol düzeninden bahsetmek mümkündür. Sosyal kontrol kavramı yaptırım gücü taşıması açısından bir tür hegemonyaya işaret eder.

2.1. Suç ve Suçlu Kavramları

Suç olgusu uzun yıllardan bu yana birçok araştırmacının üzerinde çalıştığı toplumsal bir konudur. Neyin suç olarak tanımlanması gerektiği ve davranışın hangi koşullarda suç olup olmama çizgisini aşacağı şüphesiz ki günümüzde insanlığa bırakılmış olan tarihsel bir mirasın, gelenek ve göreneklerin, normların ya da hukuk tarafından çizilmiş ve devletlerce uygulanmakta olan bir takım yasa maddelerinin ya da sağduyuların tanımladığı şekilde belirlenmektedir. Bu da suçu evrensel olmasının yanı sıra göreceli bir nitelik kazandırmaktadır (Akpolat 2011:234). Bununla beraber birçok suçun felsefi ve sosyolojik açıdan bakıldığında yorumlanabilir olması kavramsal olarak tanımlanmasını zorlaştırmaktadır.

Suç olgusu Marshall'ın sosyoloji sözlüğünde şu şekilde tanımlanmaktadır; "Kişisel alanı aşır kamusal alana giren ve yasak olan kural ya da yasaları çiğneyen, buna bağlı olarak meşru cezaların ya da yaptırımların uygulandığı ve kamusal bir otoritenin müdahalesinin gerektiren fiiller suç sayılmaktadır" (2005:702). Bu tanıma göre suç eylemi büyük oranda kamusal alanın bir nesnesi olarak tanımlanmaktadır.

Açıklamalı sosyoloji terimleri sözlüğüne göre ise; “Küçük ya da büyük bir sosyal grubun üyeleri tarafından iyi ve yararlı olarak kabul edilmiş olan inançların, geleneklerin ve törelerin kurumların dayandıkları kurallara aykırı olarak işlenmiş bulunan anti sosyal bir davranışın suç olarak kabul edildiği” vurgulanmıştır (Kızılçelik ve Erjem 1992:402). Buna göre ise kişinin suç olarak tabir edilen davranışı büyük oranda toplumsal belirleyicilere bağlıdır. Bir eylemin suç olarak tanımlanması o toplumun kabul ettiği toplumsal ve kültürel kodlarla ilişkilendirilebilir. Suç kavramı, ceza hukukuna göre, kanun tarafından ceza hukuku yaptırımları ile tehdit edilen eylemlere işaret eder, suç işleme ise belirli bir dönem ve belirli bir yerdeki suç eylemlerinin bütünüdür (Demirbaş 2014: 43).

Tierney’e göre suç, bireylerin içinde yaşadıkları toplumun hukuki olarak belirlenmiş norm ve kurallarından sapmasıdır (Tierney 2010:13). Kriminoloji konusunda detaylı çalışmalarıyla bilinen Dolu ise suçu, “kanunlarda açıkça yasaklanmış ve karşılığında bir ceza öngörülen her türlü eylem” olarak tanımlamaktadır (Dolu 2012:34). Suç üzerine yapılan bu genel yorumlara bakıldığında, tanımlamalar birbirinden bazı farklılıklar taşısa da ortak nokta suç olgusunun mevcut yasalarca belirlendiği ve söz konusu eylemlerin sonucunda cezai işlem getirdiğidir. Suç tanımlamalarına bakıldığında uzmanların kesiştiği bir diğer nokta ise suçun topluma ve zamana bağlı olarak sürekli bir değişim gösterdiğidir.

Hâkim ideolojik yaklaşımlar, ahlaki paradigmlar ve dönemsel sosyo-ekonomik hareketler suçun tanımlanmasında etkilidir. Her ne kadar kavramsal olarak tanımlanması zor bir alan olarak kabul edilse de- ki bu tanımlama zorluğu suç olarak nitelendirilen davranış, eylem veya söylemlerin tarih ve zaman sürekliliği içerisinde değişiklik görünümler kazanmasından kaynaklanmaktadır-(Dolu, 2014; Demirbaş, 2014; İçli, 2012; Siegel, 2006; Tierney, 2010) oluşturduğu tüm olumsuz çağrışımlarla beraber suç olgusu insanlık tarihinde farklı kavramlarla ilintilendirilerek tartışılmaktadır. Bu ilintilendirme süreci suç davranışının içinde doğduğu dinamiklerin daha anlaşılır olmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Suç olgusu yerel olarak farklı eylem biçimlerine işaret etse de bazı suçlar evrensel anlamda genel bir kabule sahiptir; örneğin

cinayet, hırsızlık, kutsal kabul edilen nesnelere saygısızlık gibi eylemler dünyanın her yerinde suç olarak tanımlanmaktadır (Burkay 2008:3).

Suç tanımlamaları sözünü ettiğimiz üzere farklılık ve değişim göstermekle beraber, asıl temel nokta kanunların nasıl düzenlendiği ve suç olarak kabul edilen davranışın nasıl belirlendiği konusudur. Buna ilişkin literatürde iki farklı yaklaşımla karşılaşmak mümkündür, uzlaşmacı yaklaşım ve çatışmacı yaklaşım (Çakmak, 2015; Dolu 2012; Reid 1993). Uzlaşmacı yaklaşıma göre toplumda düzenleyici rol işlevindeki kanunlar, toplumsal bir sözleşmenin ürünüdür. Diğer bir deyişle kanunlar ve normlar toplumsal olarak üzerine uzlaşmış, karara varılmış ve evrensel anlamda ortak fayda sağlayan değerler çerçevesinde belirlenmiş ve kabul görmüş bir anlaşmanın sonucudur. Kaynağını İşlevselci Teori 'den alan bu görüşe göre toplumsal yapının bir bütün olarak devamlılığının sağlanabilmesi için böyle bir uzlaşma ortamı oluşturulmuş ve kabul görmüştür (Dolu 2012:35). Buna göre suç olan ve olmayan davranışlar toplumsal olarak ortak bir iyi kavramının genel kabul görmesinin sonucu olarak değerlendirilmelidir. Suç olan davranışlar toplumun geneli için olumsuzluk teşkil edeceği için kabul edilemezdir. Kaynağını büyük oranda Marksist görüşten alan çatışmacı yaklaşıma göre ise toplumsal olarak ortak kabul gören bir değerler sisteminin varlığından söz etmek mümkün değildir. Kanunlar ve suç olarak kabul edilen eylemler belli bir topluluğun çıkarları doğrultusunda düzenlenmektedir (Reid 1993:34). Bu yaklaşıma göre egemen topluluğun değer ve yargıları kanunları, normları belirlemektedir. Fayda ve değer kavramları bireysel olarak şekillenmektedir. Dolayısıyla ortaya konan kanuni bir düzenlemenin tüm grupların menfaatine olacağını söylemek imkânsızdır. Dolayısıyla toplumu bir arada tutan şey toplumsal bir sözleşme değil güç ve baskıdır. Kanunlar ise egemen topluluğun kendi çıkarlarını diğer gruplara dayatmasının bir yoludur. Buna göre uzlaşmacı kurama göre suç üzerinde uzlaşılan toplumsal sözleşmenin bir ihlali iken çatışmacı yaklaşıma göre ise toplumsal güç ve baskı aygıtlarına karşı bireyin içinde bulunduğu grup dinamikleri çerçevesinde geliştirdiği bir tepki olarak tanımlanmaktadır (Dolu 2012:36).

2.2. Toplumsal Bir Olgu Olarak Suç

İnsanoğlu yeryüzüne geldiği andan oradan ayrıldığı ana kadar, yüklü bir öğrenme, keşfetme, anlama ve eyleme sürecine tabii olur, sosyal bilimler açısından bu süreç toplumsallaşma olarak ifade edilir (Giddens 2008). İnsanoğlu değişmez kaderi olan toplumsallaşma süreci içerisinde kendisine, bu toplumsallığı sorunsuz şekilde sürdürebilme amacı ile bazı kurallar ve düzenlemeler getirmiş ve bu kuralları, hukuksal, dinsel siyasal birtakım yollarla meşrulaştırma yoluna gitmiştir. Bu süreçte üretilen meşrulaştırma yöntemleri ve normallik üzerine tüm tezler normal olmayanı sapkın olarak tanımlama ve çemberden dışlama usulü ile kendini gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla sapma ve onun bir biçimi olarak suç başta toplumsal normlar ve yasalar tarafından belirlenmiş toplumsal bir olguya işaret eder. (Burkay 2008; Çakmak 2015).

Suç dinamik bir olgudur ve sosyolojik olarak suç bir bireyin toplum içerisinde gerçekleştirdiği yanlış veya sapkın olarak addedilen davranışların gerçekleştiği zaman göre farklılıklar gösterir. Suç ve ceza kanunlarında yer alan uygulamalar da dönemsel olarak farklılık gösterir. Örneğin içinde yaşadığımız çağ büyük oranda teknoloji ve internetin çağı olarak tanımlanmaktadır. Bu durum neticesinde yaşanan gelişmeler hukuk literatürüne “siber suçlar” kavramının girmesine neden olmuş, bu değişim ve gelişim beraberinde buna paralel cezai uygulamaların geliştirilmesini de getirmiştir (Çakmak 2015:6).

Toplumların iktisadi, siyasi ve sosyal alanda geçirdiği dönüşümler doğrultusunda o topluma mensup bireylerin de suça ve sapkınlığa yönelik bakışı içinde buldukları anın görüntüsüyle şekillenmektedir. Sosyolojik olarak ifade ettiğimiz norm ve değerlerin kültürel, zamansal ve mekânsal düzeyde farklılıklar içerdiği gerçeği toplum içerisinde sapma olarak kabul edilen davranışların da farklılıklar ihtiva ettiği gerçeğini karşımıza çıkarabilmektedir. Sosyolojik açıdan sapma, toplumsal yapıdan kaynaklanan bir görüngüdür; bireyler sınırları çizilmiş davranış kalıpları içerisinde hareket ettiği sürece normal, bu kalıpların dışına çıktığı takdirde sapkın olarak değerlendirilir (Oktik 2013: 6).

Sapma ve suç kavramları üzerinde konuşmanın güçlüğü akışkan bir anlam alanına dahil olmalarının yol açtığı bir tanımlanma sorunsalını beraberinde getiriyor denilebilir. Toplumsal düzenin korunması ve devamlılığın sağlanması bu devamlılığı ve sürekliliği bozacak zarar verecek her davranışın suç olarak nitelenmesine yol açar (Dolu 2012). Bir anlamda toplumsal düzenin devam etmesi için uygulanan kontrol suç olgusunun ifade alanını belirliyor denebilir. İdeal toplumsal düzenin bozulmasına, sarsılmasına sebep olacak her türlü davranış suç olarak nitelendirilebilir. Böylesi bir tanım, suçun toplumsal düzen içerisinde istenen sonuçları vermeyen davranışlar olarak tanımlanmasının beraberinde getirmektedir. Birçok suç davranışın sapmış biçimi olarak görülmektedir. (İçli 2007:22). Bu bağlamda bakıldığında sapma kavramı suçu da içeren daha geniş bir tanımlamayı gerektirmektedir.

Bunun yanı sıra Schwendinger'e göre suçun tanımı büyük oranda politiktir. Böyle bir çıkarıma suç olgusuna, insan hakları ve özgürlüklerini kapsayan geniş bir yaklaşımla bakıldığında ulaşılabileceğini ifade eden Schwendinger kanuna tıpatıp uyan bir suç yaklaşımını kabul edenlerin devlet ve statükonun hizmet ettiği menfaatlerin işine yarama riskini de almış olduğunu ifade eder. Buna örnek olarak ise Nazi dönemi Almanya'sında devlet eliyle işlenen suçları göstermektedir. Buna göre suç politik bir belirlenim taşımaktadır. (Schwendinger 1970, Aktaran: Polat, 2004:32). Söz konusu politik belirlenim değişen politik gelişmelerle, kurulan ve yıkılan hükümetler ve siyasi yönetimlerle zaman içerisinde değişime uğramaktadır.

Suçun biyolojik yorumu Cesare Lambrosso'nun 1800'lü yıllarda hapishanelerde yaptığı gözlemler sonucunda suçluların belirli biyolojik özellikler taşıdığına ilişkin çalışmasında da görülmektedir. Tanrının ve doğanın kanunlarından beslenen yasalar ve ahlaki kurallar eşliğinde beslenen suç ve sapkınlık tanımları toplumsal düzenin kurulmasında belirleyici olurken doğal olan (physei) ile insan yapımı olan (thesis) arasında bir ayırmadan da söz edilmektedir. Doğal olan her yerde benzerlik taşıırken insan yapımı olan kuralların farklı yerlerde değişik yaptırımlarla karşılaşabileceği kabul gören bir gerçektir (Sili 2013: 232). Bu gerçekliği yaratan ise physei'nin aksine thesis'in insan yapımı oluşundan kaynaklanan bir ayırmadır. Elbette antik Yunan döneminde bu kanunların tamamıyla tanrısal bir içerikten uzak olduğunun düşünülmesi pek

görülmemekle beraber bu durum insan eliyle konulan yasaların zaman içerisinde eleştirilmesine ve sorgulanmasına yol açmıştır.

Yunan düşünürlerin suç kavramını, hak, adalet ve düzen kavramları çevresinde düşünmesine karşılık yoğun bir dini baskı atmosferi içerisinde bulunan orta çağ düşüncesinde ise daha çok günah kavramıyla ilişkilendirilen ve halka açık mahkemelerin ve işkence olarak nitelendirebilecek cezalandırma usullerinin etkisinde gelişen bir suç algısından söz etmek mümkündür. Bu dönemde kilisenin günah olarak ifade ettiği her davranış aynı zamanda yasal olarak da suç teşkil ediyordu. Suçun kaynağı olarak ise daha çok doğüstü, metafizik öğeler görülüyordu (Dolu 2012: 89). Kanun ve yasaların belirsizliği sıklıkla suç ve cezanın rasyonel olmayan ve keyfi uygulamalar haline almasına olanak vermektedir.

Orta Çağ'ın suça ve suçluluğa ilişkin bu keyfi tutumu Aydınlanma Dönemi'yle beraber büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Thomas Hobbes, Jeremy Bentham, Jean-Jacques Rousseau, David Hume, C. Adrien Helvetius ve Cesare Beccaria gibi düşünürlerin toplumsal sözleşme, insan hakları, hukuk ve adalet üzerine yayınladıkları çalışmalar bugün de birçok batılı devletin hukuki çerçevesinin temelini oluşturmaktadır (Dolu 2012:90). Bu yazarlar kanunların Rasyonalist kurallar çerçevesinde yeniden düzenlenmesini, suç teşkil eden eylemlerin ve davranışların açıkça belirtilmesini ve cezaların adil olması gerekliliğini savunmuşlardır.

Bireylerin yasalara uyması için hiçbir sebep görmeyen ve cezaların ağırlığının suçun işlenmesinden alıkoymadığını düşünen anarşist görüş suçun başlıca destekçisinin aylaklık, yasalar ve otorite olduğunu ileri sürmektedir (Sili 2013:234). Anarşist felsefeye göre suçun oluşmasına kaynaklık eden düzen ve yasalardır. Böyle bir görüşün perspektifinde suçlu kişi bir kurbandır, suçun rehabilite edilmesinin tek yolu ise kardeşlik ve eşitlik içerisinde bu kişiye yardımcı olmaktır.

Suç olgusu genel olarak hukuka içkin bir tanım olarak toplulukların ortak mutabakatıyla alınmış ve toplumun faydası için en üst karar verici mercii olan hukuk tarafından belirlenen yasalar olduğu doğrultusunda kabul edilen davranışları içerir.

Bundan hareketle, 18. Yy sonlarında ortaya çıkan klasik okul temsilcileri toplum sözleşmesini esas almıştır; toplum yararının gözetilmesi gereken en önemli olgu olduğunu düşünen Carrara ve klasik okul temsilcilerine göre suç eylemsel değil hukuki bir olgudur. (Canay 2015:7). Burada tanımlamayı yapan, hukukun üstünlüğü kavramını yasa koyucuyu dışarıda bırakarak yapan yine hukukun kendisidir. Söz konusu yasa bu istisnai alana dahil olmayanlar için geçerlidir. Suç olgusu yasal olanın, hukuksal olanın içinde tanımlanır olmakla beraber dışında bırakılan bir alana da aittir.

Bir toplumda bireylerin ve sosyal grupların birbirleri ile olan ilişkilerini veya bireyin devletle olan ilişkilerini düzenleyen denetleyen kurallar bütünü hukuk olarak tanımlanmaktadır (Bahar 2008:181). Hukuk toplumsal etkileşimin her alanında düzenleyici ve kontrol edici bir işlev üstlenmektedir. Bu yönüyle de hukuk bir iktidar biçimidir.

Suçun ceza hukukuna göre sabit görüldüğü andan itibaren suçlu birey sözü edilen bu korumaların dışında kalır. Hapishaneye kapatılan suçlu topluluğu kasti olduğu düşünülen davranışlarından korumak amacıyla tecrit edilir (Goffman 2014:16). Suçlu bu andan itibaren ötekileştirme ve kamplaştırma içeren başka bir alanla tanımlıdır.

Michel Foucault *Hapishanenin Doğuşu*'nda (2015) 18. yy. da mahkûmlara yönelik ağır bedensel cezalandırmaların ve azap çektirmenin hukuksal ve siyasal olmak üzere iki çözümlene zemine sahip olduğunu ifade etmektedir. Monarşi hukukuna göre işleyen bu sistemde suçlunun bu denli azap çektirilerek cezalandırılması hem bir yargılama hem de bir infaz yöntemidir. O dönemde bu sürecin tamamen halkın gözü önünde yapılıyor olması ise halkın ortaya çıkarılmaya çalışılan hakikate kendi gözleriyle şahit olması ve bu yolla adaletin yeniden tesis edilmesidir. Gülenç'e göre düşünürün çözümlemesinin siyasi zeminini de bu aşamada belirlemektedir. Adaletin ya da hakikatin tanınması suçun kime ya da neye yönelmiş olduğuyula ilgilidir (Gülenç 2010:589). Suçun direkt olarak siyasal güce yönelmiş olması onun cezalandırılış biçimini de şekillendirmektedir.

Bu açıklamalara göre hukukun bu noktada ikili bir işlev içerdiğinden söz edebiliriz. Hukukun birincil işlevi güce, siyasal iktidara meşruluk kazandırmasıdır. İkinci işlevi ise birlikte yaşama iradesi gösteren insanların aralarındaki ilişkileri düzenleyen üst düzey toplumsal kurallar oluşturmasıdır (Tunçel 2013: 249). Hukuku ve suçluyu ortak paydada birleştiren şiddet kullanımının öznesi olmalarıdır. Hukukun belli bir suça verdiği ceza, suç ile şiddet paydasını paylaşır; ancak cezayla hukukun uyguladığı şiddet, suçun aksine tarihsel olarak onaylanmış bir şiddet olduğu için meşrudur (Tunçel 2013:255). Özellikle olağanüstü hâl durumları, suç ve suçlu kavramlarının tamamıyla alanlarının genişletildiği ve egemen iktidarın manipülasyonlarına sıklıkla maruz kaldığı dönemler olarak görülmektedir. Hukuk, kurucu gücü arkasına alarak bu meşrulaştırmayı sağlar ve bundan sonra suç davranışının belirleyicisi ve yaptırımcısı yani cezanın uygulayıcısı olarak toplumsal yapı içerisindeki rolünü üstlenmektedir (Bahar 2008:184).

2.3. Suç Kuramları

Suç eyleminin ve kaynaklarının anlaşılması amacıyla ortaya konmuş birçok bilimsel kuram söz konusudur. Bu teoriler genellikle tarihsel süreç içerisinde Pozitivist, İşlevselci, fenomenolojik, kriminolojik, psikolojik ve eleştirel perspektiflerce ortaya konmuştur. Suç teorilerinin sınıflandırılmasına ilişkin olarak kriminolojik ve sosyolojik kaynaklar birçok farklı yöntem kullanmakla beraber, sıklıkla üzerinde mutabık kalınan yöntem teorilerin, bireysel-bilişsel, psikolojik/antropolojik ve sosyolojik olarak tasnif edilmesidir. Çalışmamızın sosyolojik bir inceleme olması ve araştırmanın sınırlıkları sebebiyle bu bölümde suçu açıklamaya ilişkin bilimsel perspektifin toplumsal yönüne ağırlık veren kuramları inceleyeceğiz. Suça yönelik bütünsel bir açıklama alanı sağlanabilmesi açısından pozitivist, işlevselci ve eleştirel kuramların suça yönelik kuramsal açıklamaları irdelenecektir.

2.3.1. Toplumsal Yapı Teorileri ve Gerilim Teorisi

Suç u açıklamaya çalışın klasik dönem sosyologlar suçun doğası üzerine ürettikleri teorilerin büyük bir kısmını içinde buldukları dönemin sosyolojik ve felsefi geleneğın yorumlama tarzı içerisinde ortaya koyma yoluna gitmişlerdir.

Sosyal yapı teorileri kısaca toplumu bütünlük ve uyum içerisinde görme eğilimi taşıyan bir görüş çerçevesinde suçun sebeplerini daha çok değişen toplumsal yapı içerisindeki dinamiklerde aramaktadırlar. Sosyal yapı teorisyenlerine göre toplumsal bağlardaki zayıflama, aile ilişkilerindeki çözümler, bireysellik, bağımsızlık ve izolasyon gibi durumlar bireyleri suça iten etkenler arasındadır (İçli 2007: 90).

Fonksiyonalist Teori: Toplum bir işlevler bütününden oluşmaktadır, diğer bir deyişle topluma mensup her bir kurum, her bir alt öge ve her bir birey bir işleve sahiptir ve bu parçaların her biri fonksiyonunu sağlıklı bir biçimde icra ettiği sürece toplumsal yapının sağlıklı bir şekilde ilerlemesi de sağlanmış olacaktır. Durkheim'a göre suç bu toplumsal organizasyon içinde normal ve sosyal bütünleşme için gerekli bir eylemdir (Durkheim 2012). O'na göre sosyal sistemin sürdürülebilmesi için suç ve sapma da gerekli ve olumlu bir işleve sahiptir. Belli bir miktar sapma sosyal norm ve değer sistemini çözerek düzeni daha sağlıklı kılabilir (Oktik 2013:10).

Durkheim, *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*'nda (2012) toplum içerisinde suçun kaçınılmazlığını toplumun heterojen bir yapı olmasına bağlar; bu heterojen yapı içerisinde elbette her birey toplumsal normlara kendini eşit derecede adayamaz. Özellikle ekonomik kriz ya da ekonomik bolluk dönemleri bireyin bu toplumsal normlara kendini adamasının en zorlaştığı dönemlerdir. Bunun sebebi ise insan ihtiyaçlarının sınırsız oluşunun getirdiği doyumsuzluk hissidir. İnsan hep daha fazlasını ister, bu tip gerilimlerin yaşandığı toplumsal değişim dönemlerinde ise sınırsız olan istekler ile sınırlı olan imkanlar arasında bir uyumsuzluk yaşanır, söz konusu bu uyumsuzluk toplumla birey arasındaki yapısal ilişkilere de yansır (Durkheim, 2011). Durkheim bu kavramı anomi olarak adlandırır. Toplumsal değerlere karşı bağlılık hissetmeyen birey bunların yerine amaçlarına ulaşmak için kendi bireysel değerlerini

koyar. Gelir elde etmek adına çalışmaktansa hırsızlık yapmanın daha fayda değeri yüksek bir davranış olduğu düşüncesiyle hareket eder.

Durkheim'in suça karşı bu tavrı suçu evrensel bir olgu ve kültürün ayrılmaz bir parçası olarak görmesinden kaynaklanmaktadır (Çakmak 2015:17). Durkheim'in teorisi suçu toplum için normal hatta işlevsel olarak görmektedir. Suçun olmadığı hiçbir toplum yoktur. Her toplumda belli davranışlar suç olarak nitelendirilecektir. Suç olgusu aynı zamanda toplumsal olarak onaylanmış ve onaylanmamış, iyi ve kötü olarak nitelendirilen sıfatların açıklık kazanması adına gereklidir.

Gerilim Teorisi: Yapısalcı yaklaşım açısından sözü edilmesi gereken bir diğer yaklaşımdır. Merton, Durkheim'in anomi teorisini sistemleştirmiş ve geliştirmiştir (Demirbaş 2014: 141). Fonksiyonalist teorinin toplumdaki her parçanın bir işlevi olduğuna dair savı yeniden bir değerlendirme sürecine alarak bazı parçaların olumlu-olumsuz işlevleri olabileceği gibi gizli ve örtük işlevlere dikkat çekmiştir. (Merton 1938, Aktaran: Demirbaş 2014:142). Merton dikkat çekici bir biçimde suç ve sapmaya yönelik davranışların farklı sosyal yapılarıdaki frekanslarına bakarak, Durkheim'in sosyolojisindeki sürekli uyum ve uzlaşmacı tavrın bazı bireyler üzerinde uyumsuzluk yaratacağını ileri sürmektedir.

Dolu'ya göre anomi kavramı ile insan arzularının kontrol altına alınmadığı dönemlerdeki sosyal uyuşmazlık ve kuralsızlık durumunu açıklamaya çalışırken Merton, hedefler ve hedeflere giden meşru yollar arasındaki uyuşmazlığın da anomiyeye yol açabileceğini savunmuştur (2012: 306). Merton'un teorisi özellikle sınıfsal farklılıklara da dikkati çekmesi bakımından önemlidir. Açıklayacak olursak; her birey eşit koşullarda dünyaya gelmez ancak kapitalist sistem içerisinde her bireyden beklenen çalışması ve başarıya ulaşmasıdır. Ancak her birey eşit fırsatlara sahip olamadığı için özellikle alt sınıf gruplar başarıya ulaşmak ya da içinde buldukları gerilimden kurtulmak için meşru kabul edilmeyen yollara başvurabilir. Merton'un sözünü ettiği uyumsuzluk tam da bu noktada ortaya çıkar ve kaotik bir hale neden olur. Bu kaotik atmosfer içerisinde insanlar sapma ve suça başvurabilirler.

Merton gerilim teorisini geliştirirken Durkheim'in anomi kavramını değişken olarak kullanarak; suçun bireylerin kendi öznel durumlarının değil içinde buldukları toplumsal koşulların bir sonucu olduğunu öne sürmüştür (Burkay 2008:9). Dolayısıyla suç ve sapkın davranışa yönelme kültürün istedikleri ile yapının sundukları arasındaki çatışma sonucu kendini gösterir. Başka bir deyişle kültür amaçlara ulaşmayı teşvik ederken toplumsal yapının onu bloke etmesi ya da bu yollara ulaşmada yeterince seçenek sunmaması normların bozulmasına neden olur, bu normlar artık davranışı yönlendirmede yeterli değildir (İçli 2007:94). Alt sınıflara mensup bireylerin, örneğin yoksulların ve azınlığa sahip etnik grupların kültürel amaçlara ulaşmasının yapı tarafından bloke edileceğini ve bu durumun bu grupları suça yönelteceği sonucunu çıkarmaktadır.

Merton'un kuramı bir kadın suçu olarak değerlendirilen fahişeliği, kadınların çocuklarına bakabilmek için bu suçu işlemeleri bakımından açıklayıcıdır (Akpolat 2011:234). Agnew'ın genel gerilim teorisi ise bireyde gerilime sebep olan etkenlerin daha geniş kapsamlı bir açıklamasını sunmaktadır. Agnew'e göre bireylerin hedeflerine ulaşamamaları nedeniyle yaşadıkları genel engellenmişlik hissinin yanı sıra, bireylerin pozitif değer atfettikleri uyarıcıların ortadan kaldırılması ve bireye negatif etki yapıcı uyarıcıların da sunularak bireyin baskı altında tutulmasının da gerilime ve suça neden olmaktadır. (Agnew 2001, Aktaran: Demirbaş 2014: 323).

Gerilim teorisi kadın suçluluğunun açıklanması konusunda da sıkça başvurulmuş bir kuramdır. Agnew (2001)'e göre kadın ve erkekler toplumsal yaşamın getirdiği gerilimlerle baş etme noktasında farklılıklar göstermektedir. Buna göre kadınların ideal hedeflere ulaşmak konusunda yaşadıkları sıkıntılar kadınlar üzerinde daha büyük ve daha etkili bir gerginlik yaratmakta ve bu gerginliklerin kaynağı büyük oranda erkeklerle yaşadığı ilişkilerde yer almaktadır (Agnew ve Brody 1997, Aktaran: Darcan 2014:90). Bu kuram özellikle eşlerini/partnerlerini öldürme suçunu işleyen kadınların genellikle onlardan gördükleri şiddetin yarattığı gerilimlere dayanamayarak bu suçu işlediğine dair verileri de doğrulamaktadır. Bu veriler kadın suçluluğu bölümünde daha detaylı şekilde ele alınacaktır.

2.3.3. Çatışmacı Kuram

Etiketleme (Damga) Teorisi: Etiketlenme teorisi ya da toplumsal reaksiyon teorisi 1960'lı yıllarda suç ve suçlu konularının açıklanmasına yönelik getirdiği yaklaşımlarla kısa sürede oldukça dikkat çekmeyi başarmıştır.

Etkileşim teorileri ve sembolik etkileşim yaklaşımları bireyi makro düzeyde sosyal ilişkileri sırasında kullandıkları semboller ve sosyal etkileşimler açısından bakarak bireyi günlük yaşantısı içerisinde inceler. Buna göre toplumu bireylerin günlük yaşamlarındaki etkileşimlerin sonucu olarak değerlendirir (Oktik 2013:21). Bu yaklaşımı savunan sosyologlara göre suç ve suçlu olma inşa olgulardır. Buradan hareketle sembolik etkileşimciler bir davranışın ne zaman sapkın olarak tanımlanır olduğunu ve neden bazı grupların sapkın olarak etiketlendirilirken (damgalanırken) bazılarının etiketlenmediği konusunu araştırırlar (Oktik 2013:23). Buna göre suçun tanım alanı ve suçluluğun tespiti bireylerin birbirleriyle oluşturdukları gündelik toplumsal etkileşimlerin sonucunda kurulur.

Stigma yani damga kişinin kendilik kavramını ve sosyal kimliğini değiştiren güçlü negatif bir etiket olarak tanımlanır (Goffman 2014). Damgalama kuramcılarına göre insan davranışının özü sapkın değildir; ancak çoğunluk tarafından kabul edilen standart toplumsal normlardan kopuş yaşayan bir azınlık için bu tip olumsuz yargılar öne sürülerek bazı davranışlar sapkın olarak nitelendirilir.

Kurama göre sapkın kişi toplumsal kuralları koyan yani güç ve iktidar konumlarında bulunanlar tarafından kendilerine sapkın damgasının ya da etiketinin başarıyla uygulandığı kişidir (Canter 2011: 98). Bireyin bu tür bir etiketlemeye tabi tutulması onların suç işleme süreçleri üzerinde doğrudan etkilidir. Zira suçlu ya da sapkın olarak damgalanan birey bunu takip eden süreçte kendilerinin toplumun dışına itildiklerine ilişkin bir duyguya kapılmalarına yol açarken onların suçlu gruplarla daha fazla etkileşim içerisinde olmalarına yol açmaktadır.

Damgalama kuramının suç olgusuna yaklaşım biçimi önceki kuramlardan temelde bir ayrışmayı temsil etmektedir. Bu anlamda önceki kuramlar “birey neden suç işlemektedir?” sorusuna odaklanırken, damgalama kuramı da “niçin belirli davranışlar sapma olarak tanımlanmaktadır?” sorusuna yanıt arama çabası içindedir (Kızmaz 2005: 167). Damgalama kuralları özellikle davranışların legal veya illegal sınırlarını belirleyen kurallar ve hukuk sistemini sorgulamaktadır. Buna göre kuram suç işleyen birey üzerine değil sapma davranışını tanımlayan kurallar ve kural koyucular üzerinde odaklanmaktadır (Kızmaz 2005).

Damgalama yaklaşımının öncülerinden Becker’e göre toplum düzenine aykırı davranış kişinin davranışının bir niteliği değil kişilerin böyle etiket vurduğu bir davranıştır. Becker *Outsiders (1963)* eserinde, sapkınlığı bir bireyin yaptığı eylemlerin özelliğinden öte toplumsal grupların sapkınlık olarak belirlediği etiketler olarak kabul eder. Resmi olarak suçlu ya da sapkın olarak nitelendirilen bireyler suçun ardından uygulanan yaptırımın sonrasında örneğin hapis cezasının ardından, toplumsal hayata geri döndüklerinde dışlanır. Suçlu damgası basılmış birey bu noktadan sonra toplumsal olarak kabul görmekte zorlanır ve çoğu zaman işsiz kalır. Bu noktadan sonra Becker’in sapma kariyeri olarak adlandırdığı dönem başlamış olur. Toplumun geneli tarafından dışlanan birey üzerindeki damgayı içselleştirir ve kendini o noktadan sonra diğer suçlu alt kültürlerin parçası olarak görür. Bu altkültüre bağlılık üzerinden kimliğini yeniden kurgulayan bireyin yalnızca sosyal yaşantısı değil kişisel benlik algısı da bu kurgulama üzerinden şekil bulacaktır.

Bununla Becker, “hangi davranışın sapkın olarak alınacağı o davranış kimin yaptığına bağlıdır” demekle suçun sınıf temelli bir nitelik arz ettiğini de vurgulamaktadır (Kızmaz 2005). Bu, ceza yasası temsilcilerinin suçun niteliklerinden çok suçlunun yaş, ırk ya da sınıf gibi özelliklerinden etkilendiklerine ilişkin görüşü destekler niteliktedir. Toplumsal sağduyunun bir parçası olarak da alt gelir sınıflarının ve yoksulların örneğin, göçmenlerin, çingenelerin veya çöküntü mahallerinde yaşayan kişilerin suça meyilli kabul edilmesi ve kriminalleştirilmesi toplumsal bir önyargı olarak varlığını sürdürmektedir. Benzer şekilde bu önyargı da bir çeşit damgalamadır.

Kuramın bir diğerk temsilcisi olarak Lemert çalışmasına değer uzlaşması kavramını irdeleyerek başlar. Lemert'e göre sapma toplum tarafından bir değer uzlaşması olarak değil gücü elinde bulunduranlar tarafından belirlenir (Oktik 2013: 25). Lemert'in bu kavramsallaştırması ekseninde bakıldığında sapma davranışı iktidardaki egemen güce karşı, onun karşısında konumlandırılır. Bu bir yönüyle sapma davranışını siyasallaştırır. Cezaevleri ve akıl hastaneleri siyasallaşmış sapkın ve suçlu davranışın nitelendirme gücünü elinde bulundurarak bu bireyleri toplumun diğer kesimlerinden izole etme görevini elinde bulundururlar.

Lemert sapmayı tanımlamak için birincil ve ikincil sapma kavramlarını kullanmıştır. Ona göre birincil sapma norm ihlalinde veya suçta başlangıçta yapılan faaliyetlerdir, aktör üzerinde çok az etki yapar ve çabuk unutulur dolayısıyla geçici bir durumu ifade etmektedir bunun aksine ikincil sapma bireyin sapmış davranış etrafında benliğini yeniden organize ettiği durumları açıklamak için kullanılmalıdır (İçli 2007: 127). Suçlu bireylerin kendini toplumdaki izole edilmiş ve bu roller içerisinde hapsolmüş halde hissettiği ve toplumsal yaptırımı maruz kaldığı safha ikincil sapma kavramı içerisinde ifade edilmektedir. İkincil sapmada bireyin toplumsal normlara olan tepkisi pekişmektedir. Stigmatize olan birey sapkın alt kültür gruplarıyla iletişime girerek suçlu alt kültür etrafında yeniden sosyalleşir (Kızmaz 2005: 168). Bireyin toplumdaki izole edilmesi burada işlevini sürdürür benzer Şekilde cezaevleri, ışlah evleri gibi kurumlar suçluyu toplumdaki izole ederek bu ikincil sapma sürecini besler; buna göre cezaevleri suç ve sapkınlığın ortadan kaldırıldığı değil yeniden üretildiği alanlar olarak ifade edilebilir.

Bireylerin gündelik yaşamdaki pratikleri üzerine derinlemesine çalışmalar yapan Goffman, *Damga (Stigma)*'da damgalanma deneyimi yaşayan, toplumda sapkın olarak nitelendirilen ve görülmek istenmeyen mahkumlar, hayat kadınları, hastalar, bağımlılar ve deliler gibi grupları inceler ve bunların biçimsel analizlerini yapar. Goffman'ın çalışmaları damga teorisine büyük katkılarda bulunmuştur.

Goffman'a göre damga bireyin toplumda kabul görmesini engelleyen bir değer yitimidir (Oktik 2013). Goffman toplumsal hayat içerisinde bireylerin birtakım

özelliklerine göre toplumsal olarak tanımlanmış nitelikler bütünü dahilinde, sosyal çerçevelerce işaret ettikleri toplumsal bağlamlarda kategorilendirildiklerini öne sürer. Bu kategorilendirmeye genel geçer yargılar eşliğinde karşımızdaki bireye yönelteceğimiz normatif beklentilere ya da tavırlara yönelik kestirme yollar sunar. Bu kişi kategorilendirmelerinden, sağlıklı ve sıradan olanların dışında kalan lekeli, sakat, anormal olarak nitelendirmeler bireyi çok hoşnut sayılmayan kişiler sınıflandırmasına dahil eder. Kişileri kategorilendirmeye yarayan söz konusu sıfatların eğer itibarsızlaştırıcı etkisi çok kapsamlıysa bir damgadır (Goffman 2014:31). Ancak bu damga sabit bir nitelik değildir; sıfat kendini çevreleyen ilişkiler bütünü bağlamında anlam kazanan bir yapıya sahiptir. Birey kendisiyle ilişki içerisinde olan bireylerle ilişkileri bağlamında itibarsızlaştırılan ve ötekileştirilen, olumsuz vasıflara sahip olan kişidir. Damga, kişilere yönelik sıfat ve stereotipler arasında bir bağlantı kurma biçimidir.

İtibarsızlaştırıcı bir sıfat olarak damga sözcüğünün eski Yunan kültüründeki pratik kullanımına gönderme yapan Goffman (2014) kişinin ahlaki statüsünde olağandışı ve kötü olan ne varsa ifşa etmeye yönelik bedensel işaretleri ilk kullananların eski yunanlar olduğunu öne sürer. O dönemde köle, hain veya suçlu olarak itham edilen kişiler kendilerini kamusal alanda kaçınılması gereken kişiler olarak gösteren, bedenine kazınmış ya da yakılmış birtakım işaretler taşırlardı. Günümüzde kişilere vurulan yaftalamalar bedene işlenen işaretler şeklinde değil daha ziyade söylemler ve tutumlar olarak kendisini göstermekte ise de toplumsal işlevine bakıldığında ikisi arasında oldukça benzerlik söz konusudur. Söz konusu söylem ve tavırlar ise kendilerini bir sıfat dili şeklinde değil bir ilişkiler dili olarak ortaya sunmaktadır.

Toplumda suç işleyen birey suçlu olarak damgalanır ve toplumun geri kalanınca itibarsızlaştırmak suretiyle ötekileştirilir. Bu ötekileştirme toplumsal söylem ve tutumlarla kurulurken, yasa, ceza ve birtakım yaptırımlarla sürdürülürken, hapishaneler, ıslahevleri ve tımarhaneler sayesinde kemikleştirilir.

Söz konusu kadın suçluluğu olduğunda bu damga erkek suçlulara görece daha ağır ve daha görünürdür. Genel olarak kadınlara özgü olduğu öne sürülen zayıflık,

boyun eğme, evcimen olma gibi nitelikler suç işleme eylemiyle uyuşmadığı gibi, suç işlemiş olmak genellikle kadınlar için aşağılayıcı ve ötekileştirici bir eylemdir (İlbars 2007:4).

Damga ve etkileşim kuramcılarına göre bireyi suça yönelten, daha doğru bir deyimle suçluluğun bir olgu halinde ortaya çıkmasına yol açan yukarıda sözünü ettiğimiz süreçlerdir. Bireyler suçlu olarak doğmazlar ancak suçlu ve sapkın olarak damgalanırlar. Bu yaklaşımıyla etiketleme ve damga teorisi birtakım eleştirilere de maruz kalmaktadır. Öncelikli olarak kişilerin aykırı ve suç olarak nitelendirilen davranışlara ilk etapta niçin yöneldiklerine ilişkin bir açıklama sunmaması, diğer bir deyişle sapkın eylemlerin kaynaklarını ihmal etmesi sebebiyle eleştirilere maruz kalmıştır. Benzer şekilde kuram mazlumun sapması üzerine odaklandığı, benlik kavramı ve davranış arasındaki ilişkileri aşırı yalınlaştırdığı için eleştirilmektedir (Canter 2011:99). Cusson'a göre ise "damgalama süreci ne bütünüyle keyfidir ne de temel sapma davranışıyla ve damgalanan bireyin özellikleriyle ilişkisizdir, dolayısıyla sorulması gereken soru; damga yeni bir toplumsal kimlik yaratmakta mıdır, yoksa yalnızca var olan sapkın bir kimliği onaylamakta mıdır?" (Canter 2011:103). Bireyin damgalama öncesi nasıl suç işler hale geldiği, suç olgusunu sadece bireyin etiketlenmesi ve hukuksal tanımlama biçimi ile açıklamaya çalışmaları (Kızmaz 2005) nedeniyle kısıtlı ve fazla determinist olmakla eleştirilmiştir.

Radikal kriminoloji: Çatışma kriminolojisi olarak da adlandırılan radikal kriminoloji suçu yapısal ve olağan bir durum olarak gören klasik pozitivist okulun aksine suç davranışını toplumsal güç ilişkileri içerisinde açıklamaya çalışmaktadır (İçli 2007). Radikal kriminoloji yaklaşımının büyük oranda Etiketleme Teorisi'nden etkilendiğini söylemek mümkündür ancak bunun yanında radikal kriminoloji Etiketleme teorisinin birey yaklaşımını mikro teorisini toplumsal, siyasal ve ekonomik unsurların yeterince dikkate alınmadığı yönünde eleştirerek kuramı bu yönde daha bütüncül bir bakış açısıyla ele almışlardır (Çakmak 2015:26).

Çatışmacı yaklaşıma göre mevcut sosyal düzen, ceza hukuk sistemi ya da normatif kurallar sistemi bir toplumsal sözleşmenin sonucu değil güç ilişkileri ve

hegemonyanın bir sonucudur. Buna göre suç bireysel ve çevresel sebeplere indirgenecek bir sorun değil bunun aksine kapitalist ekonomik sistemin getirdiği yapısal bir olgudur. Suç sosyal çatışmanın bir ürünüdür (Dönmezer 1981:368). Buna göre kapitalist ekonomi ilişkilerinin bireyin gündelik yaşamına getirdiği çatışmalar beraberinde öfkeyi, şiddeti ve sapmayı getirmektedir. Bireyin sisteme yönelik aldığı bu karşıt tavır onu suç işlemeye teşvik etmektedir.

Radikal kriminolojiye göre, kapitalist toplumun eşitliksiz yapısı kendini suçun tanımlanmasından cezanın uygulanışına kadar göstermektedir. Ekonomik sistem bireyi hayatta kalabilmek için suç işlemeye zorlar ancak bu durum sadece alt sınıflar için geçerli bir durum değildir. Beyaz yakalı suçluluğu, üst ve orta sınıfların işlediği suçlar da yine aynı süregelen ekonomik sistemin rekabete ve çatışmaya dayalı güç ilişkilerinin bir sonucudur. Bu bakış açısına göre bir baskı aracı olarak hangi eylemin suç olarak tanımlanacağı, kimin suçlu olduğu ve hangi cezayı alacağı tamamen politik süreçlerce belirlenir (Çakmak 2015:31).

Bonger'e göre medya ise bu noktada halkı bilgilendirmek yerine sermaye gruplarının çıkarlarına hizmet edecek şekilde yayın yapmaktadır. Durmaksızın tüketime sevk etmesinin yanı sıra gücü elinde bulunduranların kültürel bir aygıtı olarak (Althusser 2016) işlev görerek vatandaşlara suça ilişkin eylemlerin tanıtılması ve sosyal kontrolün sağlanması noktasında aracılık etmektedir.

Chambliss'e göre ise suç yalnızca toplumdaki belli grupların gerçekleştirdiği bir eylem değildir. Suç herkesçe işlenir. Önemli olan kimin etiketlendiğidir. Bunun altındaki etken ise sosyo-politik süreçler ve toplumsal ilişkilerdir. (Chambliss 1975, Aktaran: Çakmak 2015:36). Buna göre suç yalnızca altsınıflarca ya da dezavantajlı gruplarca gerçekleştirilen bir eylem değildir.

2.3.4. İktidar Kavramı Çerçevesinde Suça Bakış

Sosyal birçok olgunun toplumsal bir inşa süreci olduğu varsayımından hareket edecek olursak öncelikli olarak bu inşa sürecinde rol alan toplumsal aktörlerden ve bu

aktörlerin söz konusu yaptırım gücünden söz etmek gerekecektir. Tarihsel bir inceleme bu söz konusu aktörleri ve onların yaptırım gücünü ifade eden tahakküm eyleminin köklerini iktidar kavramı içerisinde aramanın faydalı olacağını gösterebilir. Buna göre güç, denetim, hakimiyet, hükmetme, hüküm verme gibi anahtar kelimelerin paydası olan iktidar kavramı suç ve suçluluğun kavranışı üzerine bütünsel bir analizin yapılabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Takip eden birçok iktidar kuramına kaynaklık etmesi bakımından, Marksist kuramın iktidar kavramına ilişkin açıklaması oldukça dikkat çekmiştir. Marksist kuramın devlet, otorite ve iktidar konusundaki çözümlenmeleri sonrasında gelen birçok düşünürce yoğun eleştirilere maruz kalsa da iktidar kavramının tartışılması açısından oldukça önemlidir.

İktisadi ve sınıfsal güçlerin siyasi meseleleri doğrudan belirlediği düşüncesi Marksizm düşüncesinde öncelikli bir yer tutar. Bizzat Marx'a göre tüm tarihsel toplumsal, kültürel ve siyasi görüngüleri belirleyen şey toplumun ekonomik güçleridir. (Newman 2001:30). Marx her ne kadar siyasal sistemlerin toplum üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğu düşünülse de asıl etkili olan gücün üretim süreçleri tarafından yönlendirilen birtakım süreçlerin bu noktada daha belirleyici olduğunun altını çizer. Kapitalist üretim tarzı, din ve özel mülkiyet ilişkileri topluma hükmeden asıl iktidar güçlerini oluşturmaktadır; siyasi güçlerden ziyade ekonomik güçler topluma hükmetmektedir (Newman 2001:32). Tahakküm gücüne sahip olan asıl alan siyaset değil bizzat sivil toplumun için var olan toplumsal bağlantılardır. Bu anlamda Marksist düşünceye göre devlet ekonomik güçler tarafından yönlendirilmektedir, diğer bir deyişle siyasi iktidarı belirleyen de ekonomik sistemin otoritesidir.

Foucault Marksist görüşü iktidar düşüncesini ekonomik düzeye indirgeyerek geçiştirdiğini iddia eder (Foucault 2007:167). Ona göre iktidar düşüncesi salt burjuvaziye ve kapitalist ekonomik çıkarlar ilişkisine indirgenerek ya da yalnızca sınıf hakimiyeti düşüncesi çerçevesinde düşünerek açıklanamaz. Bu durum iktidar kavramını oluşturan diğer anlam sahalarının ihmal edilmesine yol açar.

Foucault'ya göre iktidar, bireyler üzerinde etkili olan, toplumsal gövdeyi tamamıyla kat eden, her yere yayılan karmaşık ilişkiler ağıdır (Foucault 2007:161). Öyle ki bu tür bir iktidar anlayışı, bireylerin tohumlarından, bedenlerine, hal ve tavırlarından söylemlerine, gündelik hayatlarına, cinsel yaşantılarına ve cezalandırma pratiklerine dek işleyen antik ve feodal dönemlerin iktidar anlayışının ötesinde, tek bir alanda toplanmayan, yayılan, mikroskobik bir tahakküm kavrayışına dayanmaktadır. Yalnız burada krala ya da hükümdarın şahsında cisimleşen iktidarın tamamen ortadan kalktığı söylenemez daha doğru bir söyleyiş iktidarın temsil işlevlerinin kendi içinde yer değiştirdiği ve dağıldığıdır.

Foucault tarih boyunca iktidar kavramının değil iktidarı elinde tutanların incelendiğini öne sürmektedir (2007:35). Bu durum modernizme kadar olan iktidar kavramsallaştırmasının genellikle hükmeden kişinin bedeninde somutlaşmış yönetsel bir pratik olduğu görüşünü sağlamlaştırmakla yetinmiştir.

Çatışmacı Yaklaşım kuramlarının sürekli üzerinde durduğu olumsuzlanan bir iktidar anlayışının aksine Foucault iktidarın bu yapıcı ve üretici yönünün de olduğunu savunur. Öncelikle geleneksel iktidar anlayışı bilgi ve bilgelik ile karşıt bir ilişki içinde kurulur; hümanizm görüşüne göre iktidara sahip olmakla bilmenin sona erdiği düşünülür ancak tam aksine iktidar bilgi ile oldukça güçlü bir bağ kurmaktadır. İktidarın işleyişi sürekli olarak bilginin üreticisi ve yayıcısıdır, aynı şekilde bilgi de kendi iktidarını yaratır (2007:35). Buna akademisyenlerin ve bilim adamlarının sahip olduğu toplumsal statünün gördüğü değeri örnek gösterir.

Foucault'a göre iktidar sanıldığı gibi aksine yalnızca bir baskı aracı, sınırlayan, bastıran cezalandıran bir işleve sahip değildir. Aynı zamanda bilgiyi ve arzuyu üreterek, zevkleri kısıktarak tüm bunların ötesine geçmektedir. Bedeni sınırlandırmakla kalmaz aynı zamanda onu çalıştırır (2007:49). Ona göre iktidar üreticidir; iktidar bilgiyi ve gerçekliği üretir, nesnelere hareket alanını ve özne olma nosyonunu, hakikate yönelik ritüelleri üretir ve bunların toplumsal olarak dağıtıcılığını üstlenir. Bunu hastaneler, okullar, hapishaneler, askeri kurumlar aracılığıyla yapar. Hastane, doktorun hasta üzerindeki iktidarını, okul ve eğitim sistemi devletin çocuklar ve gençler üzerindeki

iktidarıdır; hapishaneler ise toplumsal normdan sapan, sapkın ve suçlular üzerindeki iktidarın bir görünümüdür. Özne bu bilgi iktidar ilişkilerinin tam ortasında bulunmaktadır; Foucault 'ya göre özne, iktidar ve bilgi arasındaki bu karşılıklı ilişki sonucunda ortaya çıkmaktadır (Çelebi 2013:49). İktidar, özneler tarafından üretilen değil söylemsel pratiklerin bilgi ilişkisi yoluyla öznellikler üretir ve bireylerin bu öznellikler içerisinde tanımlanmasına yol açar. İktidar herhangi birinin elinde bulundurduğu yetkiden ziyade içinde bulunduğu söylemler ve özneler sayesinde yeniden üretilen, sürekli dolaşımda bulunan sürekli işleyen bir karakterdedir

Foucault iktidar mekanizmalarının söz konusu tıbbi ve hukuki alandan daha geniş bir tahakküm prosedürüne ilişkin bir uygulamayı içerdiğini öne sürmektedir (2007:161). Dolayısıyla iktidar kavramının yalnızca devletin ve siyasi erkin kapsadığı alanın çok ötesinde gündelik toplumsal ilişkilerde de yansıma bulan bir kavram olduğunu söylemek mümkündür.

İktidar bireyler üzerinde kurduğu bir takım denetim ve tahakküm ilişkileri şeklinde işler. Buna göre modern iktidarın amacı öldürmek veya dışlamak yerine yaşatmak ve sisteme uyumlu hale getirmektir. Buna örnek olarak da 18.yy. a kadar süren ve bir cezalandırma sistemi olarak işkencenin yerini hapishanelerin almasını gösterir. Hapishaneler Foucault'ya göre başından beri bireyi dönüştürmenin bir yolu olarak görülmüştür. Modern iktidar suçlu ortadan kaldırmak ve sistemden tamamen dışlamak yerine onu hapishane yoluyla topluma uyum sağlayacak bireyler haline getirmektedir. Bu norm toplumuna, diğer bir deyişle sağlık, tıp, normalleştirme toplumuna girişimizin bir göstergesidir (Foucault 2007:155). Kapatmak ve baskı altına almak hem kontrolü sağladığı gibi hem de kontrol altında tutulmanın çalıştırılarak faydalı hale getirildiği işlevsel alanlar olarak görülmüştür (Goffman 2014:16). Endüstri toplumunun bir normu olan çalışmak ve üretme norm dışı alanında etkisi altına almaktadır. Deliliğin Tarihi gibi bir yapıtta iktidar, dışlama, baskılama, sansürleme ile yansıma bulan bir kendiliği ifade eder (Megill 1998:356). Bunun yanı sıra Hapishanenin Tarihi'nde üretici bir iktidar kavrayışı ile karşı karşıya geliriz. Yapıtın merkezi iddialarından biri iktidarın hapishaneler aracılığıyla suçluluğu ürettiğidir. Hapishaneler baskının ve kapatılmanın merkezleri olduğu kadar aynı zamanda, bireylerin

dönüştürüldüğü, suçluluğun üretildiği mekanlar haline dönüşmektedir. Hapishane deneyimini yaşamış bir birey oradan çıktıktan sonra hayatına kaldığı yerden devam etmesi olanaksızdır. Dolayısıyla Hapishaneler bireylerin suçlu olarak etiketlendikleri alanlardır (Foucault 2015:190).

Aynı zamanda takip eden dönemde hapishanelerin ıslah amacıyla işlev görmediğinin anlaşılmasıyla iktidara içkin bir tavırla, hapishaneler sapkınlığın stratejik kullanımının sahası olarak kurgulanmaya başlanmıştır. Foucault'a göre bu durum suçlunun ıslah edilmesi işlevinden suçludan yararlanılması işlevine doğru kaydığı tarihsel bir noktayı işaret etmektedir (Foucault 2007:24). Açıklamak gerekirse suçluların varlığı bazı toplumsal kurumların varlığı ve iktidarın hedeflediği biçimde toplumsal düzenin ve kontrolün halka korku salınması temelinde sağlanabilmesi için bir araç olduğu görüşü Foucault'un suçun işlevselliği görüşünü temellendirmektedir.

Suç korkusu toplumsal kontrolün bir aracı olarak kullanılabilir, öte yandan toplumsal düzeni bozmadığı sürece bazı suçlar iktidar tarafından hoş görülebilir. Fahişelik, bazı durumlarda kaçakçılık, holiganizm ya da gangsterler yargılanma, kapatılma, tecrit edilme gibi uygulamalara maruz kalmaksızın toplum içerisinde yer alabilir, bazı iktidar mekanizmalarınca kimi zaman desteklenebilir ya da halk nezdinde de hoş görüyle karşılanabilirler.

Buna göre Foucault'nun iktidar analizi çerçevesinde normun, nesne alanlarının, öznelliklerin ve ritüellerin üreticisi olarak, tıbbileştirme aracılığıyla norm ve norm dışını belirleyen ve suçluluğu tanımlayan, tecrit eden ardından hapishaneler aracılığıyla yeniden üreten ve ondan faydalanan bir iktidar kavramsallaştırmasıyla suça yaklaşmak mümkündür. Günümüz hukuksal ve tıbbi iktidarının patolojik ve sapkın bir vaka olarak yaklaştığı suçlu bedeni normatif sosyal inşa alanının bir nesnesi olarak hem normalin hem de norm dışının kimi zaman kamplaştırılan kimi zaman içselleştirilen bir konumunu somutlaştırmaktadır.

İktidar norm kavramı üzerinden suç ve suçluluk kategorilerini kurar. Ancak bu inşa süreci kavramın kendi içsel dinamiklerinden bağımsız aşkın bir kurucu işlev

halinde var olmaz. İktidar bunun aksine suçluluğu teşkil eden norm ve ifadeleri ortaya çıkartacak deneyim alanları kurar. Suç ve Suçluluğa ilişkin söylem ve temsiller bu deneyim alanları içerisinde kurulur.

2.3.5. Suçlunun Bedeni ve Biyoiktidar

Biyoiktidar kavramı 20. yy. felsefi tartışmalarının politikaya yansımalarının bir sonucu olarak belli bir entelektüel söylem içerisinde ortaya çıkmıştır. Daha önceki dönemlerde Schopenhauer ve Nietzsche tarafından bağımsız bir felsefi disiplin olarak tartışılmaya başlanan “hayat felsefesi” kavramı, bedensel var oluş, hayatın yeniden değerlendirilmesi, yaşam ve ölüm kavramları, ussallaşma, uygarlaşma ve teknoloji terminolojileri içinde günümüze değin tartışılmış ve böyle bir entelektüel çevre içerisinde gelişen Biyoiktidar kavramı ilk olarak İsveçli Rudolf Kellen tarafından kullanılmıştır. (Lemke 2013:26).

Bazılarına göre politika tam da yaşama ilişkin olandır. Bu bakış açısına göre politikaya biyolojik yasalara göre yön verilmelidir. Diğer bir gruba göre ise politika biyolojik hayatın dışında konumlanmalıdır; buna göre geleneksel anlamda kolektif karar alma süreçleriyle ilgili olan politik alanın bireysel biyolojik hayata ve özgürlüklere müdahale eden bir noktada konumlandırılmaması gerektiğini düşünülmektedir (Lemke 2013:16). Biyoiktidar kavramının ortaya çıktığı ilk dönemler genellikle yaşam standartlarının koruması ve yükseltilmesine yönelik biyolojik temelli yasaları çevreci kanunları ve bunun yanı sıra nasyonal sosyalist ve faşist uygulamalarla benzer ırkçı politikaları içermekteydi. Özellikle söz konusu Nazi Dönemi ırkçı biyopolitik uygulamalar ileriki dönemlerde Foucault ve Agamben gibi düşünürlerin biyopolitika kavramsallaştırmasını etkileyecektir.

İktidar sınırları silikleştirerek yaşamın tüm alanları üzerinde bir kontrol ve denetim sağlar. Buna göre biyopolitika iktidarın yaşamsal alanın içine sızmasına ve onu siyasallığın işleyişine dahil etmesine olanak sağlayan araçsal bir özellik taşımaktadır (Baştürk 2013). Biyoiktidardan bahsederken sıklıkla Alman nasyonal sosyalizmini ve Nazist politikaları referans gösterilebilir ancak Lemke’ye göre “politikann

biyolojikleştirilmesi” Alman Nasyonal Sosyalizmiyle sınırlandırılabilir bir durum değildir (Lemke 2013:31). Buna göre Bauman’ın (1991:32) tabiriyle devletin besleme, büyütme ve cerrahi hırsları en azından 18.yy’dan bu yana görülmektedir. Lemke’ye göre bu tip projeler Stalin döneminde de Liberal Demokrasi dönemlerinde de etkili olmuş, uygulamaya konulmuştur.

Foucault öncekinin aksine biyoiktidar biyolojik belirleyenlere bağlı ele alınan politik süreçlerden bir kopuş (Lemke 2013: 53) iktidar teknolojisinde tarihsel bir kırılma olarak ele alır. Foucault’nun bakış açısından Biyopolitikalar iktidarın uygulanmasının özel ve modern bir biçimini ifade eder. Ona göre ilk kez bu dönemde biyolojik var oluş siyasal var oluşta yansıma bulmuştur (Foucault 2012:95). Modern iktidar bundan böyle yaşamı sona erdirecek bir gücü değil yaşamın üretimini ve devamlılığını sağlayacak mekanizmaların ortaya konmasını üstlenen bir aygıt olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan Foucault biyopolitikayı iktidarın yaşamın üretilmesi ve devamlılığının sağlanması amacıyla, bedenler üzerinde ortaya koyduğu, biçimlendirici ve denetleyici mekanizmaları ve politikaları ifade etmek amacıyla kullanır. Modern iktidar orta çağın aksine suçlu olanı işkence çektirerek ölüme terk etme ya da tecrit etme yerine ıslah ederek dışına çıktığı norm alanının, yasal alanın içine dahil ederek işler. Bir üretkenlik politikası içerisinde iktidarın suçlu bedeni üzerindeki işlevi öncelikle kapatmak ardından da bu kapatma süresince ıslah etmek, yeniden düzenlemektir.

Beden üzerindeki tasarruf hakkı, yaşamı ortadan kaldırmak için onu elde etme aracılığıyla doruk noktasına ulaşan bir iktidar anlayışından üretmeye, güçlendirmeye ve denetlemeye yönelik bir iktidara dönüşür (Foucault, 2012:97). Foucault söz konusu denetimlerin ve disipline etmenin yalnızca bedenin yeteneklerine veya tabi oluşun sağlanmasına değil, aynı zamanda itaatkâr olduğu kadar yararlı olmasını sağlayan bir mekanizma olduğuna işaret eder (Foucault 2012:98). Foucault iktidar tarafından üretilen ve disipline edilen bu “toplumsal bedenin” maksimize edilmiş fayda anlayışıyla üretken sağlıklı ve itaatkâr bir nüfusu oluşturan özneler olduğunu ileri sürmektedir. Bu denetim, toplumun her kesiminde okulda, hastanede, kışlada ve hapishanede kendini göstermektedir.

Agamben'in iktidar ve biyopolitikaya ilişkin çalışmalarına baktığımızda ise Foucault'nun görüşlerine ilişkin birtakım eklemeler ve eleştirel bakış açılarıyla karşılaşmaktayız. Agamben Foucault'nun aksine biyopolitik uygulamaların modern dönemin çok öncesine, Antik Yunan'dan toplama kamplarına değin uzanan bir süreci ifade ettiğini düşünmektedir (Lemke 2013:76). Buna göre Foucault'nun aksine biyopolitik durum tarihsel bir kopuşu değil Antik Yunan'dan bu yana süregelen bedene ve yaşama ilişkin politik uygulamaların daha da görünür hale gelmesi, genelleşmesi ve radikalleşmesi olduğunu ifade etmektedir. Agamben'e göre iktidarın oluşumu biyopolitik olarak bedenin yaratılmasına ve denetlenmesine tekabül etmektedir (Lemke 2013:78).

Agamben yaşam kavramını politik (bios) ve doğal/yalın (zoe) olarak ikiye ayırır. Bios insanın politik bir birey olarak toplumsal yaşa içerisindeki konumunu işaret eder. Zoe ise doğal olanı politikanın dışında kalan alanı temsil eder (Agamben 2013:42). Modern iktidar bu iki alanın arasındaki ayrımı silikleştirir, doğal yaşamı da etki alanı içerisine dahil eder. Buna göre iktidar yaşamı kategorize etmekle kalmaz onu bütünüyle kapsayıcı bir hal alır (Baştürk 2013:246). Agamben'in kavramsallaştırmasında politik olandan uzak olan onun dışında kalan olarak tabir ettiği çıplak hayat (zoe) giderek politik olanın alanına girmektedir. Biyoiktidar çıplak yaşamın iktidar tarafından inşa edilmesi ve üretilmesi, bireyin iktidarın belirsiz alanına göre konumlandırılmasıdır. Konumlandırma yaşamın ve anlamın sınırlarına kadar dayanır. Tarih norm olarak kabul edilen bedenleri inşa ettiği gibi bazılarını da bu normun dışına atar. Bu işleyiş iktidarın neyin hukuk içi neyin hukuk dışı olacağına dair karar alan edimselliğinin de koşuludur (Agamben 2013:44). Buna göre Agamben egemenlik ve iktidar kavramlarını bir adım daha ileri götürerek kavramı yaşamın yanı sıra yaşamaya layık olmayanın belirlenmesi noktasına dek genişletir. Agamben için biyoiktidar özellikle bir ölüm politikasına işaret etmektedir. Egemen iktidarın asli etkinliği, biyopolitik bedenin üretimidir (Agamben 2013:46).

Buna göre iktidarın amacı yalnızca yaşatmak değil yaşamaya değer olmayanı da belirlemektir. İşlediği suçun karşılığında idam cezası alan bir hükümlünün durumu veya savaş suçlusunu olarak toplama kamplarında yaşamaya zorlanan insanlar da biyoiktidarın

etki alanındadır. Kamp insanların en yalın halinin dahi kontrol edildiği ve gözetildiği alandır. Kamp modern iktidarın yasasıdır (Agamben 2013). Bu açıdan Agamben toplama kampını iktidarın bir mikro fiziği olarak tanımlar

Okulda başlayıp hastane ve kışlada devam eden denetim ve normlaştırma süreci toplumdan dışlanmanın mekânsal tasvirini işaret eden hapisnede de devam etmektedir. Suç işleyen öznenin bedeni iktidarın tam denetimi altında kapatılmaya, normalleştirmeye maruz kalmaktaydı. Biyoiktidar bağlamında, suç eylemi, suçlunun bedeninin cezalandırılmasında, bu ceza doğrultusunda kapatılmasında ve mutlak bir denetime tabii tutulmasında somutlaşmaktadır. Suçun öznesi, suç işleyen beden toplumun genelinden sterile edilmekte ancak topluma yeniden fayda sağlayacak şekilde düzenlenmeye devam edilmektedir. Foucault'ya göre hapishanelerin iktidarın bir mikro fiziğini teşkil etmesi bakımından biyoiktidar süreçlerinin hapisnede dahilinde suçlunun bedeni üzerinde de etkin olduğunu söyleyebiliriz.

Biyoiktidarın suç ve suçlu üzerindeki etkisi yalnızca suç işlendikten sonra cezalandırma aşamasında değil suç olgusunun tanımlanması ve sınırlarının çizilmesi noktasında da görünürlük kazanmaktadır. Buna göre insan bedenine yönelik her türlü saldırı, yaralama cinayet ve fiziksel ve ruhsal zarar suç kapsamında değerlendirilmektedir (Demirbaş 2013). Günümüzde bazı ülkelerde görülen kürtaj yasası veya doğum kontrolünün engellenmesine dair kanunlar büyük tartışmalara yol açmaktadır. Kürtajın suç kapsamına dahil edilmesi kadın bedeninin biyopolitik süreçlerin nesnesi olması ve onun üzerindeki denetimine örnek teşkil edebilmektedir.

2.4. Feminist Teori Bağlamında Kadın Suçluluğu

Kadının kamusal alandaki varlığı, kamu otoritesini temsil etmedeki konumu feminist düşüncelerin gelişmesiyle gündeme gelmiştir, kadın suçluluğuyla ilgili belirlemeler günümüzde genellikle feminist araştırmacılar tarafından yapılmaktadır (Canay 2015:15). Kadın suçluluğu konusundaki görüşlerin tarihsel gelişimine bakıldığında ise 1930'lu yıllara kadar tartışılan biyolojik, fizyolojik ve psikolojik

açıklamaların yerini zamanla sosyal, kültürel ve çevresel açıklamalara bıraktığını görmekteyiz. Suç literatüründe kadın suçluluğunu açıklamaya yönelik birçok çalışma bulunmaktadır (Adler vd. 1991; Gluecks 1974; Hagan 1987; Heidensohn 1994; İçli 1995; Mannheim 1965; Siegel 1989).

Feminist yaklaşım suça ilişkin tanımlamalar ve uygulamalarda kadınların, kadın suçluların ve kadına yönelik suçların ihmal edildiği ve sıklıkla kalıp yargılara dayanan cinsiyetçi, ataerkil bir söylem üzerinden ilerleyen bilimsel çalışmalara yönelik bir eleştiri olarak ortaya çıkmıştır (İçli 2007). Feminist düşüncelerin ortak noktası ise kadınlara yönelik tanımlamaları yapan sistemin ataerkil bir sistem olduğu (Canay 2015: 15) ve kadın suçluluğu kavramının da ataerkil bir hukuk anlayışı içerisinde tanımlandığı eleştirisidir. Bunun yanında suça ilişkin kuramsal yaklaşımlar genellikle erkek suçluluğunu açıklama yönelimindedir. Bu nedenle kadın suçluluğu genel suç literatürünün haricinde ayrı alan olarak kadınlık deneyimlerine odaklanılarak incelenmeye çalışılmıştır. Bu durum çalışmamız açısından da bu tür bir yöntemi gerekli kılmıştır.

Feminist teoriler özellikle suçlu davranışında kadının fail ya da mağdur olarak konumunun araştırmasına yönelik çalışmaların yapılmasına öncülük etmişlerdir. İkinci dönem olarak adlandırılan 1960 sonrası feminist kriminoloji literatürü ise yoğunlukla, sosyal ve psikolojik teorilerde, yasalarda kadına yönelik cinsiyetçi tanımlamaların kaldırılması, kadınların sosyal haklarının yasalarca tanımlanması ve kadının toplum içerisindeki dezavantajlı konumunu destekleyici tarzdaki düzenlemelere son verilmesine yönelik çalışmalara yoğunlaşmaktadır (İçli 2007). Bununla beraber feminist teori içerisinde gelişen bazı fikir ayrılıkları feminist kriminolojinin Liberal, Marksist, Sosyalist ve Radikal görüş olarak ayrı dallarda değerlendirilmesi şeklinde sonuçlanmıştır (Canay 2015; Çetinkaya 2006; İçli 2004).

Feminist teori, geleneksel suç teorilerinin kör noktasının onun toplumsal cinsiyeti veya cinsiyet rollerinin belirginliğini anlamadaki başarısızlığı olarak ifade eder (İçli 2013:136). Kriminolojinin toplumsal cinsiyete karşı süren bu körlüğü, toplumsal yapı içerisinde yerleşmiş olan patriarkal rollerin hüküm sürmesine olanak vermektedir.

Suçun açıklanmasına yönelik teorilerde, ırk dil, din, altkültür gibi değişkenler dahilinde incelenmesi sırasında cinsiyet sıklıkla bir değişken olarak ele alınmamaktadır. Bu durum suçlu kadınlara yönelik istatistiklerine ulaşılmasını zorlaştırır. Feminist teoriye göre bu durum kadın erkek rolleri üzerindeki ayrımcılığın sürdürülmesini güçlendirir. Feminist teoriye göre kadın suçluluğu, kadının kendisini toplum içerisinde maruz kaldığı ikincil rollerden ve ataerkil toplumdaki erkek figüründen korunmaya çalışması sonucu ortaya çıkmaktadır (Gottschalk 2009, Aktaran: Darcan 2014:90).

Feminist teorinin merkezinde erkek egemen toplumsal yapı teorisi ve onun kadınlar üzerindeki yaptırım gücü bulunur. Feminist teorisyenler kadına yönelik işlenen tecavüz, taciz, şiddet gibi suçların açıklanmasında patriarşi kavramını kullanmışlardır (İçli 2013:137). Feminist teorisyenlere göre ataerkil hukuk sistemi tarih boyunca kadınların taleplerini yansıtmak konusunda yetersiz kalmıştır. Kadınlar çoğu zaman çocuklar ve delilerle aynı kefeye konularak “yetersiz” sayılmıştır (Berktaş 2003:22). Hukuku erkekler şekillendirmiş ve erkekler tarafından yorumlanmıştır. Bu bakış açısından kadınlar her zaman hukuki açıdan da ötedir (Canay 2015:29).

Kadın suçluluğunu açıklayan görüşlere bakacak olursak, bu görüşlerin ortaya çıkışını feminist hareketlerin ortaya çıkışıyla paralel olarak ele alabiliriz. Kadının toplumsal konumunu irdeleyen araştırmaların ortaya çıkışıyla kadın suçluluğuna ilişkin çalışmalar da yapılmaya ve tartışılmaya başlanmıştır (Canay 2015: 65). Bu bağlamda tarihsel açıdan bakılacak olursa kadın suçluluğunu açıklamaya yönelik ilk çalışmaların Cesare Lombroso tarafından yapılan (1894 yılında yazdığı “The female offender” çalışması) ve genel olarak suçluluğu fiziksel belirlenimlere göre açıklayan çalışmalar olduğunu söyleyebiliriz. Bunu izleyen tarihsel süreçte kadın suçluluğunu biyolojik faktörlerle açıklayan çalışmaları çağdaş biyolojik tartışmalar izlemiştir. Bu tartışmalar kadın ve erkeğin sahip olduğu mevcut biyolojik farklılıkların kadın suçluluğunda nasıl bir etken olabileceğine yönelik tartışmalar çevresinde sürdürülmüştür. Buna yönelik tartışmalar genellikle regl dönemleri ve bu dönemlerde yaşanan hormonal gelişmelerin kadınlarda sebep olduğu psikolojik değişimler ve suç işlemelerine yönelik etkisinin araştırılmasına yönelik çalışmalardır. Birçok araştırmacı regl döneminin olumsuz psikolojik etkilerinin (Öfke, anksiyete, saldırganlık vb.) işlenen suçların cezai

yaptırımları açısından hafifletici bir sebep olarak dikkate alınması gerektiğini savunmaktadır. (Canay, 2015:130). İngiltere’de iki kez regl dönemi gerginlikleri mahkemede cezada indirim nedeni olarak kabul edilmiştir. Bu dönemde kadınlar arasında intiharların, saldırganlığın ve suç oranlarının arttığı da tespit edilmiştir (Moir ve Jessel 2002:93).

1970 ve 1980’ler’de ortaya çıkan kadın suçluluğuna dair kuramlar önceki dönemlerdeki fiziksel görünüş ve psikolojik durumla beslenen kuramlardan ayrılarak, kadının sosyal yapı içerisindeki ekonomik konumuna odaklanırlar (Akpolat 2011:236). Kadın suçluluğunu sosyoekonomik statü ve toplumsal cinsiyet bağlamında açıklayan görüşler içerisinde ise centilmenlik teorisi göze çarpmaktadır. Buna göre suç işleme düzeylerinde kadınların oranını düşük olması ve kadın suçluların görmezden gelinmesinin sebebi erkek suçlular veya polis tarafından korunması, kollanması ve polisin kadın suçluları tutuklamak konusunda daha az istekli davranmasına dayanmaktadır (Canay 2015:66). Flowers ise bu kuramların birçoğunu tek bir nedene indirgenmeleri açısından yetersiz bulur ve her suç türünün kendi içerisinde açıklanması gerektiğini öne sürer. Ona göre örneğin kadınlar daha ziyade aile bireylerine ve yakınlarına karşı şiddet ve adam öldürme suçunu işlemektedirler. Bunun nedeni ise kadının aile içindeki dezavantajlı konumudur (Flowers, 1987, Aktaran: Akpolat 2011:236).

Kadın suçlular istatistiklere göre erkeklerden her zaman daha az olmuştur (İçli 2013:17). TÜİK’in 2009- 2016 yılları arası ceza infaz kurumu hükümlü istatistiklerine bakıldığında özellikle öldürme ve diğer suçlardan hükümlü bulunan kadınların sayısı erkeklere göre tüm yıllarda daha azdır (http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070). Bu istatistiksel verinin açıklaması iki şekilde yapılabilir; birincisi kadınların erkeklere oranla daha az suç işlemeye yöneldiğidir. İkincisi ise kadın suçluluğunun göz ardı edilmesi ve bu sebeple de istatistiklere yansımamasıdır. Manheim’ e göre kadın suçluluğuyla ilgili kayıtlar yanlı ve objektiflikten uzaktır; kadın suçluluğu kavramı erkek bakış açısı doğrultusunda şekillenmiştir. Bu durum suç sayılabilecek eylemlerin kadına özgü şekilleri de varken bunlar erkekler tarafından sıklıkla görmezden gelinmiş veya cezalandırmaya değer bulunmamıştır (1965: 691). Bunun yanı sıra bu teoriye

yöneltilen eleştiriler de oldukça fazladır. Buna göre ceza sistemi kadın hareketiyle beraber kadın suçluluğunu görmezden gelmemenin yanı sıra sanıldığı gibi kadınlara daha yumuşak davranıldığı savını da reddetmektedir. Kadınlar hukuku çiğnemenin yanı sıra geleneksel cinsiyet rollerini çiğnemiş olmaktan ötürü de cezalandırılmaktadır (Messerschmidt 1986, Aktaran: Canay 2015:68). Diğer bir deyişle kadınlar suç işlediklerinde iki kez sapma davranışı göstermiş olurlar; birincisi toplumsal normlardan sapma ikincisi ise “kadınlık rollerinden” sapmadır. Bu durum damgalanma söz konusu olduğunda da benzer şekilde işlemektedir.

Kadın suçluluğuna yönelik bir başka görüş ise kontrol teorisidir. Kontrol teorisi araştırmalarına kadınların neden erkeklere oranlara daha az suç işledikleri sorusuyla başlar. Kontrol teorisyenlerine göre kadınlar toplum içerisinde var olan kontrol mekanizmasının merkezinde yer almaktadır, başka bir deyişle sosyal kontrol mekanizmalarından erkeklere oranla daha fazla etkilenmektedirler (Heidensohn 1985, Aktaran: Canay 2015:68). Bu kadınların suçlu davranışa yönelme konusunda daha çekimser olduklarını öne sürmektedir. Bununla beraber kontrol mekanizmasının etkisini yitirdiği ya da toplumsal kurumlarla olan bağların daha zayıf olduğu durumlarda kişiler suç işlemektedir. Aile ve eğitim gibi kurumların suç işlemeyi engelleyici kontrol etkisi kadınlar üzerinde daha yoğundur (Messerschmidt 1986, Aktaran: Canay 2015:69), bu kadınların suç işleme oranının düşük olmasına sebebiyet verirken bunun yanı sıra suça maruz kaldıklarında, taciz veya tecavüz gibi, sessiz kalmalarına da sebep olmaktadır.

Kadınlar da erkekler gibi suç olarak kabul edilen her türlü davranışı sergileyebilirler. TÜİK verilerine bakılacak olursa hırsızlık ve dolandırıcılık suçunu işleyen kadınların sayısı azımsanmayacak kadar çoktur (http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070). Ancak cinsiyet suç işleme sıklığında ve suçlu olmanın toplum içerisinde yarattığı etki bakımından bazı farklılıklar yaratmaktadır. Kadın deneyimi açısından bakıldığında suç işlemek ve bunun yarattığı damgalanma kadın açısından daha ağır bir deneyime sebep olmaktadır. (Heidensohn 1985, Aktaran Canay 2015: 69). Suç işlemiş kadın bu durumun yarattığı toplumsal baskıyı üzerinde erkeklere nazaran daha fazla hissetmektedir ve damgalanmanın yarattığı dışlanmayı daha keskin bir biçimde hissetmektedir.

Toplumsal sağduyu çerçevesinde kadının suç işlemesi beklenmedik bir durum bu bağlamda da toplumsal değerlerin çiğnenmesi anlamına gelmektedir (İlbars 2007:4). Ataerkil toplumlarda kadın özel alanın bir parçası, “namus” kavramının süjesi olarak belli ahlaki sınırlılıkların hedefidir. Dolayısıyla ataerkil toplumlarda suç işleyen kadın normun çok keskin bir ihlalidir ve suç işleyen erkeğe göre toplumda daha çok ilgi çeker. Bu durum medya için de geçerlidir. Suç işleyen kadın haberi her zaman medya için ilgi çekici bir konu olmuştur (Canay 2015:95). Kadınların işlediği suçlar medya tarafın cinsiyetleri bağlamında ele alınarak sunulur, kadın diğer medya metinlerinde de sıklıkla karşılaştığımız üzere cinselliği çerçevesinde haber metinleri konu olmaktadır. Suçun erkek kimliği ile özdeşleştirilmiş olması kadın suçluluğunun kadın kimliği öne çıkartılarak daha farklı biçimde anlamlandırılmasına yol açmaktadır (Çetinkaya 2006: 27) Bu durum kitle iletişim araçlarına hâkim olan erkek bakış açısı sayesinde kadına ilişkin kalıp yargıların yeniden üretilmesine ve pekiştirilmesine neden olmaktadır.

Tarih boyunca cadılık, fahişelik, kürtaj, zina gibi suç kabul edilen davranışlar kadına özgü suçlar olarak görülmüştür. Bunun yanı sıra kadınların en çok işlediği suçlar arasında adam öldürme, hırsızlık, dolandırıcılık ve örgütsel suçlar yer almaktadır (<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>). Kadın suçlarıyla ilgili bir diğer istatistik kadınların en çok suç işledikleri yaşın 15 – 24 yaş aralığı olmasıdır. Bunu 25-34 arası yaş grubu takip etmektedir (İçli 2013:27).

Araştırmalara göre kadınların en çok işlediği suç türlerinden biri adam öldürmedir ve Chesney – Lind ve Motz’un çalışmalarında görüldüğü üzere öldürülen kişi genellikle kadının yakın çevresi, eşi veya diğer aile bireyleri olmaktadır (Lind 1997 ve Motz 2001, Aktaran: Canay 2015:70). Bununla birlikte adam öldürme fiili genellikle meşru müdafaa şeklinde işlenmekte veya derin bir çaresizlik sonucu gerçekleşmektedir. İçli’nin 2013 yılında yayınlanan araştırmasına göre kadınların en sık işlediği suç türü %71,5 ile adam öldürme suçudur. İkinci sırada sahte çek-senet ile ilgili suçlar, üçüncü sırada ise hırsızlık bulunmaktadır, adam öldürme suçunu işlemiş kadınlar bunun genellikle eş veya partnerlerine karşı işlemişlerdir (İçli 2013:27-28). Suç işleyen kadınların medeni durumuna ilişkin veriler de bulunmaktadır. İçli bununla beraber Türkiye’de suç işlemiş kadın profilinin genellikle kadın suçlulardan oluştuğunu ifade

etmektedir (İçli 2013:42; Timuçin ve Haydaroglu 2017:202). Evli kadınlar arasında suç işleme oranının yüksek olması erken yaşta yapılan evliliklerin ve annelik rolünün etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra suç işleme oranı hemen her eğitim düzeyinde görülmesine rağmen eğitim seviyesi düşük kadınların suça daha yatkın olduğu görülmüştür (Timuçin ve Haydaroglu 2017:201). Bu da suç işleyen kadınların büyük çoğunluğunun herhangi bir meslek sahibi olmayan ev hanımlarından oluştuğunu destekleyici niteliktedir. Bu durum suça etken sebepler açısından gerilim ve sosyalleşme teorileriyle paralellik göstermektedir. Aynı zamanda bu durum kadının aile içinde gördüğü şiddetten kaçmak için alternatif yollar bulamamasına, bu duruma katlanmak zorunda kalmasına ve bu durumla ilgili suçlara katılmalarını kolaylaştırmaktadır (İçli 2013:29).

İçli ve Ögün'ün 2000 yılında toplumsal yapı ile aile bağları ilişki bağlamında yaptıkları çalışmaya göre adam öldürme suçunu işleyen kadınların erkeklere oranla daha fazla toplumsal baskıya maruz kaldığı ve kadınların partnerlerine yönelik işledikleri şiddet ve adam öldürme suçunun ise gördükleri kötü muamele sonucunda bir savunma mekanizması olarak ortaya çıktığını ortaya koymaktadırlar (Akpolat 2011:236). Kadınların daha çok yaşadıkları aile ve sosyal çevrenin etkisiyle suça itildikleri söylenebilir; diğer bir deyişle suçun faili oldukları kadar mağduru da olmaktadır. Yapılan araştırmalarda elde edilen bulgulara göre evli kadınlar arasında adam öldürme sebebi yüksek oranda aile içi şiddete maruz kalmadır (Canay 2015:134). Bu durum kadınların adam öldürme suçunu genellikle cinsel veya fiziksel şiddete maruz kaldıkları durumlarda, kendilerini veya çocuklarını korumak amacıyla işlediklerini göstermektedir.

Akgün ve Çiftçi'nin 2015 yılında Eskişehir Kapalı Cezaevinde bulunan tutuklu kadınlarla yaptığı çalışmanın sonucunda ise kadınların çoğunun toplumdan soyut yaşaması, ekonomik bağımsızlıklarını kazanamamış olmaları ve eş/partnerlerinden şiddet ve istismara maruz kalmalarının suç işlemeleri konusunda itici etkenler olduğu gösterilmiştir. Aynı araştırma suçlu – maktul ilişkisine bakıldığında ise ilk sırayı %24 ile çocukları %22 ile ise eşler oluşturmaktadır (2015:4). Bu durum kadınların öldürme

suçunu yalnız eşlerine karşı değil çocuklarına yönelik olarak da işlediğini göstermektedir.

Nitekim bulgular kısmında değineceğimiz üzere adam öldürme suçunu işleyen kadınların büyük çoğunluğunun öldürdüğü kişi kendi eşi olmaktadır. Bu kadınların büyük çoğunluğu ise eşinden şiddet görmekte olan kadınlardır. Araştırmalarda Dayak yiyen kadın sendromu (*Battered wife/woman syndrome*) olarak nitelendirilen bu durum, şiddet gören kadınların bu durum karşısında yaşadıkları derin çaresizliği ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu kavram şiddet gören kadınlarda aniden görülen kuvvetli bir tepki sonucu ortaya çıkmakta ve önceden planlanmış bir eylem niteliği taşımamaktadır (Akgün ve Çiftçi 2015:6). Hürtaş'ın 2014 yılında yayınlanan çalışmasına göre ise kadınların işledikleri cinayetlerde kullanılan alet ve yöntemler oldukça basit olmasına rağmen öldürme biçimleri vahşice olarak tanımlanmaktadır (2014:20). Bu durum yine benzer şekilde bu savı desteklemektedir.

2.5. Genel Değerlendirme

Geldiğimiz noktada şimdiye kadar sözünü ettiğimiz suç kuramlarına ilişkin genel bir değerlendirme yapmak sözü edilen kuramların konunun analizinde ne tür bir fayda sağlayacağını görmek açısından yararlı olacaktır. Bu noktada kuramsal açıdan suç olgusunun irdelenmesinin, Çilem Doğan olayı ekseninde kadın suçluluğunun anlaşılabilmesini kolaylaştırabileceği düşünülmüştür.

Suç kuramları özellikle gerilim teorisi, yapısalcı teori ve etiketleme kuramı kadın suçluluğunun açıklanması konusunda yol gösterici olacaktır. Nitekim gerilim teorisi sıklıkla şiddete uğrayan kadınların suç işleme eğilimi göstermesini ya da nefsi müdafaa sonucu işlenen cinayetleri açıklama noktasında somut bir kuramsal alt zemin oluşturduğu belirtilmektedir. Bununla beraber yapısalcı teorinin merkezinde bulunun suçun her bireyin karışabileceği toplumsal bir olgu olduğu düşüncesi yine kadın suçluluğunun da erkek suçluluğu kadar yaygın görülebilecek bir olgu olduğunu açıklamaktadır. Damga teorisine göre ise suçlu olmak toplumsal bir yaftadır ve suçta

karışan her birey bu yaftayı günlük yaşamda üzerinde taşır. Söz konusu kadın suçluluğu olduğunda bu damga erkek suçlulara görece daha ağır ve daha görünürdür. Genel olarak kadınlara özgü olduğu öne sürülen zayıflık, boyun eğme, evcimen olma gibi nitelikler suç işleme eylemiyle uyum sağlamadığı gibi, suç işlemiş olmak genellikle kadınlar için aşağılayıcı ve ötekileştirici bir eylemdir (İlbars 2007:4).

Örnek olay esas alınacak olursa; Çilem Doğan olayında, bulgular kısmında da anlaşılabilirliği gibi, en büyük tartışma suçun faili olarak Çilem Doğan'ın işlediği eylemin yasalar nezdinde suç olarak kabul edilmekle beraber eylemin oluşmasına olanak sağlayan koşullar düşünüldüğünde Çilem Doğan'ın çatışmalı bir biçimde suçlu veya kurban olarak nitelendirilmesine sebep olarak, suç olgusunun kendisinin ideolojik olarak tartışmalı bir noktada oluşunu gösterebiliriz. Diğer bir deyişle kuramsal bölümde de değindiğimiz gibi söz konusu eylemin suç kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ya da suç kabul edilen eylemin ne şekilde/ne ölçüde cezalandırılacağı tartışmalı bir konu olmayı sürdürmektedir. Bu durum cinayet suçunu işlemiş kadınların yaşadıkları deneyim bağlamında, onları bu suça iten nedenlerin aynı zamanda onları aynı suçun kurbanı haline getiren nedenlerle aynı olmasını durumunu beraberinde getirdiğini gözlemekteyiz. Bu noktada Çilem Doğan örneğinde görebileceğimiz yorum farklılıklarının öncelikle suç olgusunun ideolojik yönü ile ilindirilendirilebileceğini söyleyebiliriz.

Suç olgusunu iktidar kavramından bağımsız değerlendirmek kısıtlı bir tanımlamaya yol açacaktır. Aynı durum şüphesiz kadın suçluluğu için de söz konusu olacaktır. Foucault'ya göre iktidar bilginin üreticisi ve dağıtıcısı olmakla beraber bilginin kullanıcısı olan bireyler üzerinde de denetim sahibidir. İktidar norm kavramı üzerinden suç ve suçluluk kategorilerini kurar. Ancak bu inşa süreci kavramın kendi içsel dinamiklerinden bağımsız aşkın bir kurucu işlev halinde var olmaz. İktidar bunun aksine suçluluğu teşkil eden norm ve ifadeleri ortaya çıkartacak deneyim alanları kurar. Suç ve Suçluluğa ilişkin söylem ve temsiller bu deneyim alanları içerisinde kurulur. Nitekim kadın suçluluğu ve temsillerini de bu süreçten bağımsız düşünmek oldukça zordur.

Dolayısıyla suç olgusunu tanımak ve bu alandaki kuramsal tartışmalara değinmek, iktidar ve biyoiktidar kavramları çerçevesinde suçu değerlendirmek kadın suçluluğu, suç söylemi ve temsiller konusunun anlaşılması noktasında çalışmaya teorik bir altyapı sağlamaktadır.

III. BÖLÜM

3. SUÇUN TOPLUMSAL İZDÜŞÜMLERİ VE TEMSİL

İktidar kavramını ele alırken bilgi ve normun toplum içine dağılmış olan iktidar mekanizmalarınca üretildiğini ve sürdürüldüğünü ifade etmiştik. Buna göre toplumun tüm tabakalarında üretilen bilginin, en alt tabakalar dâhil, iktidara dair ideolojik nüveler içerdiğine kanıtlar sunmak mümkündür. Bu bölümde toplumsal katmanlarda suç eylemine ve suçun kendisine yönelik olarak geliştirilen toplumsal tepkiler suçun toplumsal bellekte oluşturduğu sosyal temsiller bağlamında incelenecektir.

Bir izdüşüm olarak suçun sosyal temsillerinin incelenmesi suç ve temsil konusunda daha isabetli yargılara varılmasının önünü açacaktır. Kamusal alanda gerçekleşen iletişim anlamın toplumsal üretimine katkıda bulunur. Dolayısıyla anlamın toplumsal üretimi sürecinde oluşan sosyal temsiller başta medya olmak üzere kitlesel iletişimin birçok yoluyla dolaşıma girerler. Bu bölümde suçun sosyal temsillerinin medya ve toplumsal hafızadaki yansımaları üzerinde durulacaktır.

Sosyal temsillerin üretimi toplum içerisinde birbirleriyle iletişim halinde olan birey ve toplulukların deneyimlerine dayanarak ürettikleri ortak kuram, değer ve yargıları ifade etmektedir. Muscovici'ye göre temsiller bireyin içinde bulunduğu toplumu anlamasında birer kilit noktadır; gündelik tartışmalar ve iletişim ile üretilen, çoğunluk tarafından paylaşılan nesne veya kavramlardır (Muscovici 2000, Aktaran: Aktaş vd. 2006:). Buna göre temsiller toplumsal herhangi bir olguya ilişkin bilgi kümeleri olarak tanımlanabilir. Sosyal temsiller geleneksel topluluk ağları içerisinde ya da medya ağı aracılığıyla üretilmiş olabilir. Her toplum kendi içerisinde bir takım özgün sosyal temsiller üretir ve yayar. (Çetin ve Sönmez, 2014:193).

Buna göre temsiller, belli kişi stereotiplerinin yaratılmasında, bazı özne kategorilerinin oluşturulmasında, toplumsal rol ve statülere ilişkin bilginin üretiminde etkindir. Temsil birey açısından iki yönlüdür. Hem üretilen öznenin tanıtılmasında hem de özne aracılığıyla kavranan sosyal bağlamın kavranmasında temsiller aktif rol oynar.

3.1. Toplumsal Yansımalar

3.1.1. Ahlaki Panik

Ahlaki Panik, 20. Yüzyılın sonlarından bu yana suç, sapma ve medyaya ilişkin akademik araştırmaların birçoğunda karşılaştığımız bir kavramdır. Ahlaki panik kavramı ile ilgili çalışmalar yalnızca suç ve sapmayla ilgili konularda değil sağlık, ekonomi, tarımsal üretim, siyasi hareketler, aile bağları ve bireyselleşme gibi birçok toplumsal konuda medyanın ve halkın tepkilerini kavramak için geniş bir alanda uygulanmaktadır. Kavramın bu bölümde ele alınmasının sebebi kamuoyunun suça yönelik – kasıtlı ya da kasıtsız – gösterdiği bir tavır olması bakımından suç işleyen ya da sapkın bireylere yönelik bir halk tepkisini uyandırıyor oluşudur.

Panik kavramı sıklıkla toplumsal olarak genel kabul görmüş, değerlere ve normlara yönelik açık veya gizli bir tehlike taşıdığı düşünülen olay veya kişilere yöneltile kitlesel bir tepkiyi ve korku atmosferini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu toplumsal tepkilerin medya tarafından abartılı bir şekilde sunulması ve yaygınlaşmasına ise Ahlaki panik adı verilmektedir (Sümer ve Yıldız 2010:36). Ahlaki panikleri bu açıdan medyanın toplumsal kaygı ve korkuya sebep olan bir alarm sistemi olarak da düşünebiliriz.

Ahlaki panik kavramı ilk olarak Stanley Cohen tarafından 1972 yılında yayınlanan *Folk Devils and Moral Panics* çalışmasında kullanılmıştır. Çalışmanın konusu olan Mods and Rockers olayının sıradan iki karşıt grup çatışmasından, medya aracılığıyla, geniş yankı ve uzun süreli bir panik ortamı yaratan bir süreç halini alışıını ifade etmek için kullandığı kavram, takip eden yıllar boyunca medya tarafınca, genç

suçluluğu, AIDS, uyuşturucu kullanımı, çocukların cinsel istismarı, yalnız anneler gibi birçok konuda kullanılmıştır.

Kavramın kullanım alanları çeşitlilik göstermekle beraber araştırmacılar tarafından Cohen'in ilk ortaya koyduğu haliyle genel kabul görmüştür. Bir durum, olay ya da kişi toplumsal değerlere ve ortak çıkarlara yönelik bir tehlike olarak algılanmaya başlar, bu olay kişi ya da grubun doğası kitle iletişim araçları tarafından stilize edilmiş ve kalıplaşmış bir biçimde sunulur, ahlaki engeller editörler, din adamları, politikacılar ve kanaat önderlerince yönlendirilir, toplumsal olarak onay görmüş uzmanlar teşhis ve çözüm önerilerini sunarlar, tehditle başa çıkma yolları sunulur, ardından söz konusu durum daha görünür hale gelir, daha etkisiz hale gelir ya da tamamen ortadan kalkar. (Cohen 1972:36). Ahlaki panik kavramı Cohen'in de sözünü ettiği gibi algılanan bir toplumsal soruna karşı medya tarafından beslenen aşırı bir tepki tipini ortaya koymayı amaçlayan sosyolojik bir kavramdır. Ahlaki panik, 1960'lı yılların sonunda yaşanan çalkantılı ve politik ve entelektüel dönemlerin bağlamında gelişen temel amacı toplumsal bir panik yaratmaya yönelik süreçleri ortaya koyan bir kavramdır. (Rohloff ve Wright 2010:404).

Kavram kullanılmaya başladığı zamandan bu yana büyük bir ilgi görererek sosyal bilimciler ve medya-iletişim kuramcılarınca medyanın suça ve sapkınlığa yönelimi ile ilgili birçok araştırmada kullanıldı (See-İnes 2005). Bu aynı zamanda kavrama bir popüler kültür ögesi olma özelliği de kazandırdı. Cohen kavramı, elastik, herhangi bir teorik zeminden yoksun ve zamansız olarak tanımlıyordu. Buna göre kavram sağlıktan, cinselliğe, politik sorunlardan suça birçok konuda ve dönemsel olarak ortaya çıkmaktaydı (Rohloff ve Wright 2010: 406).

Kavram teorik olarak, bazı değişimler geçirmekle beraber ilk dönemlerde olumsuz bir anlamı çağrıştıracak şekilde kullanılmaktaydı. Sıklıkla bir eleştiri şeklinde yanlış yönlendirilen toplumsal tepkiler olarak anlaşılmaktaydı. Günümüze gelindiğinde ahlaki panik kavramını medya, suç ve sapkınlık kavramlarından bağımsız düşünmek neredeyse imkansızdır. Bunun sebebi içinde yaşadığımız çağda medyanın suç ve sapkınlığa yönelik tanımlamaların şekillendirilmesi, stereotiplerin ortaya konması ve

kamuoyunun tepkilerinin yönlendirilmesi konusunda oldukça aktif olmasıdır (Kırçıl 2009).

Ahlaki Panik kavramına ilişkin bir diğer tanımlama ise Hall vd. tarafından 1978 yılında yapılan *Policing the Crisis* çalışmaya ilişkindir. Buna göre, Hall ve arkadaşları ahlaki panikleri tanımlarken özellikle sorunun kendisiyle medya organlarında ortaya konan hali arasındaki orantısızlığa dikkat çekerek; konunun polisler, yargıçlar, politikacılar ve editörlerce benzer biçimde yapılan tanımlamaları, sorunun yaratacağı sonuçlar ve sürecine ilişkin tahminleri ve medya araçlarınca ölçülü ve gerçekçi bir değerlendirme sonucunda ulaşılabilecek bulguların ötesine geçen yorum ve sunumları ile karşılaşıldığında bir ahlaki paniğin varlığından söz edilebileceğini ortaya koymaktadırlar. (Hall vd, 1978, Aktaran: Yıldız ve Sümer, 2010: 38).

Medyada ahlaki paniğin kullanımı haber metinlerini oluşturan anlatılarda ve haber formatlarında kendini göstermektedir. Haber formatının içinde ahlaki panikler belirli toplumsal konular ve sosyal kontrolle alakalı konuların kapsamına sokulur (Altheide 2009:79). Günlük haber metinlerinde dolaşıma sokulan bu söylemler zamanla günlük yaşamın bir parçası haline gelir.

Yaygın kullanımına rağmen kavram paradoksal olarak kitlesel medya tarafından teşvik edilip abartılı kamusal korkulara katkıda bulunurken, sapma, suç ve toplumsal düzensizlikle bağlantılandırılan anti sosyal davranışlara yönelik sosyal kontrol mekanizmalarının da harekete geçirilmesini ve bu konudaki sosyal politika girişimlerini destekler (Altheide 2009:80). Buna göre medya tarafından sunulan temsiller aracılığıyla toplumsal bellekte yer ala suç ve suçluya yönelik sosyal temsilleri şekillendirir. Sosyal temsiller suça yönelik kamusal ve yerel eylemleri güdüler denilebilir.

Ticari basın kuruluşları, haber formatlarında belirli anlatıların kullanılmasını tercih eder. Sapmaya ilişkin haberler bu anlatının özelliklerini taşır. Özellikle ahlaki ve normatif bir dil kullanımının yaygın olduğu sapma ve suça yönelik haber anlatıları genellikle toplum içerisinde gerginlik ve korku atmosferinin yaşanmasını tetikleyecek biçimde ana akım bir anlatıyı dolaşıma sokar. Bu anlatıyı sorgulayan terim ve pratikler

nadiren kitle medyasında kabul görür. Bu ahlaki panikler ortaya çıktığı dönemde büyük çapta toplumsal kaygı ve korku yaratsa da Cohen'in tanımlamasında ifade ettiği gibi bir süre sonra etkisini yitirmiştir.

Buna göre ahlaki panik kavramının tanımlayıcı özelliklerini toparlayacak olursak; Ahlaki paniklerin sıradan olayların medya tarafından sıra dışı şekilde sunulması ile oluşmaktadır. Ahlaki bozulma ve toplumsal çözülmenin kaynağı olarak görülen kişi ya da gruplar, uzmanlar ve düşünürlerce oluşturulan ahlaki ortamın içerisine sokularak bir sapma döngüsü içerisinde etiketlenirler. Ahlaki panikler genellikle hızlı sosyal değişim dönemlerinde ortaya çıkmakla beraber toplumsal riskler üzerine daha geniş toplumsal endişelerin konumlanmasını belirginleştirir. Genellikle gelecek açısından bir ölçüt olarak görüldüğünde genç kitleleri hedef almaktadırlar (Jewkes 2004:86).

Sapkın gruplara ve suçlulara ilişkin haberler genellikle korku anlatılarıyla beslenir. Aynı durum Ahlaki panikler için de söz konusudur (Altheide 2009:85). Korku anlatısı gösteri (entertainment) haber formatları için temel bir unsurdur. Korku söylemi olarak da kullanılabilen korku anlatısı kavramı bireylerin sembolik farkındalık ve yaygın iletişim yolları ile gündelik hayatta deneyimlediği ve tanımladığı, tehlikenin ve riskim simgesel çevrenin merkezi bir özelliği olduğu algısıyla beslenir. Ahlaki panikler ise bu korku anlatılarını kullanarak suçlu, sapkın ya da “ötekilere” yönelik endişe ve kaygı ortamını organize ederek sosyal kontrol ve düzenleyici sosyal politikaların güçlenmesine zemin hazırlar (Altheide, 2009; Cohen 1980; Jenkins 1990). Buna göre Ahlaki panikler korku öyküsünün ve sosyal kontrolün bir parçasıdır denilebilir. Hall'a göre ahlaki panik zorlayıcı sosyal politikaların devamlılığı için sessiz çoğunluğun diğer bir deyişle halkın desteğini elde etmenin bir yoludur. (Hall vd. 1978, Aktaran: Yıldız ve Sümer 2010: 38). Akşam haberlerinde, adeta bir zincir halinde tehdit halindeki mahalleler, karısını ya da kocasını öldüren eşler, pedofili, soygunculuk ve hırsızlık, aile içi şiddet ve cinnet haberleri abartılı biçimlerde sunulur.

Suçta yönelik haberlerin toplumda yarattığı korkunun her zaman ahlaki panik olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ise tartışmalı bir konu olmakla beraber

kimi yazarlar suça yönelik haberler çerçevesinde gelişen ahlaki paniğin toplumsal bir bilinç yarattığı kanısında birleşmektedirler, ancak bu sıklıkla insanları korkutmak yoluyla eğitime fikrini meşrulaştıran sağ-muhafazakâr yazarlarca desteklenen bir görüşür.

Goode ve Ben-Yehuda ahlaki paniklerin tanımlanmasında 3 model üzerinde durmuşlardır. Birincisi *sıradan insanlar* modelidir. Buna göre ahlaki panikler medya tarafından dillendirilse de başlangıçta kaynağını tabandan gelen tepkiler oluşturmaktadır. Toplumsal değişim-dönüşüm dönemlerinde toplumca genel ilgi gören geleneksel noktaların uyarılmasıyla oluşan kitlesel bir panik ve endişe dalgasının yayılmasıyla ortaya çıkan ahlaki panikler olduğu düşünülmektedir. İkincisi, *seçkin sınıflar* modelidir. Genellikle kasıtlı bir biçimde düzenlenmiş, toplumun ilgisini yapısal problemlerden sentetik olarak üretilmiş korku ve endişe yaratacak başlıklara çekerek, seçkin sınıfların ilgisini çekecek ve çıkarlarına hizmet edecek kampanyaları devreye sokmak amaçlıdır. Üçüncüsü ise *ilgi grubu* teorisidir. Buna göre ise yine benzer şekilde bilinçli ve kasıtlı olarak ahlaki bir kötülüğe dikkat çekmek için çıkar grupları ve güvenlik güçleri, dini liderler, politikacılar ve profesyoneller gibi ahlaki girişimcilerce ortaya çıkarılan ve propaganda amaçlı çalışmaların bir sonucudur. (Goode ve Ben-Yehuda 2014; Critcher 2003). Medya sosyal temsillerin şekillendirilmesinde oldukça etkili bir güç olmakla beraber, güvenlik güçleri, yargı mensupları, politikacılar ya da ahlaki kanaat önderlerince ortaya konan yorumların güçlendirilmesi işlevini üstlenmekte ve dolayısıyla üretici bir güç olmaktan ziyade yansıtıcı ve yönlendirici rolüyle devlet kontrolünün bir aracı olarak işlev görmektedir (Hunt 1997:631). Buna göre ahlaki paniklerin belirli dönemlerde dikkatin daha ciddi sorunlardan başka yöne çekilmek istenmesi amacıyla kasten üretildiği ve medya yolu ile dolaşıma sokulduğu söylenebilir. Ahlaki panikler, siyasi olgu ve hukuki faaliyetler yoluyla kasıtlı ve bilinçli olarak üretilmektedir (Hunt 1997:632).

Toplum içerisindeki ahlaki kanaat önderleri bir araya gelerek, suça ve suçluluğa dönüşebilecek sapkın eğilimleri hedef gösteren bir döngünün harekete geçirilmesine öncülük ederler. Bu hedef gösterme sürecinin medya haber metinleri sayesinde dillendirilmesi, toplum içerisinde hedef gösterilen marjinal ya da sapkın gruplarının

halk nezdinde kriminalleştirilmesine ve sonuç olarak bu sapkın grupların yabancılaşmasına ve daha da suç odaklı hale gelmelerine neden olur. Jewkes bu durumu *sapkınlığın abartılması sarmalı* olarak adlandırır (Jewkes 2004:70). Medya ve kanaat önderlerince sapkınlığın abartılması sapkın grupların izole edilmesiyle beraber toplumsal bellekte suçluluğa ilişkin basmakalıp kimliklerin oluşmasına ve izole edilmiş kimliklerin suça eğilim göstermesine sebep olmaktadır denebilir.

Bu bakımdan ahlaki panikler toplumun zihninde oluşan suça yönelik algının yerleşmesinde, belli suçlu stereotiplerinin benimsenmesinde ve suça yönelik sosyal kontrol mekanizmalarının meşrulaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Ahlaki panikler bu süreçte medyanın başını çektiği suçlulara yönelik bir *cadı avının* başlatılmasına yol açarlar. Son dönemde Türkiye’de kadın cinayetleri konusunda özellikle eşine şiddet uygulayan ya da boşanma aşamasındaki erkeklere büyük bir ahlaki paniğin yaygın olduğu söylenebilir. Ancak eşlerini/partnerlerini öldüren kadınların henüz sayıca az oluşu bu konuda bir ahlaki panik ortamının oluşmasına doğru gidildiği izlenimi vermemektedir. Ancak bu cinayetlerdeki artışın söz konusu olması durumunda benzer durumun kadın failler için de söz konusu olabileceğini söylemek zor değil. Kadın suçlarına ilişkin ahlaki panikler genellikle kürtaj ve çocuk ölümleri ile ilgili olmaktadır.

Diğer yandan ahlaki panikler her ne kadar medya tarafından sunulan abartılı ve olayların doğal süreciyle orantısız bir gelişim sergiliyor olsa da çocuk istismarının önlenmesi, kadınlara yönelik şiddetin önüne geçilmesi ve salgın hastalıklara karşı önlem alınması gibi konularda da halkın bilinçlenmesini ve harekete geçmesini sağlayacak olumlu bir süreci başlattığı söylenebilir.

3.1.2. Suç Korkusu

Suçun sosyal temsillerinin suça yönelik toplumsal bir diğer yansıması da suç korkusudur. Suç korkusu kavramı ahlaki panik kavramıyla benzer şekilde 1960’lı yıllarda özellikle Amerika’da siyasi ve toplumsal sorunların artmasına paralel olarak yapılan sosyal araştırmalar sonucunda halkın genelinde gözlemlenen bir duygu durum

ve kaygı biçiminde ele alınmıştır (Öztürk 2015). Bunun üzerine yaygınlaşan sosyal araştırmalar suç korkusunun toplumda yükselen bir olgu olarak psikolojik ve toplumsal sonuçları olduğu ve bireylerin sosyal davranışlarını etkilediği yönünde bulgulara eriştiler.

Alman sosyolog Ulrich Beck (2011)'e göre 21. yy. da insanlık geniş bir risk sarmalının içinde yaşamaktadır. İnsanlar günlük yaşamlarında durmaksızın akan, bireysel, toplumsal, ekonomik ve politik riskler ile çevrilidir. Buna göre sağlık, beslenme, ulaşım, ekonomik gelir gibi birçok gibi toplumsal kurumlar günlük yaşamın akışı içerisinde salgın hastalıklar, trafik kazaların, iş kazaları, gıda zehirlenmeleri, kanser riski, işsizlik, taciz, tecavüz, soygun ya da cinayet gibi herhangi bir suçun mağduru olma gibi toplumsal riskleri bünyesinde barındırmaktadır. Furedi ise *Korku Kültürü* (2014) çalışmasında, batı toplumlarının toplumsal tehlikelerle çevrili bir korku toplumu içerisinde yaşadığına ilişkin bir algı içerisinde olduğunu ve korkuya dayalı bu kültürün insanların yaşam biçimini derinden etkilediğini ve değiştirdiğini ileri sürmektedir. Belirgin olarak medya tarafından beslenen bu toplumsal korku atmosferinin bireysel ve toplumsal anlamda bir güvenlik toplumuna evrildiğine ilişkin eleştiriler ortaya konmaktadır. Bireyin kendisini risk altında görmesi günümüz toplumlarının yaygın ruh halini tanımlamakta ve sosyal davranışlarını düzenlemektedir (2014:49).

Suç korkusu ise bu risk toplumu sarmalı teorisine paralel olarak bireyin gündelik yaşamı içerisinde dolaylı ya da direkt olarak herhangi bir suçun mağduru olacağına ilişkin olarak geliştirdiği kaygı durumu olarak ifade edilebilir. Daha geniş bir tanımlamayla suç korkusu, bilişsel olarak suçun nesnesi olması kaygısıyla, duygusal olarak bundan etkilenme korkusunu, bu duruma yönelik olarak geliştirdiği psiko-sosyal savunma mekanizmalarını ve suçun oluşturduğu güvensizlik duygusunu tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Ferraro'ya göre (1995) suç korkusu, suç ile ilişkilendirilen sembollere yönelik bir tepki ve anksiyete durumunu ifade etmektedir. Araştırmalara göre suç korkusu, bireyde bir takım psikolojik problemlere, toplumsal olarak ise toplumsal çözülme ve dayanışmanın azalmasına, sürekli bir güvensizlik algısının

oluşmasına yol açmaktadır (Liska, Lawrence ve Sanchirico, 1982; Ömeroğlu 2012; Öztürk 2015).

Suç korkusu kavramına yönelik yapılan çalışmalar korkunun belirleyicileri konusunda bireysel ve toplumsal olmak üzere ikili bir ayırım üzerinde yoğunlaşmaktadırlar. Bu belirleyenler üzerine yapılan çalışmalar sonucunda suç korkusunu açıklamaya yönelik dört farklı kuramsal yaklaşım üzerinde durulmaktadır; mağduriyet teorisi, sosyal düzensizlik teorisi/ ekolojik kuram, savunmasızlık/incinebilirlik teorisi ve toplumsal kaygı/kontrol modelidir (Ferraro 1995; Hale 1996; Karakuş 2013; Öztürk 2015). Bu teoriler suç korkusunun bireysel ve toplumsal belirleyenleri üzerinde durmaktadır. Bunun yanı sıra suç korkusunun yapısal bir sorun olarak incelenmesi üzerinde duran Kul'a göre, bireyin suçtan korkuyor olması durumu bir takım sosyal etkileşim mekanizmaları ve buna bağlı koşullar sonucunda yapılaşmaktadır; bu bireyler suçtan korunmak amacıyla bir çeşit "suçtan korunma sosyal pratiği" geliştirmektedirler. Bireyin suça yönelik korku ve endişelere karşı bir eylem planı gerçekleştirilmesi, suç korkusu probleminin toplumsal anlamda yapılaşmış bir sorun olduğuna işaret etmektedir (2012:53).

Suç korkusunun nedenleri ve etkileri üzerinde çalışan birçok araştırmacı kavramın olumsuz etkisi konusunda hemfikirdir. Suç korkusu en temel anlama bireylerin yaşam kalitesini olumsuz etkilemekle beraber, toplumsal olarak içe kapanma, sosyal ilişkilerde güvensizlik ve yabancılaşma gibi etkilere sahip olduğu düşünülmektedir. (Doğutaş, Dolu ve Uludağ 2014).

Mülke yönelik suçlar kişiye yönelik suçlara göre daha düşük bir oranda olmasına rağmen bireyler kişiye yönelik suçlara maruz kalma konusunda daha büyük bir endişe taşımaktadırlar (Liska, Lawrence ve Sanchirico 1982: 762). Aynı şekilde toplum içerisinde suça maruz kalma konusunda en büyük kaygıyı taşıyanlar kadınlar ve yaşlılardır.

Bu gibi örnekler toplumsal olarak suç korkusu kavramının suça direkt olarak maruz kalmaktan ziyade suça yönelik sembollerin gündelik yaşam içerisinde ve medya

aracılığıyla sürekli tekrarlanıyor oluşundan kaynaklandığını göstermektedir. Diğer bir deyişle suç korkusu, yani suça maruz kalma kaygısı suç oranlarından genellikle bağımsız olarak şekillenmektedir ve toplumsal bir mit haline gelmektedir. Bu görüş kamuoyunun korkuları ile günlük hayatta karşılaştığı tehlikeler arasında bariz şekilde bir fark bulunduğu (Furedi 2014: 43) ilişkin düşünceleri de desteklemektedir. Suç tehlikesiyle suçun algılanışı arasında farklılıklar bulunmaktadır.

Suçun algılanış biçimlerinin büyük oranda medya etkisi ve yaratılan ahlaki panikler ile ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Medya haber metinlerinde suça ilişkin başlıkların abartılı sunumuyla bir korku ve risk toplumu içerisinde yaşadığımızla ilişkin yaygın kanının oluşmasında etkili olur. Gerbner'e göre (2014) medya izleyicilerini ve okuyucularını sürekli olarak kötü ve tehlikelerle dolu bir dünya içerisinde yaşadıkları yönünde uyarır. Suça ilişkin haber içerikleri genellikle sıradan insanların başına gelen acıklı hikayeler şeklinde sunularak mağduriyet riskinin toplumun her bireyinin her an ve her yerde karşılaşılabileceği bir durum olarak sunulur. Hikayeleştirme, kullanılan vurgulu dil ve suça ilişkin görüntüler haber anlatısının temelini oluştururken, okuyucu üzerinde kendisinin de suçun nesnesi olabileceğine ilişkin yaygın kanıyı besler. Özellikle işlenen suçun yaratacağı potansiyel etki o suçun haber yapılma oranını artırır (Öztürk 2015). Çünkü tıpkı cinsellik gibi bireysel korkuları besleyen şiddet içerikli haberler de oldukça ilgi çekmekte ve izlenmektedir. Medya toplumun riskleri algılayış biçiminde gözle görülür bir etki yaratır; buna göre haber metinlerinde belirli suçlara vurgu yapılması o suça yönelik kaygı oranının artmasına sebep olmaktadır (Furedi 2014:89). Toplumda medya kanalıyla oluşan suça yönelik ahlaki panikler, suça maruz kalma korkusunu adeta bir saplantı haline gelmesine sebep olmaktadır. Suç korkusunun toplumsal alandaki bir sonucu *Gated Communities* olarak adlandırılan yüksek güvenlikli sitelerin inşa edilmesi ve toplumsal yalıtılmadır. Bireyler suça maruz kalmaktan kaçınmak için, yüksek duvarlı, özel güvenlikli ve 7/24 kameralarla izlenen sitelerde yaşamayı tercih etmektedir (Low 2001).

Kamera sistemleri yalnızca yüksek güvenlikli sitelerin değil, standart apartman dairelerinin, iş yerlerinin, kamu binaları ve sokakların güvenliğinin sağlanması amacıyla da yaygın şekilde kullanılmaktadır. Sonuç kamusal ve özel tüm alanların

panaptikonlaşmasıdır. Foucault'ya göre panaptikonun önemli sonucu kişide iktidarın işleyişini garanti altına alan bilinçli ve sürekli şekilde görünürlük izlenimi yaratmasıdır. Bu yönüyle iktidarın fiilin gerçekleştirilmesini gerektirmeyecek şekilde orda bulunmasını, iktidarı sürdüren ve kusursuzlaştıran bir mekanizma olarak var olmasını sağlamaktadır (Megill 1998:358). Yoğun kamera sistemleri aynı zamanda sosyal kontrolün, denetleme ve gözetleme sürecinin bir aracıdır.

Furedi, günümüz toplumlarının git gide *güvenlik toplumu* haline geldiğini ifade etmektedir (2014: 94). Terör tehlikesi sebebiyle günlük hayatta sürekli bir korku ve belirsizlik atmosferi içinde yaşayan halk bir süre sonra bu duruma kayıtsız hale gelmekte, bir tür olağanüstü halin normalleştirildiği, halkın korku ve tehditle apolitikleştiği, polis ve kolluk kuvvetlerinin etkisinin baskın olduğu bir güvenlik devleti durumundan söz etmek mümkün hale gelmektedir. Agamben, Le Monde'de yayınlanan yazısında (<http://medyascope.tv/2015/12/27/giorgio-agamben-hukuk-devletinden-guvenlik-devletine/>) bu durumun açık şekilde günümüz batılı toplumlarında karşılaşılan, hukuk devletinden, güvenlik devletine geçiş durumu olduğunu vurgulamaktadır.

3.1.3. Ötekileştirme

Ötekileştirme sosyal bilimler repertuarında uzun zamandır yer alan; inanç, ırk, sınıf, cinsiyet, göç ve homofobi gibi kavramlarla sıklıkla ilişkili olarak kullanılan ve bir gruba ya da bireye yönelik önyargı, ayrımcılık ve dışlamayla pratikleşen tutum ve uygulamaları ifade etmek için kullanılmaktadır.

Kavramsal olarak ötekileştirme etkinliği temelde herhangi bir grubun meşruiyetini yeni bir yapılanma çerçevesinde kurması için bir araç olarak görülebilir. Her toplumsal olgu veya grup kendisini icat edilmiş ötekisi, bir yönüyle karşıtı, aracılığıyla tanımlar ve meşru kılar. Başka bir deyişle ötekileştirme süreci bir kendisinin bir simetrisini yaratma uğraşdır (Tanyeli 2002:69). Bu süreçte ötekileştirmeyi gerçekleştiren taraf kendi meşruiyetini güçlendirmek için kaçınılmaz olarak ötekisini yanlış, deli, hasta, suçlu, sapkın, anormal ve düzeltilmesi gereken olarak nitelendirmek durumundadır. Dolayısıyla ötekileştirme, sosyolojik, kültürel ve siyasi yönleri olan

toplumsal bir inşadır; bu yönüyle toplumsal gerçekliğin kendisi ya da yansıması değil onun belirli bir açıdan yeniden üretimidir.

Buradaki asıl nokta “ben” ve “benlerin” bir üst aşamada genellemeye uğramasıyla oluşan “biz” kavramlarıdır. Çünkü “ben” kavramının başkalarıyla olan ilişkisi onları birbirinden ayıran ve var olmak adına birbirleriyle rekabet etmeye götüren bir düzlemi inşa etmektedir (Doğrucan 2018:345). Bu rekabet düzlemi aynı zamanda benliklerin çatışma alanı haline gelir. Benzer benlikler arasında de facto olarak temel ortaklıklar, dil, din, ırk, cinsiyet veya düşünce, bu ortaklıklar üzerinden kurulan aidiyet hissini ve “biz” kavramını beraberinde getirir. Bu, insanlık için ortak tümel bir ideoloji yerine “benler” tarafından üretilmiş ve var olmak için ötekine ihtiyaç duyan; ancak varlığını borçlu olduğu ötekini rekabet ilişkileri üzerinden olumsuzlayarak kuran bir “biz” söylemini gerekli kılar. Ötekileştiren “biz” kendisiyle tam bir zıtlık ilişkisi içerisinde inşa ettiği bir alt-benlik olan “ötekiyi” kendisini doğrulamak, meşrulaştırmak için kullanır (Tanyeli 2002:69). Dolayısıyla burada benliğin, benzer şekilde kimliğin ve öznenin kuruluşuna da aracılık eden öteki ne olduğuyula olduğu kadar ne olunmadığı üzerine kurulan negatif bir inşa alanına gönderme yapmaktadır. Ancak benlik düzleminde kurgulanan ve aidiyeti barındıran bu öznelere kimlikleri sistematik bir belirlenme değil, parçalanmış, dağılmış, çoğullaşmış kimi yerde çakışırken kimi yerde farklılaşmaktadır (Selçuk 2012:82). Dolayısıyla evrensel, ortak, tek bir gruba ait bir benlikten söz edilemeyeceği gibi aynı durum öteki için de geçerlidir.

Ötekileştirme en çok uluslaşma süreçlerinde görülen bir süreçtir. Suç ise bireylere veya gruplara yönelik uygulanan ötekileştirme sürecinin en çetrefilli ancak bir o kadar da bariz olduğu alanlardan biridir. Suç alanında, suç işleyen birey ötekini temsil etmektedir. Özellikle toplum nezdinde suçlu korku, kaygı ve tehlike içeren bir alanın öznesi; bu haliyle onu bu alanda konumlandıran iktidarın ise nesnesidir. Öteki olarak suçlunun inşası çoğul katmanlıdır. İlki, soyut olarak, hukukta, yasa ve kanunda, toplumsal olarak uzlaşmış norm ve kültürel fenomenlerde kuruludur. İkincisi ise modern iktidarın totaliter kurumlarından olan hapisanede, bu ötekileştirmenin maddesel, somut ve mimari göstereninde varlığını sürdürür. Son katmanda damgalama (Stigma) bulunur; bu yolla suç işleyen birey ve/veya gruplar ötekileştirme sarmalının

içine çekilmiş olur. “Biz” yani masumlar veya mağdurlar ve “ötekiler” yani suçlular karşılıklı toplumsal iktidar ilişkilerini, norm ve yasaları güçlendirmek, meşruiyetini sağlamak ve yeniden üretmek için etkili bir biçimde kullanılan silahlardan biridir. Suçlunun ötekileştirilmesi suçluluğu ortaya çıkartan norm ve yasaların meşruiyetini ve yaptırım gücünü sağlamlaştırırken toplumun geri kalanı içinse denetimin ve uysallaştırmanın bir aracı olarak işlev görür.

Medya temsilleri suçluluk alanında inşa edilmiş biz ve öteki kavramlarının yeniden üretilmesinin şüphesiz en etkili araçlarından biridir. Toplumsal algıda suçlu kavramının yeniden üretilmesinin yanı sıra suçlu kişi ve gruplara yönelik üretilen tepki ve söylemlerin biçimi ve boyutunu da belirler. Medya temsilleri toplumsal düzlemde kimin suçlu olarak tanımlanacağına ilişkin imgelerin kurgulanmasında oynadığı rolle suçlunun ötekileştirilmesi sürecine de katkıda bulunur.

3.2. Yeni Medya, Haber Siteleri ve Medya Temsilleri

3.2.1. İnternet Haber Metinlerinde Söylem

Söylem kavramı toplumsal kuramlarda karşımıza farklı şekillerde çıkmaktadır. Söylem bir yandan dil ve ideoloji arasındaki anlamlandırmamız açısından geniş bir açı sunarken diğer taraftan ideoloji kuramının sorunları karşısında alternatif bir bakış sunan Postyapısalcı, Post Marksist akımların savlarının merkezi noktasını oluşturur (Dursun 2001:46). Söylem, medya kuramları açısından değerlendirilmeye alındığında ise karşımıza genellikle medya ve haber metinlerinin barındırdığı ideolojik yansımalar ve devlet-iktidar ilişkilerini kurulmasındaki rolü üzerine yoğunlaşıldığını söyleyebiliriz. Ilgın (2003), söylem, iletişimdeki dil kullanımı; ideoloji de düşünce ve inanç düzeni olarak tanımlandığında söylem içinde ideolojiyi barındırır ve ideoloji söylem oluşumundaki çerçeve olarak görülebilir yorumunda bulunmaktadır. Bunlar zaman zaman birbirinin yerini alabilen kavramlar olarak görülebilmektedir. Van Dijk’e göre söylem kaçınılmaz bir şekilde ideolojiktir ve söylem kuramı olmadan ideoloji kuramı kökten eksiktir. Söylem ideolojilerin aktarılabilirdiği tek yoldur. Dijk’e göre ideolojiler

grup tarafından oluşturulan toplumsal temsillerin temelini -oluşturan inançlardır ve grup kimliğini tanımlayan bir grup şeması olarak toplumsal bellekte yer alırlar. Bu şemalar içinde üretilen temel edimler grup üyelerinin toplumsal olaylarla ilgili kişisel modellerinin edinimini de kolaylaştırır ve bu modeller söylemin üretilmesi ve anlaşılması gibi toplumsal pratikleri düzenleyen temsillerdir (Van Dijk 2003:109). Bu bakış açısına göre toplumsal bellekte belli temsil veya stereotiplerin oluşması büyük ölçüde ideolojik olarak inşa edilen söylem biçimlerine bağlıdır ve konumuzla ilintili olarak suçlu temsilleri de bu inşa sürecinin bir parçası olarak değerlendirilecektir.

Toplumsal pratikler, içerisinde söylemi de barındırır ve her toplumsal pratik söylemi de kapsayan nispeten sabit düzeylerdeki farklı toplumsal öğelerin birbiriyle eklemlenimidir (Fairclough 2003:173). Bu açıdan suçlunun temsili inşa olarak tanımladığımız birtakım karmaşık bağlamlar içerisinde, ideoloji, toplumsal pratikler ve söylemle, gruplar, grup ilişkileri örgütler, toplumsal hareketlerle, iktidar ve egemenlik ilişkileri ve medya ağı arasındaki kompleks ilişkilerle açıklanacaktır. Buna göre söylemler esas olarak sabitlenmiş toplumsal yaşamın farklı temsillerini oluşturur; farklı biçimlerde konumlanmış toplumsal aktörler toplumsal yaşamı değişik şekillerde görür ve temsil ederler (Fairclough 2003:175). Dolayısıyla her söylem toplumsal bellekte konumlandırılmış bir temsil sistemi oluşturur. Temsiller toplumsal olarak kurgulanmış gerçekliğin yeniden bağlamlaştırılmasında rol oynar.

Dil aracılığıyla yapılan toplumsal kurumlar ve yapılar, zamanla söylem içerisinde taşınan dilsel betimlemeler, uygulamalar gözlenmekte bu uygulamalara göre yeni biçimlenmeler için söylemler üretilmektedir. Bu söylem oluşu bir yönüyle toplumsal gerçekliğin kurgulanışıdır (İlgın 2003:293). Toplumsal gerçekliğin üretilmesinde ve bu gerçekliğe dair eylem ve değerlerin dolaşıma sokulmasında söylem oldukça önemli bir role sahiptir. Söylemsel iktidar ya da iktidar söylemi hem bir gerçeklik inşasını hem de inşa edilmiş gerçekliğin toplumsal dolaşımının geniş bir alana yayılmasını gözetmektedir (Dursun 2001:129). Yaygınlığı ve kapsayıcılığı düşünüldüğünde ise yeni medya araçları söz konusu söylemin üretimi ve dolaşımı konusunda geleneksel medya araçları ile kıyaslandığında daha etkin olarak tanımlanabilir.

Postyapısalcı yaklaşıma göre dil iktidar ilişkileri içerisinde kurulan bir şeydir ve mevcut güç ilişkilerini iletişimsel ağlar içerisine yerleştirir (Dursun 2001:56). Ancak yeni medya ortamında dilsel ve anlamsal göstergelerin sabitliğinden söz etmek zordur. Yeni medya ortamında metin artık yalnızca yazarın ürettiği şey değildir; metin çoklu kullanıcılar tarafından üretilebilir ve yorumlanarak yeniden düzenlenebilir, parçalanabilir ya da sürekli değişime maruz kalabilir.

3.2.2. Kadın Suçluların Temsili

Medyanın güçlü ve başat ideolojik tanımlara yönelik araçsal olarak bir yeniden üretimi mümkün kıldığı söylenebilirse, bağlantılı olarak haberlerin de gerçekliğin ideolojik üretimi, temsili ve söylemin dağıtımı konusunda oldukça stratejik bir konuma sahip olduğu söylenebilir. Medya ve temsil konusundaki çalışmalarıyla bilinen Stuart Hall'a göre medya temsilleri yansıtmaktan çok inşa edici bir nitelik taşımaktadır (Hall, 1997, Aktaran: Varol 2014:301). Temsil dil aracılığıyla zihnimizdeki imgelerin üretimidir. Hall'a göre temsiller dil ve kavram arasındaki anlamlandırıcı bağı sağlamaktadır (Hall 2017). Temsil kavramının bu noktadaki rolünün anlaşılması hem suç olgusunun hem de medyadaki suçlu temsillerinin üretilme sürecinin de anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Bu başlık altında öncelikle medya temsilleri hakkında kavramsal bir analiz yer alacak ardından ise haberlerin kadınlık deneyimine ilişkin neler anlattığı, ne tür temsiller ortaya konduğu üzerine tartışılacaktır. Bir performans olarak kadınlık ve medya temsilleri arasındaki korelasyonlar ve çelişiklere değinilecektir.

Öncelikli olarak kadın suçluluğu ve temsili söz konusu olduğunda onu bariz şekilde toplumsal cinsiyete ilişkin bir kadınlık tanımından ayrı değerlendirmek olanaksızdır. Dolayısıyla kadınlığa ilişkin sıfat ve tanımlamaların, kategorilendirmelerin tümünün söz konusu eril iktidarın tahakküm sarmalıyla yoğurulmuş bir kadınlık miti üzerinden kurulduğu ön kabulüyle suçlu temsillerini değerlendirmek daha yerinde olacaktır. Cinsiyet de tıpkı suç olgusu gibi normatiftir. Butler'a göre bu tam da Foucault'un "düzenleyici ideal" olarak belirttiği şeydir. "Bu bağlamda cinsiyet sadece bir norm olarak işlemez, ancak yönettiği bedeni üreten düzenleyici pratiğin bir parçasıdır." (Butler 2014:8). Burada ancak cinsiyetli görünümüyle özne olabilen, temsil

edilebilen bir varoluş anlayışını da eleştirir. Bu tahakküm ilişkileri çevresinde üretilen, sınırlandırılan, dolaşıma sokulan kadın bedeni ve kadınlık halleri başka bir tahakküm alanı olan hukukun çevrelediği bir özne olan suçlu bedeniyle kesiştiği anda ortaya çıkan dışlanan, ötekileştirilen ve damgalanan parçalı bir özne statüsünden söz etmek gerekliliği doğmaktadır. Zira özne ve iktidar ilişkileri bir çeşit dışlama ile kurulmaktadır.

Hall'a göre anlam kişide, şeyde veya kelimedede değildir. Anlam öznelere tarafından sabitlenir ve o kadar sıkı sabitlenir ki bir süre sonra bize doğal ve kaçınılmaz gelir. Anlam temsil sistemi yoluyla inşa edilirken ve kodla sabitlenmiş olur (Hall 1997, Aktaran: Varol 2014:304). Suçlu temsilleri de benzer bir süreç aracılığıyla zihnimize kodlanır. Temsiller günlük hayatta kullandığımız anlam seti içerisinde yer alır ve medya veya diğer kurumlar aracılığıyla üretilir ve dolaşıma girer. Dolayısıyla suçlunun kim olduğuna ilişkin bilgimizin büyük oranda medyada yer alan temsiller üzerinden inşa edildiğini söyleyebiliriz. Bu durum haberlerin, toplumsal anlamın, temsillerin ve söylemin üretimi konusunda sahip olduğu gücü anlamak açısından önemli bir bilgidir (Karakehya 2013:735). Kadınlık, erkeklik veya suçluluğa ilişkin kurmacalar haber metinleri aracılığıyla bir anlatıya dönüşür. İktidar ağlarıyla örülmüş internet tabanlı medya alanlarında dolaşıma girer ve her alana nüfuz eder.

Medya toplumsal hayatı keşfetmeye, anlamaya ve düzenlemeye imkân tanıyan değerler, düşünceler ve pratikler sisteminin sürekli olarak üretildiği, yapılandırıldığı ve dönüştürüldüğü alanlar olarak aynı zamanda suçluluğa ilişkin temsillerin de sürekli olarak yeniden üretildiği alanlardır (İlhan 2011:355). Dolayısıyla medyada sunulan temsiller üzerinden belli bir görme biçiminin oluştuğunu söylemek mümkündür (Varol 2014:309). Bununla beraber haberlerde yer alan anlatının ayrıntı düzeyi birbirinden farklılık gösterebilir. Haberin soyutlama düzeyine ve verilen ayrıntıların oranına göre farklı bakış açıları ve değerlendirmeler aktarılırken verilen ayrıntıların konudan ilgisiz olması haber içeriğinde yer alan kişilerin olumsuz temsiline aracılık edebilir (Van Dijk 1991:185). Örneğin kadının işlediği suçla ilişkin detayların yanı sıra yaşı, kaç yıldır evli olduğu, çocuk sayısı gibi sayısal detaylar sıklıkla suçla ilişkin abartının ve

melodramlaştırmanın bir ürünü olarak kadına ilişkin olumsuz yozlaşmış bir temsili vurgulamak için kullanılır.

Suçun medyada temsil edilmesinin önemli nedenlerinden biri ise suçun, işleniş şekillerinin ve bunlara dair cezai yaptırımların infazının yüzyıllardır insanların büyük ilgisini çekiyor olmasıdır (Karakehya 2013:736). Suça ilişkin kavramsal teoride de değindiğimiz üzere, suçun işlenişi ve suçlunun yargılanması ve cezanın infazı süreci insanlar arasında büyük bir merak uyandırmaktadır. Bunun yanında suç teşkil eden eylemlerin neler olduğunun bilinmesi, yargılama sürecinde suçlunun maruz kaldığı uygulamalar ve suçun ne şekilde infaz bulunduğu, verilen cezanın ağırlığı gibi unsurların halk kitlelerince izlenebilir olması, yönetimlerin toplumsal düzeni ve sosyal kontrolü sağlaması ve kitleleri denetim altında tutabilmesinin öncelikli yollarından biridir (Güven 2017:186). Bu sayede suç ve suçlunun alanı tel örgüler, demir parmaklıklar aracılığıyla belirlenerek o alana geçişin doğuracağı tehlikeler medya temsilleri aracılığıyla açıkça belirtilir. Dolayısıyla suçun medyada temsil bulması suça yönelik toplumsal anlam ve algının inşasının yanı sıra sosyal kontrolün sağlanması açısından da önemli bir etkidir (Güven 2017:188).

Kültürel çalışmalar yaklaşımına göre haberin dilsel ve söylemsel kurulumu barındırdığı ideolojik töz sebebiyle nesnellik mitini başından imkânsız kılmaktadır (Karakehya 2013:735). Kadınlık ve erkeklik durumunun daha çok iktidar ilişkileriyle ilişkili kendi içinde çelişkileri ve çatışmaları barındıran bir durum olması aynı şekilde inşa edilen bir suçlu kavramıyla kesiştiğinde bu birleşimi nesnellik üzerinden tanımlamak oldukça yersiz ve güçtür. Nesnellik miti haberlerin gazeteci tarafından, olguları kişisel yorumdan veya egemen eril iktidar ağından yalıtılmış biçimde yansız olarak izleyici/okuyucuya yansıttığı varsayımını savunurken, dilin ve anlamın ve dolayısıyla kurulan söylemin ve temsillerin ideolojik tözden, iktidar ilişkilerinden tamamen yalıtılmış hakikatler olduğunu söylemek ve haberin bir doğrudan aktarım aracı olduğunu kabul etmek zordur (Dursun, 2001). Dolayısıyla burada habere salt bir enformasyon aracı olarak değil de özellikle suç ve suçlu kavramına ilişkin temsillerin yeniden üretilmesi noktasında etkin bir araç olarak değerlendirmeye alacağız.

İnternetin gelişimiyle beraber ortaya çıkan internet gazeteciliği etkileşim, paket-anahtarlama, eş zamanlılık, çoklu ortam (multimedya), ve bağlantılı metin (hipermetinsellik) gibi temel karakteristik özellikleri sayesinde internete özgü yeni bir gazetecilik anlayışının doğmasına imkân tanımıştır (İlhan 2011:361). İnternetin, haberin sahip olduğu malzemenin sunumunda getirdiği kolaylıklar ile görsel, işitsel olarak geleneksel medya araçları için imkânsız olan bağlam ve derinlik ile temsil ve söylemlerin hem daha geniş kitlelere farklı biçimsel araçlar aracılığıyla yayılabilmesine hem de alternatif temsil ve söylemlerin internetin sağladığı yeni kamusal ağ içerisinde ifade edilebilme imkânı bulmasına imkân tanınması açısından dikkat çekicidir. Bu yorumla beraber internet gazeteleri haber metinleri aracılığıyla yayılan ve dolaşıma giren temsil ve söylem biçimlerinin bu derece geniş bir yayılma imkanı bulmuş olmasıyla beraber, toplumsal katmanlar arasındaki iktidar ilişkileri ve egemen ideolojik söylemlerin nüfuz alanını da genişletmiş ve derinleştirmiş olabileceğini dolayısıyla internet medyasıyla yayılan temsillerin ideolojik olarak toplumsal belleği biçimlendirmedeki etkisinin geleneksel medyaya kıyasla daha baskın olabileceği online gazetecilik ve temsil bağlamında tartışılması gereken bir konudur.

Kadın suçlulara yönelik haberler gerek geleneksel gerekse de online medyada sıklıkla yer almaktadır. Sunulacak olan haberlerin içeriği sıklıkla genel gündem konuları paralelinde okuyucunun ilgisini çekebileceği düşünülen konulara odaklanmakla beraber, medyanın ideolojik yönüne vurgu yapan kuramcıların yorumladığı üzere halkın ilgisini belirli bir konuya çekmeye yönelik bilinçli, ideolojik vurgular içeren konulardan oluşmaktadır. Medyanın kadın suçlarına haberleri sunma veya suçlu temsillerini kurgulama biçimi etkileşimli bir süreç olarak tanımlanmalıdır; içinde bulunduğu sosyo-kültürel yapıdan beslenen, aynı zamanda bu sosyo-kültürel yapıya ilişkin değer yargıları ve anlam çerçevelerini besleyen ve yeniden üreten ikili bir ilişki olarak tanımlanabilir. Norm, bir özne olarak kadının kendisini verili cinsiyet ilişkileri içinde gelişen bir performans olarak sergilemesini gerekli kılarken temsiller söz konusu norm çerçevesinde kadınlık durumunun bir yeniden yorumlanışını gözler önüne sermektedir. Örneğin cinayet haberleri toplumsal hassasiyetlere paralel olarak “dehşet” biçiminde tanımlanırken, suçluya ilişkin tanımlamalarda, “cani”, “canavar”, “acımasız” gibi olumsuz sıfatlar vurgulayıcı şekilde kullanılmakta suçlunun söz konusu cinayeti nasıl

“soğukkanlılık içerisinde” işlediği özellikle belirtilmektedir (Doğanay ve Köker, 2010:162). Bu, egemen eril yapının kadını naiflik, kırılabilirlik temelinde tanımlayan yaklaşımlarına ve kadınlık kurmacasıyla bir çelişki ve çatışma içerisinde oluşu gösterir. Bu çelişkili alanda yoz ve norm dışı alana ilişkin temsil ise kadınlığa ilişkin zayıflıkta kendini bulur. Hegemonik erkekliğin norm olduğu bir alanda kadınlık ve suçlu olma çift katmanlı bir ötekileşme çevresinde inşa edilen bir temsili ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet uyarlamalarının birçoğuna göre kadın veya erkek olmanın anlamı kişinin cinsiyeti üzerine kurgulanan bir rolü içermesidir (Connell 1998:78). Cinsiyete dayalı geleneksel iş bölümü içerisinde ise suçlu rolü sıklıkla kadınlık ile bağdaştırılmaktan kaçınılan bir canlandırmadır. Bununla beraber kadınlık veya suçlu olma durumlarının inşa edilmiş kurgusal statüsüne vurgu yapmak, onların somut sonuçlarının da gözden çıkarılabilir oluşunu ima etmemektedir.

Haberin niteliği ve verilmek istenen mesaj doğrultusunda özellikle kadın suçlunun mağdur ya da katil oluşu, anne oluşu, cinayeti kimlerle işlediği gibi detaylar ön plana çıkarılabilmekte, bazı durumlarda şiddet dolayısıyla mağdur oluşu ön plana çıkarılırken bazı durumlarda suçu işleyen bireyin geçmişi üzerinde yoğunlukla durulmaktadır. Buradaki vurguyu belirleyen toplumsal olarak öne çıkarılmasına ihtiyaç duyulan olgunun ne olduğudur. Medya metinleri haberin sunumunda sapkınlıklara vurgu yaparak normalin sınırlarının belirlenmesini ve normal olanın sürekli yeniden onaylanır olmasını sağlar. (Shoemaker ve Reese 1996:103). Foucault'nun bakış açısından normalliğin kendisinin iktidar söyleminde inşa edilmiş, değişken ve ayrıştırıcı bir kavram olduğu göz önünde bulundurulduğunda, medyanın kadın suçluya ilişkin temsilleri sunarken bilgilendirmek ya da olayın gerçekliğini yansıtmaktan ziyade toplumsal ve kültürel açıdan damgalayıcı ve ayrıştırıcı, biyopolitik kadınlık tanımlarının yeniden üretimine hizmet ettiğini ortaya koymaktadır. Kumar'a göre medya suç haberlerini çoğu zaman ampirik referanslara yer vermeden iletmekte ve sıklıkla birincil elden olmayan, ikincil kaynaklardan edinilen bilgilerin aktarımı şeklinde sunulmaktadır (Kumar 1993, Aktaran: Yegen 2015:368). Polis, asker ya da adli kaynaklar bu ikincil kaynaklar arasında sayılabilir. Bu noktada kadının ifadesine sıklıkla yer verilmezken eril bir iktidarın araçları olarak tanımlayabileceğimiz polis, savcı, hâkim gibi aktörlerin ifadeleri haber metinlerinde daha çok kaynak gösterilir.

Kadın suçlu temsilleri sıklıkla haberde yer alan anlatıların öznelere değil nesnelere konumdadırlar. Diğer bir deyişle geçici bir süreyle norm dışı oluşun istisnai alanında, suçlu kategorisinde tanımlandığı bir alanda, özne konumunu yitirerek bir temsile dönüşür. Bunun yanı sıra suç işleme, suçlu olma hali erkekliğin baskın bir alanı olarak düşünülür kadın ise bu alanda yine kadınsı, kadınlığa ilişkin niteliklemlerle temsil edilir. Genellikle suça ilişkin kuramlarda da sözü edildiği üzere olumlu kültürel söylemlerin dışında kalan, sıklıkla bireyin zihninde olumsuz bir imge yaratacak biçimde temsil edilen ötekileştirilen bir konumda yer almaktadır. Sıklıkla suçluluğun herhangi bir alt sınıfa özgü olduğunu yansıtan, olumsuz ya da muğlak ahlaki temsilleri yücelten bir sunum söz konusudur. Haber metinleri daha çok erkeklerin iktidarının ve kadınların tabi kılınmasının ayakta tutulduğu kolektif bir projeye hizmet ederler (Connell 1998:153) temsiller ise bunun bir aracıdır. Eşinin/partnerinin iktidarına karşı ayaklanıp onu öldüren kadın başka bir eril iktidar öznesi olan hukuk ve ceza sisteminin kollarında bu tabiiyeti sürdürmek zorunda kalır. Ceza almaması hukukun onu mağdur olarak sınıflandırıp meşru müdafaa kapsamına dahil etmesine bağlıdır. Bu durum kadınlık üzerinde aile içinde başlayan tahakküm ilişkilerinin kamusal yüzeydeki devamıdır.

Haber metinlerinde detaylı ve açık bir biçimde dile getirilmemesine rağmen kadın suçluların büyük çoğunluğu, eğitim düzeyi düşük, ekonomik bağımsızlığını kazanamamış ev hanımlarından oluşmakta ve genellikle çok fazla göç alan merkez ya da perifer alanlarda yaşamaktadırlar. Bu durumu ileriki bölümde ele alınan kadın suçlu örneklerinde de görmekteyiz. Bu veri suç teorileri bölümünde değindiğimiz alt kültür teorisini ve ekolojik teorileri destekler niteliktedir. Hırsızlık suçunu işleyen kadınların sıklıkla sosyal düzensizlik teorisini destekler biçimde fazla göç alan sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı bölgelerde yaşamakta oluşu toplumsal algıda suçluluğa ilişkin belirli görme biçimlerinin, kategorilerin oluşmasına yol açmaktadır. Etiketleme/Damga teorileriyle beraber düşünüldüğünde suç haberlerinde bu şekilde temsil edilmeleri toplumsal bellekte kadın suçluya ilişkin belirli stereotiplerin ve olumsuz bir algının oluşmasına yol açmaktadır. Bu da suçun haberleştirilmesinde öncelikli olan ideolojik söylemlerin ve iktidar ilişkilerinin bir yansıması olarak okunabilir. Bu yolla dil ve temsiller ideolojik olarak kayırma veya ötekileştirme aracı olabileceği gibi, toplumsal

olarak kamplaştırmanın, normun dışında kalanın kim olacağını belirlemeye katkıda bulunur.

Temsillerin dil aracılığıyla kurulan gerçeklikler olması haber metinlerinde kullanılan dilin suçluya ilişkin algının oluşturulması konusunda oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Online gazeteciliğin gelişen araçlarıyla beraber habere ilişkin olayın anlatımını güçlendirici öğelerin çeşitliliği de artmıştır. Bu durum haberin sunumunda okuyucuya yansıtılan gerçekliğin dilsel olarak da zenginleşmesine, habere ilişkin daha fazla fotoğrafın eklenebilmesine olanak sağlamıştır. Hatta birçok internet gazetesinde bir suç haberi *foto haber* şeklinde, yazılı metnin fotoğraflı anlatımın gerisinde kaldığı, bir anlatım biçimiyle sunulmaktadır. Eşini/partnerini öldüren kadın haberlerinde fotoğraf kullanımı genellikle kadın ve eşinin yan yana olduğu fotoğrafların seçilmesi şeklinde gerçekleşmektedir.

Suçla ilişkin etiketleme teorisi bağlamında baktığımızda ise, medya kurduğu temsiller aracılığıyla toplumda suç işleyen kişilerin damgalanmasına ve bu damgalar aracılığıyla normun alanından dışlanmasına yol açmaktadır. Herhangi bir suçla karışmış ve bu suçla ilgili hakkında haber yapılmış kadınlar için ise söz konusu damgalamanın sonuçları bütün hayatları boyunca görülebilir. Haber anlatılarında bu toplumsal ideolojik stigmatı taşıyan gruplara ilişkin suç haberlerinin yoğun şekilde sunulması veya suçla karışan bireylerin etnik kimliklerinin haber metni içerisinde vurgulanması bu toplumsal stigmatın yerleşmesine ve normlaşmasına yol açar. Bu durum medyanın temsilleriyle toplumsal stigmatı nasıl var ettiğine ve yeniden ürettiğine dair ipuçları sunmaktadır.

Haber metinlerindeki suçlu ve mağdur temsilleri bu temsillerin statüleri ideolojik bağlam içerisinde belirlenmiş olduğunun en açık örneklerinden biridir. (Doğanay ve Köker, 2010). Online habercilikler içerisinde üretilen alternatif söylemlerde ise aynı habere ilişkin katil ve mağdur temsilleri önceki cümlede anlatılana karşıt biçimde konumlandırılabilir. Dolayısıyla oluşturulan temsiller haber metninin kurulduğu gazetenin ideolojik olarak nerede konumlandığıyla da yakından ilişkilidir.

Kadın ve suç ilişkisinde ise kadınların sıklıkla suçun mağduru ya da suçtan etkilenen kişi olarak yer aldığı yer aldığı söylenebilir. İlhan'ın 2011 yılında yayınlanan çalışmasına göre haberin öznesi konumundaki kişilerin %76'sını erkekler oluştururken, %24'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Bununla beraber haber öykülerinde kurban veya mağdur olarak sergilenenlerin %54'ü kadınlardan, %46'sı erkeklerden oluşmaktadır. Sıklıkla, öldürülen, şiddete maruz kalan, gasp edilen ya da tacize uğrayan kişiler olarak temsil edilen kadınların suçun öznesi/faili rolünde olduğu haberlerin oranı düşük olmakla beraber sıklıkla bu haberlerde suça sürüklenmiş ya da buna zorlanmış bireyler olarak temsil edilmektedirler (2011:25).

Kadınların suç haberlerinde toplumsal cinsiyet rollerini sürdüren bir söylemle temsil edilmesi, kadınlara yönelik var olan toplumsal algıların yerleşmesine katkıda bulunmaktadır. Biyoiktidar açısından bakıldığında doğurgan, estetik, zarif ve kırılgan olarak konumlandırılan kadın bedeni temsillere de benzer şekilde yansımaktadır. Bu açıdan günümüz online gazetelerinin temsil açısından cinsiyete dair belirgin bir ön kabul yarattığını söyleyebiliriz. Ertan, medyada eşcinsellik ve hegemonik erkeklığe dair çalışmasında (2011), gazetelerin yayınları sırasında bariz bir biçimde toplumsal cinsiyet ayrımına yönelik yadsıyıcı bir tavır taşımalarının yaygın bir temsil biçimi olduğunu öne sürmektedir. Ertan'a göre toplumsal cinsiyetin bu biçimde yadsınması da toplumsal cinsiyete dair ayrımları sürdüren temsil biçimlerinin yaygın ve kabul edilmiş bir biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir deyişle suç haberlerinde temsil edilen kadınlık biçimleri toplumsal cinsiyet ayrımlarını yadsıyarak onun yeniden üretilmesini de mümkün hale getirmektedir. Öte yandan suç eyleminin öznesi olarak sunulan kadının eğitim durumu, mesleği, taşıdığı etnik kimliği, bekâr ya da evli oluşu, eşini aldatıp aldatmaması, anne olup olmaması, uyuşturucu veya alkol kullanıp kullanmadığı gibi birçok etken, temsil açısından farklılıkları beraberinde getirebilmektedir.

IV. BÖLÜM

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Kuramsal tartışmalar bölümünde sıklıkla değindiğimiz gibi kadınların son yıllarda en çok işlediği suç türlerinden biri adam öldürmedir. Yapılan çalışmalar kadınların adam öldürme suçunu daha çok eşlerine/partnerlerine yönelik işlendiğini göstermektedir. Dolayısıyla çalışmamız Çilem Doğan örneği üzerinden haber sitelerinde adam öldürme suçunu işleyen kadınların temsil edilmiş biçimlerini ele alacaktır.

Yaptığımız çalışma internet ortamında yer alan haber sitelerinde 2015 – 2018 yılları arasında yayınlanan Çilem Doğan örneği başta olmak üzere eşi veya yakınlarına karşı adam öldürme suçunu işlediği öne sürülen kadınların haber sitelerindeki temsillerine odaklanmaktadır.

4.1. Çilem Doğan Örneğinde Suçlu Kadın Temsilleri

Çilem Doğan, 24 yaşında evli ve bir çocuk annesi bir kadındır. İfadesine göre eşiyle severek ve ailesinin rızası olmaksızın bir evlilik yapmıştır. Bu evlilik nedeniyle ailesi tarafından bir süre dışlanmış özellikle babası ile uzun süre küs kalmıştır. İfadesine göre evliliğinin ilk günlerinden itibaren fiziksel ve sözlü şiddete maruz kalmış hamile olduğu süreçte dahi şiddet görmüştür. İfadesinin devamında eşinin tefecilik, haraç alma, uyuşturucu, adam yaralama ve kadın ticareti gibi suçlardan yakalama kararı olduğunu ancak evlendikleri dönemde bu suçlarından haberdar olmadığını, evlendikten sonra

haber dar olduğunu belirtmiştir. İfadesinde şiddet gördüğü kocasına yönelik olarak 9 kez koruma kararı çıkartılmış, çok kere de karakola şikâyetinde bulunmuştur. İfadesinin devamında sistematik olarak uygulanan fiziksel şiddetin yanı sıra sözlü şiddete de maruz kaldığı ve olayın yaşandığı gün eşi tarafından Antalya'ya götürülüp fahişelik yapması için zorlandığı ifadesinde belirtilmiştir. Olay 8 Temmuz 2015'te Adana'da yaşanmıştır. Akşam eve gelen eşiyile tartışan Çilem Doğan, tartışma sırasında kendini korumak amacıyla yastığın altından aldığı eşine ait tabanca ile altı el ateş etmiş ve eşinin ölümüne sebep olmuştur. Çilem Doğan olayın ardından karakola giderek teslim olmuştur.

Tutuklanmasının ardından yargılanması sürecinde dokuz ay ceza evinde kalmış bu süreçte yaptığı açıklamalar ve kadın örgütlerinden aldığı destek ile oldukça dikkat çekmiştir. Duruşma sonrasında ilk olarak "haksız tahrik indirimi" ve "iyi hal indirimi" ile 15 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmış, ardından eylemin meşru müdafaa kapsamında değerlendirilmesiyle 50 bin TL kefalet ile serbest bırakılmıştır.

Çilem Doğan olayının örnek olarak alınmasında, cinayetin işleniş sebebi ve biçimi noktasında eşini ya da partnerini öldüren diğer kadınların hikayeleriyle benzerlik göstermesinin yanı sıra; kendisi hakkında çok sayıda haber yapılması ve ifadesi ve söylemlerinin geniş kitlelerce yankı bulmuş olması önemli bir etkidir. Bu açıdan haber sitelerinde suçlu kadınların temsil ediliş biçimleri konusunda önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Çilem Doğan hakkında olayın yaşandığı Temmuz 2015 tarihinden davanın sonuçlandığı Haziran 2016 tarihine kadar yaklaşık bir yıllık süreçte yüzlerce haber yapılmış, ifadesi, kadınlara hitaben yazdığı mektup, giydiği tişörtün üzerinde yazan mesaj, yaptığı el hareketi ve mimikleri haber nesnesi haline gelmiştir. Kendisiyle benzer deneyimi yaşamış birçok kadından farklı olarak Çilem Doğan tepki gördüğü kadar toplumun geniş kesimlerinden de destek görmüş bu sayede bu suçu işleyen diğer kadınların aksine sessiz kalmamış kadına karşı şiddete yönelik feminist söylemin bir parçası olmuştur.

Çilem Doğan olayının bu denli dikkat çekmesinde en büyük etkenlerden biri kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin oldukça büyük bir oranda yaşandığı, haber metinlerine yansıdığı bir dönemde şiddet gördüğü eşini öldürmüş olmasıdır. Aynı zamanda tutuklanırken sarf ettiği “hep kadınlar mı ölecek, biraz da erkekler ölsün” sözü oldukça dikkat çekmiş, kadına yönelik şiddetle ve kadın cinayetleriyle mücadele eden birçok kadının ve sivil toplum örgütünün adeta sloganı haline gelmiştir. Yine aynı şekilde mahkeme salonuna götürülürken giydiği, üzerinde “*Dear past thank you for all lessons. Dear future I'm ready*” (sevgili geçmiş bütün verdiğin bütün dersler için teşekkürler. Sevgili gelecek ben hazırım) yazılı tişört bir simge haline gelmiştir. Yine mahkeme salonuna götürülürken iki elinin baş parmağını kaldırarak yaptığı el hareketi özellikle mizojinist söylemi taşıyan haber sitelerince “görev tamam” şeklinde yorumlanmış ve oldukça dikkat çekmiştir. Tüm bunlar eşini/partnerini öldüren kadınlar üzerine şimdiye kadar yazılan haberlerle birçok noktada ortak ancak medya tarafından popülerleştirilmiş bir kadın temsilinin haber sitelerine yansımaya sebep olmuştur. Eşini öldürdüğü için çoğu zaman tepki gören kadınların aksine Çilem Doğan tepki gördüğü kadar geniş kitlelerce, özellikle kadınlardan, büyük destek almış ve adeta kahramanlaştırılmış, feminist gruplarca kadın mücadelesinin bir sembolü haline gelmiştir. Bununla beraber kadın suçlulara ilişkin haber metinlerinde yer alan temsillere benzer şekilde, kimi haberlerde “yoldan çıkmış kötü bir kadın” kimi haberlerde ise “çaresiz, zayıf mağdur kadın” veya “çocuğunu korumaya çalışan anne” temsiliyle karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan çalışma kapsamında internette yer alan haber sitelerinde Çilem Doğan olayı ile ilgili yayınlanmış 411 haber derinlemesine incelenmiş ve haber anlatısının akışı, kullanılan başlıklar, söylem, kullanılan dilsel ifadeler, vurgulamalar gibi parametreler baz alınarak kurgusal açıdan kadın suçluya ilişkin nasıl bir temsil sunulduğu irdelenmiştir.

İncelenen haber sitelerinin seçiminde Oxford Üniversitesi Reuters Enstitüsünün 2018 Dijital Haberler Raporu Türkiye analizinde yer alan en çok okunan haber sitelerine ilişkin verilerden yararlanılmıştır (<http://www.digitalnewsreport.org/survey/2018/turkey-2018/> 11.10.2018’de erişildi).

Bu kapsamda rapora yer alan, en çok tıklanan 10 haber sitesinin - bunlar; CNN Türk, Hürriyet, Mynet, Ntv, Sözcü, Sondakika.com, Milliyet, Haberler.com, Habertürk, İnternethaber.com - yanında temsile ilişkin karşılaştırmalı bir analizi daha olanaklı kılabilmek açısından bu raporda yer almayan ancak belirli bir okur kitlesi olduğu düşünülen veya ana akım medyaya alternatif bir yayıncılık üslubu ve duruşu sergileyen haber siteleri de – bunlar; Birgün, Diken, T24, Türkiye Gazetesi, Haber7.com, ilerihaber.com, Cumhuriyet, Vatan, Akşam ve Sabah- analize dahil edilmiştir

Bu çalışmada en çok rastlanılan tema ve anlam yapıları üzerinde durulmuş ve haber konuları içerisinde işlenen başlıca temsil tipleri seçilerek tema dizileri halinde sunulmuştur. Bu noktada haberlerin ana başlıkları ve gövde metin üzerinde durulacaktır. Haber başlıkları hem olayla ilgili en önemli görülen bilgiyi çağrıştırmaları hem de olayın temsiline ilişkin örgütsel bir ilkeyi barındırması açısından önemlidir. Bunun yanı sıra haber metinleri ise haber anlatısının şekillenmesi açısından önemli veriler barındırdığı düşünülerek habere ilişkin bu iki yapı ayrı bölümler olarak incelenecektir. Haberlerin analiz edilmesi ile elde edilen veriler haber metinlerinde yer alan kadın temsilleri bağlamında “mağdurlaştırılan, çaresiz kadın temsili”, “anne temsili”, “katil kadın temsili” ve “kahramanlaştırılan kadın temsili” olarak 4 tema altında kategorilendirilmiştir. Aynı zamanda bu kategorilendirme medyada çıkan Çilem Doğan haberlerine kronolojik bir akışı mümkün kılmak amacıyla adi bir suç haberinden kadın mücadelesi kahramanına dönüşümünü göstermeyi amaçlar şekilde yapılacaktır. Bu şekilde bir kategorilendirme bir açıdan da haber metinlerinin kadınlığa yönelik değerlendirmesine yönelik bir ip ucu da vermektedir: yaş, cinsel yönelim, ırk, dil, din, sınıf ve eğitim gibi farklılıklar kadın olma deneyimini boydan boya kat edip farklılaştırırken (Direk 2007:68) haber metinleri deneyimden gelen farklılıkları görmezden gelerek belirli kadınlık stereotiplerini yansıtmaktadır.

4.2.1. Katil Eş Temsilleri

Haber temalarında öne çıkan ve sıklıkla geleneksel kadın rolleri ile kesişen çatışan bir söylem tarafından inşa edilen “koca katili” ifadesi ve vurgusu ile başlıklarda yer alan katil eş temsildir. Sıklıkla bu temsiller iktidar veya biyoiktidar kavramlarının

kadın üzerindeki düzenleyici ve denetleyici bakışının en çıplak ifadelerinden biri olarak görünmektedir. Bu tür haberlerde kadının eşini öldürme biçimi, kullandığı silah, evli oldukları süre, varsa çocuk sayısı gibi bilgiler vurgulanarak öne çıkarılır. Genellikle kadının şiddet veya istismara uğradığına dair bilgi verilmez ya da bu bilgi kısaca, örtük bir biçimde verilir. Bu, suçu işleyen kadın hakkında tartışmasız bir “katil” temsilinin oluşmasını kolaylaştırmaktadır. Bunun yanı sıra kadının kendi ifadesine yer verilmezken sıklıkla emniyet veya savcılık gibi makamlardan alınan bilgiler kaynak olarak gösterilir.

a) Haber başlıklarında;

Haber başlıklarının okuyucunun zihninde yaşanan olaya ve haberin öznesine ilişkin ilk yargıyı oluşturan bir anlamda haberin en önemli ögesi olduğunu belirtmiştik. Dolayısıyla bu noktada haber başlıkları kısa ancak vurucu bir şekilde olaya ilişkin bir mesaj vermekte aynı zamanda bu mesaj içerisinde haber sitesinin taşıdığı söyleme ilişkin ideolojik duruşu da yansıtmak zorundadır. Dolayısıyla başlıkta kullanılan her bir ibare gövde metin içerisindeki anlatıdan tamamıyla bağımsız olmamak birlikte okuyucu için önemli ideolojik nüveler barındırmaktadır. Çilem Doğan davası hakkında ilk çıkan haber başlıkları genellikle cinayetin soğukkanlı bir biçimde işlendiği ve kadına yönelik olumsuz bir temsili çağrıştıran düz ifadelerden oluşur:

“Koca katili Çilem ’in tişörtündeki mesaj dikkat çekti” (Mynet – 10.07.2015)
(<https://www.mynet.com/koca-katl-clemn-tsorundek-mesaj-dkkat-cekt-110101916580> Erişim tarihi: 11.10.2017)

“Kocasını öldüren Çilem Doğan’a 15 yıl hapis” (Milliyet – 08.06.2016)
(<http://www.mllyet.com.tr/kocasn-olduren-clem-dogan-a-15-yl-adana-yerelhaber-1414924/> Erişim tarihi: 11.10.2017)

Bu haber başlıklarındaki “koca katili” ve “kocasını öldüren Çilem...” ifadeleri yalın bir biçimde kadının öldürme eylemine vurgu yapmaktadır. Haber başlıkları sıklıkla okuyucunun ilk dikkatini çeken dolayısıyla haberin devamı veya haberin öznesi hakkındaki ilk yargımızı oluşturan bölümdür. Dolayısıyla başlıklarda bulunan “öldürdü”, “katil”, “koca katili”, “acımasız”, “gözünü kırpmadan” gibi ifadeler dolaysız bir biçimde haberin öznesi hakkındaki kanaatimizi belirleme amacı taşır. Açık bir

biçimde deneyimden bağımsız olarak işlenen suçun adı, basit bir suç olduğunu ve aile, evlilik gibi kavramların “kutsallığına” saldırı olduğu söylemini yayar. Benzer bir söylemi aşağıdaki alıntılardan da gözlemleyebiliriz;

“Ayrıldığı kocasına kurşun yağdırdı” (Sözcü – 09.07.2015) (<http://www.sozcu.com.tr/2015/gunun-icinden/ayrildigi-kocasina-kursun-yagdiridi-880974/> 28.06.2017’de erişildi.)

“Kocasının öldüren kadından şoke eden iddialar” (Sözcü – 09.07.2015) (<https://www.sozcu.com.tr/2015/gunun--c-nden/kocas-n--olduren-kad-ndan-soke-eden--dd-alar-881377/> 11.10.2018’de erişildi.)

Çilem Doğan’a yönelik katil kadın temsillerinde gözlemlediğimiz bir diğer ortak nokta haberlerin büyük çoğunluğunda mahkeme çıkışında sarf ettiği “hep kadınlar mı ölecek biraz da erkekler ölsün” cümlesinin kullanılıyor oluşudur. Bu cümle Çilem Doğan olayı için asıl kırılma noktasını, belki de haber anlatısındaki ve Çilem Doğan temsillerindeki dönüşümün de başlangıcını işaret eden cümle olarak ifade edilebilir. Zira Çilem tarafından sarf edilen cümle haberin ideolojik anlatısıyla paralel bir biçimde farklı görünümlere bürünerek çatışan iki farklı söylem olarak mizojinist bir söylem ile feminist bir söylemin ortak materyali olarak kullanılmıştır. Bu cümle haber sitesinin ideolojik duruşuna istinaden kimi haber sitelerinde olumlu bir temsili destekler biçimde de kullanılabilir; dolayısıyla burada Çilem’e ait en çok dikkat çeken ifadelerden biri olan “Hep mi kadınlar ölecek, biraz da erkekler ölsün” ibaresi parçalanıp bölünerek ve hatta ters yüz edilerek iki çatışan söylemin kadın suçluyu temsil ediş biçimlerinde vücut bulmuştur.

“Kendisine şiddet uygulayan ve fuhuşa zorlayan kocası Hasan Karabulut’u öldürdüğü için tutuklanan ve “Hep mi kadınlar ölecek” diye soran Çilem Doğan'ın...” (Birgün – 08.04.2016) (<http://www.birgun.net/haber-detay/cilem-dogan-adaletin-saglanmasini-istiyorum-108507.html> Erişim tarihi: 28.06.2017)

“Hep mi kadınlar ölecek, biraz da erkekler ölsün” (Milliyet – 10.07.2015)
(<http://www.milliyet.com.tr/-hep-kadinlar-mi-olecek-biraz-da-gundem-2085701/10.06.2017>’de erişildi)

“Biraz da erkekler ölsün diyen Çilem Doğan’ın cezası belli oldu” (Hürriyet – 08.06.2016)
(<http://www.hurriyet.com.tr/biraz-da-erkekler-olsun-diyen-cilem-doganin-cezasi-belli-oldu-40114927> 10.06.2017’de erişildi.)

Bunun yanı sıra kimi haber sitelerinde aynı cümlenin farklı kullanımlarının yer alması da dikkat çekicidir;

“Hep erkekler mi öldürecek diyen kadına müebbet hapis” (Ensonhaber.com, 09.03.2016) (<http://www.ensonhaber.com/hep-erkekler-mi-oldurecek-diyen-kadina-muebbet-hapis.html> 28.06.2017’de erişildi.)

“Biraz da erkekler ölsün diyen Çilem Doğan’ın cezası belli oldu” (Hürriyet, 08.06.2016)
(<http://www.hurriyet.com.tr/biraz-da-erkekler-olsun-diyen-cilem-doganin-cezasi-belli-oldu-40114927> 10.06.2017’de erişildi.)

Yukarıda gördüğümüz haber başlıklarında geçen ifadeler ile bir kadın suçlunun medya metinlerindeki eksik/çarpık temsilinin ve bu temsilde gazetelerin yayın politikalarına yansıyan egemen ideolojinin etkisini kanıtlar niteliktedir. Haber metinlerinde temsil edilen kadın imajı sıklıkla toplumda kadına yüklenen geleneksel rollerle sıklıkla özdeşlik taşır. Bu kadın temsili sıklıkla gözü yaşlı, şiddet kurbanı, anne ve iyi eştir. Tam da bu noktada “...biraz da erkekler ölsün” söylemiyle öne çıkan kadın temsili tam olarak geleneksel kadın imajının karşısında konumlanan katil kadın temsili pekiştirmek için oldukça pratik bir haber malzemesidir. Bunun yanında cümlenin başında geçen “Hep mi kadınlar ölecek.” ifadesi ise feminist söylemin ve bu söyleme yakın haber sitelerinin sıklıkla başlıklarına taşıdığı ve ileride kadın mücadelesinin biricik mottolarından biri haline gelebilecek bir söylemin taşıyıcılığını yapmaktadır.

Tam da bir cümle içinde yaşanan bu parçalanış kadın temsiline ilişkin haber sitelerinde yer alan parçalı görünümü de sembolize etmektedir denilebilir.

b) Haber gövde metni içerisinde;

Metin içindeki anlatımda sıklıkla tutuklanma ve yargılanma sürecine dair bilgilere geniş şekilde yer verilir. Bu şekilde suçun ve yargılanma sürecinin, emniyet ve yargı gibi kurumların güvenilirliği ve meşruiyeti sağlanmış iktidarın, suç üzerindeki yaptırım gücü de gözler önüne serilmiş olur.

“Cinayeti araştıran polis ekipleri, katil zanlısının, boşanıp beraber yaşadığı Çilem Doğan olduğunu belirledi. Çilem Doğan, babasının evinde yakalanarak gözaltına alındı.” (Sözcü 09.07.2015) (<https://www.sozcu.com.tr/2015/gunun--c-nden/kocas-n--olduren-kad-ndan-soke-eden--dd-alar-881377/> 11.10.2018’ de erişildi.)

Haber metinlerinde sıklıkla karşılaşılan bir diğer durum eşlerini/partnerlerini öldüren kadın failerin yaşı ve medeni durumu haricinde eğitim durumları, meslekleri ve ekonomik koşulları hakkında bilgi verilmemesidir. Kadınlar yalnızca işledikleri suç, öldürme yöntemi ve yargılanma süreçleri ile temsil edilmektedir. Çilem Doğan örneği dışında benzer suçu işleyen kadınların deneyimiyle ilgili detaylı bilgilere de ulaşılamamaktadır. Bu kadınlar haber başlıklarında ve içeriklerinde “kocalarını öldüren kadınlar” olarak temsil edilmekte ve bu şekilde etiketlenmektedirler. Söz konusu etiketlenme durumu, kuramsal tartışmalar bölümünde de sözü edildiği gibi, kadının geri kalan hayatını tümüyle şekillendiren bir hal almaktadır. Bu da göstermektedir ki haber metinleri kadınlara ilişkin ana akım söylem ve temsillerin dolaşıma sokulmasının yanı sıra kadınların işledikleri suça ilkin nitelemelerle damgalanmasını da beraberinde getirmektedir.

Katil kadın temsili kimi haberlerde gördüğü şiddet neticesiyle mağdurlaştırılan ve bu mağduriyet üzerinden güçlenen, olumlanan bir kadın temsili bir noktadan sonra bu gücünün arsızca farkında olan bir “femme fatale” temsiline de dönüştürmekte ve bu temsil genellikle haberin görsel anlatısında sunulmaktadır.

“Karabulut (eski soyadı) adliyeye götürülmeden önce sağlık kontrolünden geçirilmek üzere adli tıp birimine getirildi. Karabulut burada basın mensuplarının "Kocanı neden öldürdün?" sorusu karşısında işlem tamam anlamına gelen iki elinin baş parmaklarını kaldırarak tepki gösterdi. Daha sonra ise "Namusum için öldürdüm" diyen Karabulut, "Hep kadınlar ölmesin, biraz da erkekler ölsün" dedi. Çilem Karabulut, kan örneği alındıktan sonra adliyeye götürüldü.” (Sabah – 10.07.2015) (<http://www.sabah.com.tr/yasam/2015/07/10/koca-katili-cilemin-tisortundeki-mesaj> 10.06.2017’ de erişildi.

“Üzerine giydiği İngilizce ‘Verdiğin dersler için teşekkürler eski sevgili’ tişörtüyle polisler eşliğinde gelen Çilem Doğan iki elinin başparmaklarını kaldırarak ‘İşler yolunda’ mesajı verdi” (Sözcü 09.07.2015 “Kocasını öldüren kadından şoke eden iddialar!” başlıklı haber) (<https://www.sozcu.com.tr/2015/gunun-cnden/kocasn-olduren-kadndan-soke-eden-ddalar-881377/> 11.10.2017’ de erişildi.)

Bu sembol işlediği cinayetin ardından pişmanlık duymayan, yozlaşmış bir kadın temsilini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu görselin kullanıldığı haberlerde sıkça savunması ve ifadesinin şüpheli olduğu ve darp edildiğine dair kanıt bulunamadığına dair bilgiler verilerek yozlaşmış, katil eş temsili güçlendirilmiştir. Bu haberlerde bir diğer nokta bir suçlu olarak kadının damgalanması ve “biz ve onlar” ayrımını destekleyici bir anlatımla ötekileştirilmiş olmasıdır.

4.1.2. Mağdur Kadın Temsilleri

Mağdurlaştırma teması kadın suçluluğunun temsilleri bağlamında incelenen haberlerin birçoğunda rastlanılan bir durumdur. İncelenen haberlerin büyük bir bölümünde, haber metinlerinde yer alan dilsel ifadelerde kadınların mağdur veya çaresiz oluşunun vurgulayan çokça veriye rastlanılmıştır. Mağdur, zayıf kadınlık temsilinin eril iktidara ilişkin tahakküm sürecine uyumlu, tabii kılınan bir kadın imgesini besleyecek şekilde inşa edildiğini söylemek mümkündür. Gerilim teorisine göre kadınların sıklıkla ataerkil düzenin ve erkek egemenliğinin yarattığı baskı neticesinde eşlerini öldürme

eğilimi gösterdiği düşünüldüğünde bu durumun mağdur-fail ikilemi içerisinde nasıl bir denge oluşturduğu ve bunun birçok açıdan haberlere yansıma biçiminde var olan dengesizlikler daha net olarak değerlendirilebilir.

a) Haber başlıklarında;

Haber metinlerinde bu temsilleri oluşturan ifadeler kimi zaman haberin başlığında kimi zaman ise alt başlıklarda sıklıkla ise haber anlatısının içinde kullanılmaktadır. Haber başlıklarına genellikle şu şekilde yansımıştır:

“Kendisini döven eşini öldüren Karabulut: O silah patlamasaydı oradan sağ çıkamazdım” (Diken-06.05.2015)

(<http://www.diken.com.tr/kendisini-doven-esini-olduren-cilem-karabulut-o-silah-patlamasaydi-sag-cikamazdim/> Erişim tarihi: 10.06.2017)

“Aşk evliliği yaptığı kocasını öldüren Çilem, evliliği süresince şiddet görmüş” (Milliyet-11.07.2015) (<http://www.milliyet.com.tr/ask-evliliği-yaptığı-kocasını-gundem-2086465/> Erişim tarihi: 05.07.2017)

Yukarıdaki haber başlıklarında gördüğümüz üzere her iki cümlede de Çilem ‘in şiddet gördüğü ve gördüğü şiddete dayanamayarak suçu işlediği belirtilmiştir. Ancak başlıklarda suçun kazara işlendiğine ya da nefsi müdafaa olduğuna dair herhangi bir ibare bulunmamaktadır. Haber başlığındaki “evliliği süresince şiddet görmüş” ifadesi Çilem ‘in bu ilişkideki ve yaşanan olaydaki “kurban” olduğunu belirtmek istenmiştir. Kadının gördüğü cinsel ve duygusal şiddet yine bu mağdurlaştırma veya kurbanlaştırmanın doğrudan bir malzemesidir;

“Fuhuşa zorlayan kocasını öldüren Çilem Doğan tahliye oldu” (Sabah 20.06.2016) (<http://www.sabah.com.tr/yasam/2016/06/20/fuhusa-zorlayan-kocasini-olduren-cilem-dogan-karabulut-tahliye-oldu-1466453059> Erişim tarihi: 28.06.2017)

“Kocasını öldüren Çilem: Azrail’i bekleyen ölü gibiydim” (Sabah 26.02.2016)

(<http://www.sabah.com.tr/yasam/2016/02/26/kocasini-olduren-cilem-azrail-i-bekleyen-olu-gibiydim> Erişim tarihi: 10.06.2017)

“Eşi Karabulut’u öldüren Çilem Doğan: Özgecan’ı suçlayarak beni dövmeğe çalıştı” (Habertürk 21.06.2016) (<http://www.haberturk.com/gundem/haber/1256824-cilem-dogan-ozgecani-suclayarak-beni-dovmeye-kalkisti> Erişim tarihi: 28.06.2017)

Örnek verilen başlıklara bakıldığında eşini öldürmesinin ardında büyük bir mağduriyet yatan bir kadın temsili açıkça görülmektedir. Kendisini fuhuşa zorlayan kocasını öldürdü başlığı özellikle kadının söz konusu cinayeti kendini ve namusunu korumak adına işlediğini vurgulamaktadır. Haber başlıkları gazetenin yayın politikasına uygun düşecek biçimde haberin en çarpıcı ve ilgi çekici yönünü yansıtmaması beklenir (Doğanay ve Köker 2010:15). Dolayısıyla gazetenin sahip olduğu ideolojik duruş bağlamında okuyucunun alması istenen mesaj en ilgi çekecek biçimde bilhassa toplumsal hassasiyetler göz önünde bulundurularak sunulur.

Mağdur kadın temsillerinde genellikle meşru müdafaa konusuna vurgu yapılacak bu temsildeki algı güçlendirilir. Bu durum Çilem Doğan haberlerinde oldukça sık görülmüştür:

“Kadına meşru müdafaa yok: Çilem Doğan için 24 yıla kadar hapis istendi” (Diken 08.05.2016) (<http://www.diken.com.tr/kadina-mesru-mudafaa-hakki-yok-cilem-dogan-icin-24-yila-kadar-hapis-istendi/> 20.06.2017’ de erişildi.)

Mağdur ancak mağrur, suçlu ancak haklı kadın temsili güçlendirmek amacıyla kullanılan söylemlerden bir diğeri “namus” vurgusudur. Haber başlıklarında, alt başlıklarda ve metin içi ifadelerde sıklıkla Çilem ‘in namusunu korumak için bu cinayeti işlediği “fuhuş yapmaya zorladığını öne sürdüğü” şeklindeki belirtmelerle

vurgulanır. Bu vurgu Çilem Doğan hakkında çıkan haberlerin neredeyse tamamında istisnasız bir şekilde vurgulanmıştır:

““Hazırlan fuhuş yapacaksın dedi” öldürdüm.” (Hürriyet, 09.07.2015)
(<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/hazrlan-fuhus-yapacaksn-ded-oldurdum-29506173> 11.10.2017’de erişildi.)

“Adana'da kendisini fuhuş yapmaya zorladığını iddia ettiği kocasını 7 kurşunla öldüren Çilem Karabulut'un yargılandığı dava başladı.” (Sözcü, 26.02.2016)
(<https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/kursun-saysna-kends-ble-sast-o-kadar-m-1110366/> 11.10.2017’de erişildi.)

“Adana'da kendisini fuhuşa zorlayan ve şiddet uygulayan eşini öldüren 28 yaşındaki Çilem Doğan davası bugün Adana Adliyesi'nde görüldü.” (Cnntürk, 26.02.2018)
(<http://www.cnnturk.com/turkiye/cilem-doganin-davasi-bugun-goruluyor> 11.10.2017’de erişildi.)

Ana akım neo-liberal medya kadınlığa ilişkin normları toplumsal değer yargılarından bağımsız olarak yaratmamakta; ancak kadın ve erkeği basmakalıp imgeler biçiminde defalarca yeniden üretmek suretiyle bu normları pekiştirmektedir. Yukarıdaki haber başlıklarının üçünde de “fuhuşa zorlandığı” ibaresi cümlenin başında verilerek vurgulanması sağlanmıştır. Bir kadının rızasının olmadığı para karşılığı cinsel bir ilişkiye zorlanması açıkça işlediği cinayet için kabul edilebilir bir neden olarak belirtilmiştir. Kadının “namusunu korumak için” öldürmesi meşrudur. Diğer bir deyişle kadının toplumun gözünde suç olan eylemini meşru kılmasının tek yolu bunu namusunu korumak için yaptığının vurgulanmasıdır. Nitekim bazı haber metinlerinde Çilem ‘in ifadesinde söylediği “...namusum için öldürdüm...” sözü sıklıkla kullanarak bu durum Çilem Doğan’ın söyleyişi kaynak gösterilerek de doğrulanmıştır. Geleneksel ataerkil rollerin kadına dayattığı namusunu koruma davranışı burada da öne çıkmakta fiziksel şiddet gördüğü için öldürmesinin yeterli olmadığı bir noktada kocasını öldürmesinin tek haklı sebebi fuhuşa zorlanması olmaktadır. Dolayısıyla kadın yine geleneksel roller ve namus kavramı üzerinden tanımlanan bir özne olarak temsil edilmektedir. Dolayısıyla

özne suç eyleminin faili olduğu halde yine mağdur, suçun ve şiddetin kurbanı, kocasının korumakla görevli olduğu halde görevini yerine getirmediği için namusunu koruma görevini üstlendiği ataerkil bir iktidar söylemi çerçevesinde inşa edilen bir kadınlık temsilini görmekteyiz.

b) Haber gövde metni içerisinde;

Mağdur kadın temsili kadını cinayet işleyen bir katil temsilindense katil ama mağdur hatta bu mağdurluğu üzerinde yükselen, bunun sayesinde güçlenen mağrur bir kadın temsiline dönüşür. Bu dönüşümün ibareleri başlıklarda olduğu kadar haber metninin ifade düzeyini oluşturan biçim ve retorğinde de görülebilir:

“... yıllarca yaşadığı şiddeti, karakola gitmesine rağmen hiçbir çözüm bulamayı kendisine koruma verilmediğini anlatan Çilem...” (T24 – 07.04.2016) (<http://t24.com.tr/haber/cilem-doganin-annesi-cilemim-olmemek-icin-oldurdu-butun-kadınları-dururmaya-cagırıyorum,335308> Erişim tarihi: 28.06.2017)

“...Çilem Doğan’ın yaşadıkları ise kan donduran cinsten” (Gazetevatan, 09.03.2016) (<http://www.gazetevatan.com/cilem-dogan-olduyse-hepsi-benim-sucum-mu--922804-gundem/> Erişim tarihi: 28.06.2017)

“...yaşadığı korku neticesinde ölmek için öldürmek zorunda kaldığını ifade etti” (Cnntürk–26.02.2016)

(<http://www.cnnturk.com/turkiye/cilem-doganin-davasi-bugun-goruluyor> Erişim tarihi: 10.06.2017)

Bir diğer nokta kavramsal çerçeve bölümünde sözünü ettiğimiz gerilim teorisinde değinildiği gibi kadının suç işlemede eşinden gördüğü şiddetin yarattığı gerilim halinin etkili olduğu çıkarımını yapabiliriz. Buna göre haber başlıklarında değinilmese de metin içinde Çilem ‘in şiddet görmesinin yanı sıra maddi sıkıntılar yaşamakta olduğu, çok fazla göç alan yoksul bir çevrede yaşıyor olduğu toplumun kadına yüklediği toplumsal rollerin baskısı altında olduğu görülmektedir. Bu bilgiler cümle aralarında “kurban” / “Mağdur söylemini güçlendirmek için kullanılabilir.”

...Çilem Karabulut, 2013 yılında evlendiği Hasan Karabulut'tan sürekli şiddet görmeye başladı. 1 çocuk annesi Çilem Karabulut, boşanmak için mahkemeye başvurdu ancak aile büyüklerinin araya girmesi ve eşinin 'Aileni öldürürüm' tehditleri nedeniyle davasından vazgeçti... (Sabah Online 26.02.2016) (<http://www.sabah.com.tr/yasam/2016/02/26/kocasini-olduren-cilem-azraili-bekl-eyen-olu-gibiydim> 10.06.2017'de erişildi.)

...14-15 yaş da çocuk yaşı bence Annem sürekli bir evi çekip çekiştirme telaşında, baba desen ne iş bulsa onun peşinde, kolay değil evde kaç nüfus onun eline bakıyor... Onun erkeklik onurunun limiti yoktu. Fasulye kılçıklıysa onuruna mı dokunuyordu çocuk yaramazlık yaparsa gururu mu zedeleniyordu? Halı bizim namusumuz muydu da leke olunca beynimde patlıyordu? ... (Star 03.10.2016 tarihli “Çilem Doğan Kimdir? Çilem Doğan tahliye oldu!” başlıklı haberinden.

(<http://www.star.com.tr/guncel/cilem-dogan-kimdir--cilem-dogan-davasi-haber-1119997/> 10.06.2017' de erişildi.)

Haber metinlerinde fuhuşa zorlandığının özellikle vurgulanması ve “namusu için cinayet işlediği” söyleminin kullanılması Çilem Doğan lehine işlenen suçun bir yönden meşrulaştırılması amacıyla, suçu işleyen kadının mağduriyeti ve haklılığının göstergesi olarak kullanılmaktadır. Mağdur kadın temsilinin yer aldığı haberlerde sıklıkla “fuhuşa zorladığı” “şiddet gördüğü”, “dayak yediği” gibi ifadeler kullanılmıştır. Kadın suçlu haberlerinde bu kadar çok mağdur kadın temsiliyle karşılaşılmasındaki öncelikli nedenlerden biri, toplumsal belleğimizde yer alan ve bugüne değin karşılaştığımız, bize göre, inşa edilmiş olan naif ve kırılğan kadınlık algısı ve kadınlık rolleridir. Ataerkil toplumlarda yer alan ve eril iktidarın söylemiyle şekillenmiş bir sosyal temsil olarak kadınlık, genellikle ikincil rolleri, anneliği, zayıflığı, kırılğanlığı içinde barındırmakta ve kadının statüsüne bu rolleri daha uygun bulmaktadır. Benzer biçimde yine ataerkil toplumlarda suç açısından baktığımızda, erkekler arasında suç işleme oranı daha yüksek olduğundan kadınlar genellikle suçun faili değil suçtan etkilenen, zarar gören, mağdur sıfatlarıyla tanımlanmaktadır. Nitekim aynı tanımlamalar kadın suçun faili olduğunda da tekrarlanmaktadır.

Bunda en büyük etken şüphesiz ki kuramsal tartışmalar bölümünde de sözünü ettiğimiz gibi adam öldürme suçunu işleyen kadınların genellikle eşlerini veya yakınlarını öldürdükleri ve onları bu eyleme sürükleyen durumunsa sürekli olarak yoğun biçimde öldürdükleri kişi tarafından şiddete ve istismara maruz kalmalarıdır. Dolayısıyla bu durum haber metinlerine de yansımış, kadınlar genellikle gördükleri şiddete dayanamayarak eşlerini katletmiş “çaresiz”, “zayıf” kadınlar olarak temsil edilmişlerdir. Bu ibarelere başlıkların yanı sıra haber metni içerisinde yer alan olay örgüsü içerisinde daha çok rastlanılmaktadır. Bununla beraber kadının şiddet gördüğüne dair bilgiler kadının mahkeme veya emniyetteki ifadesi kaynak gösterilerek verilir. Bu kadının işlediği suçun ve mağduriyet temsilinin güçlendirilmesine olanak sağlar

“Mahkeme başkanı Ogün Madan tutuklu sanığa meşru müdafaa kapsamında ceza verilmemesi için muhalefet şerhi düştü” (Mynet – 08.06.2018) (<https://www.mynet.com/hakm-kars-ckt-15-yl-haps-verld-110102488689> 11.10.2017’de erişildi.)

Çilem Doğan haberlerinde yer alan mağdur kadın temsiline ilişkin en çok göze çarpan detaylardan bir diğeri ise bazı haberlerde olayın cinayet bağlamından koparılarak zaman içerisinde, eşyle tanışması, severek evlenmesi, evliliğinin başlangıcında ve hamileyken şiddet görmesi sonrasında eşini öldürmesini kapsayan sürecin melodramlaştırılarak haberin duygusal dozunun arttırılmış olmasıdır. Bu durum mağdur, çaresiz kadın temsiline güçlendirirken okuyucu açısından ise haberi daha ilgi çekici ve samimi kılma amacı taşımaktadır:

“Türkiye onu kocasını öldüren kadın olarak tanıdı. Çilem Doğan, eşinden gördüğü şiddete dayanamayıp kocasını öldürdü ve başından geçenleri tek tek anlattı. Çilem Doğan'ın anlattıkları ise kan donduran cinsten...” (Ensonhaber.com, 09.03.2016) (<http://www.ensonhaber.com/hep-erkekler-mi-oldurecek-diyen-kadina-muebbet-hapis.html> 28.06.2017’de erişildi.)

“Eşim Hasan Karabulut, tanıştığımda serbest meslek yaptığını söylemişti, ancak daha sonra esrar sattığını ve uyuşturucu kullandığını öğrendim. Evliliğimizin 28. gününde hastalandım, beni hastaneye götürmesini istedim. Otomobilin içinde beni yumruklayarak kulağımdan yaraladı. Sonra ormanlık alana götürerek darp

etti ‘fuhuş yapıp bana para getireceksin’ dedi. Evde 3 gün kapıyı üzerime kilitleyip aç susuz bıraktı. Annem bulup beni evime götürdü. 1 haftalık gebe olduğumu öğrendim, evime döndüm.” (Milliyet, 13.06.2016) (<http://www.milliyet.com.tr/adaletin-tahrik-cilesi--gundem-2261358/> 28.06.2017’de erişildi.)

Haber metinlerinde görsel kullanımı haber anlatısını güçlendirme açısından büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla temsillerin inşa sürecinde okuyucunun zihninde temsil edilen kadın imgesinin kalıcı olmasını da sağlar. Benzer kadın suçlu haberlerinde sıklıkla kadınların yüzü kapatılmış fotoğrafları haber anlatısının içinde yerleştirilirken Çilem Doğan haberlerinin birçoğunda yüzünün kapatılmadığı aksine “başı dik bir duruş” sergilediği mesajı veren görseller daha sık kullanılmıştır.

Toplumsal olarak suç işlemesine olağan gözüyle bakılmayan kadınlar, ancak namuslarını, çocuklarını veya hayatlarını korumak söz konusu olduğunda cinayet suçunu işleyebilir konuma gelebilmektedirler. Dolayısıyla suç eylemini haklılaştıran gerekçelerin geçerliliği yine kadına özgü rol ve statüler sağlandığında haklılaştırılmaktadır. Bu noktada kuramsal tartışmalar bölümünde değindiğimiz suç olarak tanımlanan eylemin toplumsal normlar göz önünde bulundurulduğunda görelilik kazandığı savını da tekrarlamak mümkündür. Bununla beraber bu çıkarımlar sonucunda suç alanı söz konusu olduğunda bu alanın fail olarak değil mağdur konumuyla bir parçası olabilen kadının aynı statüyü suçun faili olduğunda dahi devam ettirdiğini görmek mümkündür.

4.2.3. Annelik Temsileri

Kadın suçlu haberlerinde sıklıkla karşılaşılan bir diğer tema kadınların annelik rolü ve kimliği üzerinden temsil bulmasıdır. Diğer bir deyişle annelik suçlu kadın temsilleri açısından önemli bir vurgu olarak görülmektedir. Bu temsil aracılığı ile toplumsal yapının kadından beklediği rollere uygun davranmadığı, bir anne olarak utanç duyması gereken, annelik rolüne yakışmayan, bu rolü ihmal eden bir eylemde bulunduğu hatırlatılır. Nitekim aile içerisinde bir kadın olarak annenin diğer tüm emellerinden vazgeçerek kendini çocuğuna ve eşine adanması beklenir.

a) Haber gövde metni içerisinde;

Çilem Doğan örneğinde ise bir taraftan eşini öldürerek ailesinin dağılmasına sebep olduğu, kızını babasız bıraktığı için üstü örtük bir eleştiri yöneltirken diğer taraftan hikâyenin popülerleşmesiyle beraber bu eleştiriler kimi haber sitelerinde yerini kızından ayrı kalan çaresiz anne temsiline bırakmaktadır. Söz konusu haber anlatılarında da çocuğundan ayrı düştüğü için acılı olan bir anne temsili sunularak, tahliyesinin ardından yapılan haberlerde sevinç içerisinde kızına kavuşması çoğu zaman melodramlaştırılarak haber metinlerinde belirtilmiştir. Bununla beraber kızından ayrı kalan çaresiz anne temsillerine haber başlıklarında yer verilirken, ilk dönem haberlerde ise anne vurgusuna başlıklardan ziyade haber gövde metninde veya ikincil başlıklarda rastlanmaktadır.

...Çilem Karabulut 2,5 yıl önce evlendiği ve bir kızının babası Hasan Karabulut'u öldürdükten sonra teslim olmuştu... (Sabah Online 07.10.2015) (<http://www.sabah.com.tr/yasam/2015/07/10/koca-katili-cilemin-tisortundeki-mesaj-10.06.2017>'de erişildi.)

“Edinilen bilgiye göre, 8 Temmuz 2015 günü saat 16.30 sıralarında Seyhan ilçesine bağlı Yeşilyurt Mahallesi'nde meydana gelen olayda Çilem Karabulut (28) 2,5 yıl önce evlendiği ve bir kızının babası Hasan Karabulut'u öldürdükten sonra teslim olmuştu.” (Mynet 10.07.2015) (<https://www.mynet.com/koca-katli-cilem-tisortundek-mesaj-dkkat-cekt-110101916580-11.10.2018>'de erişildi.)

“Adana'da 8 Temmuz 2015 günü kendisine sürekli şiddet uygulayıp, fuhşa sürüklemek istediği kocası Hasan Karabulut'u (33) tabancayla öldüren 1 çocuk annesi Çilem Karabulut'un (24) ...” (Sözcü 26.02.2016) (<https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/kursun-saysna-kends-ble-sast-o-kadar-m-1110366/> 11.10.2018'de erişildi.)

Yukarıda geçen haberlerde de görüldüğü gibi Çilem Doğan'ın anne oluşuna dair haber başlıklarında herhangi bir veri bulunmamasına karşın haberin devamında bir çocuk annesi olduğuna değinilmiştir. Bununla beraber bu durum haber içinde çok fazla vurgulanmakla beraber çocuk sadece haberin öznesi ile ilgili sayısal veriden

ibarettir. Dolayısıyla ilk dönem haberlerde annelik vurgusundan ziyade eş olma durumunun daha çok vurgulandığını söyleyebiliriz. Bunun gerekçesi olarak ise ilk dönem haberlerde konunun henüz fazla popülerleşmemiş olması ya da koca katli, fuhuşa zorlama, fiziksel ve duygusal şiddete uğrama gibi öğelerin haberin dikkat çekiciliğini arttırmak amacıyla daha ön plana çıkarılması olarak söylenebilir. Bu durum feminist suç kuramlarında da sözünü ettiğimiz gibi kadının eşine karşı işlediği suçun daha ön plana çıkarılarak konunun bir ataerkiye başkaldırı, erkek iktidarına başkaldırı olarak yorumlanmasını önünü açmak olduğu söylenebilir. Burada sözü edilen bir anne temsilinden önce eşinin iktidarını ilga eden ancak hukukun ve emniyet güçlerinin eril iktidarıyla yeniden sarmalanan bir temsilin bu iktidar dili ile şekillenmiş bir söylem aracılığıyla yeniden inşa edilmesidir. Dolayısıyla ilk dönem haberlerde görmediğimiz annelik vurgusu Çilem Doğan'ın feminist bir sembole dönüşmesiyle daha da ön plana çıkacaktır. Diğer bir deyişle kahramanlaşan kadın temsili ile anne temsili birbirini izleyen ardışık birer söyleme dönüşmüştür.

b) Haber başlıklarında;

Çilem Doğan ile ilgili suçu işleminin ardından çıkan ilk haberler diğer kadın temsilleriyle benzerlik gösterirken, kendisi hakkında yapılan haberlerin artması ve popülerleşmesiyle beraber haber metinlerindeki temsillerin de katil kadından mağdur kadına evrildiğini, haber ayrıntılarının arttığını olayın melodramlaştırıldığını ve ifadelerin yumuşadığını görmekteyiz. Bu durum annelikle ilgili temsillere de yansımaktadır. Bu haberler sıklıkla Çilem Doğan'ın yargılanmasının ardından kefaletle serbest bırakılmasını izleyen süreçte ortaya çıkmıştır.

“Kocasını öldüren Çilem Doğan 2,5 yaşındaki kızı için tahliyesini istedi” (CNN Türk 08.04.2016). (<http://www.cnnturk.com/turkiye/kocasini-olduren-cilem-dogan-2-5-yasindaki-kizi-icin-tahliyesini-istedi> 10.06.2017’de erişildi.)

“Kızıyla 348 gün sonra ilk gece” (Milliyet 22.06.2016) (<http://www.milliyet.com.tr/kzyyla-348-gun-sonra-ik-gece-gundem-2266516/> 11.10.2017’de erişildi)

“Çilem Doğan ilk gece uyumadı kızıyla hasret giderdi.” ... “Tüm mücadelem kızımın gülüşü için” (Mynet Haber 21.06.2016) (<https://www.mynet.com/cilem-dogan-ilk-gece-uyumadi-kiziyla-hasret-giderdi-110102505536> 11.10.2017’de erişildi).

“Kızıma anlatacağım şeyler biriktirdim” (Birgün 22.06.2016) (<http://www.birgun.net/haber-detay/kizima-anlatacagim-seyler-biriktirdim-117161.html> 05.07.2017’de erişildi.)

Diğer temsillere oranla anneliği ön plana çıkaran söylemler ve bu söylem üzerinden inşa edilen temsiller diğerlerine oranla daha azdır. Bunun sebebi bu tür haberlerde sıklıkla annelik ve fedakâr eş temsillerinin birbirini besliyor oluşudur. Ancak Çilem Doğan örneğinde bunun aksi bir şekilde aile içi şiddetin kurbanı bir kadın olarak eşinin ölümüne sebebiyet veren kadın anlatısı söz konusudur. Bu durum anneliğe vurgu yapan söylemlerin Çilem ‘in davasının görece şiddet ve namus anlatısıyla meşrulaştırıldığı dönemi izlediğini söylemek mümkündür. Geleneksel kadın rollerinde kadın eşi ve çocukları için vardır, bu özellikleriyle toplumda kabul ve saygınlık kazanırlar. Ancak kocalarını öldüren kadınların durumundan kadın ailesine ve topluma karşı bir suç işlemiş sayılır ve bu şekilde etiketlenir. Bu durum haber metinlerine benzer bir söylemle yansır. Bununla beraber Çilem Doğan örneğinde anne oluşu önemsiz kısaca değinilen bir bilgidir fedakâr “çocuğu için yaşama tutunan” bir anne anlatısına dönüşmüştür. Bu durum diğer temsillerde de görüldüğü gibi Çilem Doğan olayının adı bir suç anlatısından bir yandan feminist bir kahramana diğer yandan namusunu ve çocuğunu korumak için kocasını dahi katledebilecek kahraman bir kadın anlatısına doğru evrilişi ile paralellik taşımaktadır.

4.2.4. Suçludan Kahramana: Kahramanlaştırılan Kadın Temsili

Çilem Doğan davasını benzer örneklerinden ayıran en önemli özelliklerinden biri de suçlu olarak tanımlanmasına yol açan eyleminin aynı zamanda onu, kadın cinayetlerine karşı mücadele eden kitlelerin de aracılığıyla, kahraman konumuna getirmesidir. Bu temsilin alt zeminini ise büyük oranda “kurban” temsili besleyen

haber söylemleri ve feminist söylemler oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu temsilleri Feminist Kuram'ın kadın suçluluğuna ilişkin yaklaşımı çerçevesinde değerlendirmek kuramsal bir değerlendirme için de bir tür ara yüz sunmaktadır.

a) Haber başlıklarında;

Kadın cinayetlerinin oldukça arttığı ve medyada bir tür ahlaki panik haline geldiği bir dönemde Çilem Doğan'ın kendisine şiddet uygulayan ve fuhuşa zorlayan eşini öldürmüş olması, birçok kadın için “zulme karşı direniş” ve “öz savunma hakkını kullanma” şeklinde yorumlanmış, haber siteleri de bu popülerleşen “zulme karşı başkaldıran kadın” temsilini sayfalarına taşımıştır. Bu temsile daha çok sol görüşlü haber sitelerinde yer veriliyor olsa da bazı ana akım haber sitelerinin de zamanla popülerleşen bu temsili haber metinlerine taşıdığını söyleyebiliriz.

“Hep kadınlar mı ölecek diyen Çilem Doğan'dan mektup: bir kadın isterse kendini doğurabilir” (Diken, 07.10.2015) (<http://www.diken.com.tr/hep-mi-kadınlar-olecek-diyen-cilem-dogandan-mektup-kadin-isterse-kendini-dogurabilir/> 28.06.2017' de erişildi.)

“Çilem Doğan'dan 8 Mart mesajı: Mücadeleniz onurumdur, duruşumdur” (Birgün, 06.03.2018) (<http://www.birgun.net/haber-detay/cilem-dogan-dan-8-mart-mesaji-mucadeleniz-onurumdur-durusumdur-105614.html> 28.07.2018' de erişildi)

“Çilem Doğan'ın annesi: Çilem'im ölmek için öldürdü; bütün kadınları duruşmaya çağırıyorum” (T24 - 07.04.2016) (<http://t24.com.tr/haber/cilem-doganin-annesi-cilemim-olmemek-icin-oldurdu-butun-kadınlari-durusmaya-cagiryorum,335308> 28.06. 2018' de erişildi.)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi Çilem Doğan davasının sıradan bir suç anlatısından bir kadın mücadelesi anlatısına dair bir söylemin taşıyıcılığını yapması ve bunun haber başlıklarına yansması “Hep mi kadınlar ölecek...” sözlerini takip eden dönemle başladığını söyleyebiliriz. “Hep mi kadınlar ölecek...” sözü daha öncede

değindiğimiz üzere kadın cinayetlerinin ve kadına yönelik şiddet vakalarının oldukça yoğun bir biçimde gündemde olduğu bir dönemde söylenmiş olması hem söz konusu suç olayını hem de bu suçun faili olan Çilem Doğan'ı bir anda yeni bir kimlikle özdeşleştirilmesine ve haber başlıklarına da bu söylemle, kadın mücadelesinin bir sembolü olarak taşınmasına aracılık etmiştir. Özellikle 8 Mart mesajı ve vurgusu ile bu temsil ve söylemlerin başlıklara taşındığını görüyoruz. Bunun öncesinde bu söylem başlıklardan ziyade haberin gövde metni içerisinde daha çok dillendirildiğini söylemek mümkündür.

b) Haber gövde metni içerisinde;

Bu temsillerin sunulduğu haberlerde özellikle Çilem Doğan ile özdeşleşen söylemlerin, emniyet, savcılık ve duruşmalarda yer alan ifadelerinin ve oldukça dikkat çeken tişört üzerinde yazılı olan mesajın öne çıkarıldığını ve hayat hikayesinden bölümlerle zenginleştirilerek sunulan bir kadın anlatısının varlığından söz edebiliriz.

“...Çilem’ in tesadüfen giydiği tişörtün sloganı, şiddet dolu geçmişi geride bırakıp şiddetten uzak bir dünya kurmak isteyen tüm kadınların sloganı şimdi “Sevgili gelecek biz hazırız” (T24, 10.04.2016) (<http://t24.com.tr/haber/cilem-dogan-siddet-gordugum-icin-karakola-gittigimde-polisler-bana-kocan-kiskaniyordur-normal-diyordu,335720> 28.06.2017’de erişildi.)

“Kendisine şiddet uygulayan ve fuhuşa sürükleyen kocasını öldürdüğü için tutuklanan ve “Hep mi kadınlar ölecek” diyen Çilem Doğan, gönderdiği mektupla tüm kadınların 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü’nü kutladı.” (T24, 08.06.2016) (<http://t24.com.tr/haber/siddet-gordugu-kocasini-olduren-cilemden-8-mart-mesaji-katledilmek-kaderimiz-degil-mucadeleniz-onurumdur,331242> 28.06.2018’de erişildi)

Diğer bölümlerde de sözünü ettiğimiz gibi Çilem Doğan'ın söylemleri, duruşu ve “tesadüfen” giydiği tişörtün üzerinde yazılı olan mesaj söz konusu cinayet öyküsünü bir üçüncü sayfa haberi olmaktan çıkarıp haber başlıklarına taşımıştır. Buradaki anlatı tam da bu temsil biçimi ile kuramsal bölümde sözünü ettiğimiz suç kavramsallaştırması ile bir noktada bağını zayıflatmaktadır. Zira gerilim teorisi veya yapısal teoriler ile

açıklayabileceğimiz bir suç anlatısı bir anda feminist kuramın alanı haline gelmektedir. Çilem Doğan olayını benzeri suç hikayelerinden ayıran ve onu suç kuramlarındaki suçlu birey bağlamından koparıp bir kahramana dönüştürenin “Hep mi kadınlar ölecek, biraz da erkekler ölsün” sözü ile başlayıp 8 Mart mektubu ile taçlanan bir kadın mücadelesi anlatısına dönüştüren bu kırılma noktasıdır. Devamında kendisi ile yapılan söyleşiler röportajlar Çilem’in olay günü ve öncesinde yaşadığı “zulüm ve acıları” detaylıca anlatan hikâye bölümlerine dönüşmektedir;

“Silah patlamasaydı ben de o gün can verecektim. O gün hayatı, yaşamı kazandım. Artık dört duvar arasında şiddete maruz kalmış, sesini duyuramamış kadınların elinden tutacağız. Kadınlar artık ölmesin, kirpiğimiz yere düşmesin diye mücadele edeceğiz” diye konuştu.” (Habertürk, 21.06.2016) (<https://www.haberturk.com/gundem/haber/1256824-cilem-dogan-ozgecani-suclayarak-beni-dovmeye-kalkisti> 28.06.2017’de erişildi)

“Adana’da kendisini fuhuşa zorlayan eşini öldürdükten sonra serbest kalarak Türkiye’deki kadınların sembolü olan Çilem Doğan’ın...” (Mynet 23.06.2016 “Çilem Doğan soyadının değiştirmek için nüfus müdürlüğüne başvurdu” başlıklı haber) (<https://www.mynet.com/clem-dogan-soyadn-degstrmek-cn-nufus-mudurlugune-basvurdu-110102509174> 11.10.2017’de erişildi.)

Eşini/partnerini öldüren kadın temsillerinin aksine Çilem Doğan medya aracılığıyla deneyimini söyleme dökmüş, haber metinlerinde bu tür suçlar işleyen kadınlar birer sessiz temsil olarak görülürken, Çilem Doğan özellikle “hep kadınlar mı ölecek biraz da erkekler ölsün” çıkışıyla stereotipleşen kadın suçlu temsiline dışına çıkmıştır. Diğer kadınların sessiz bir temsil oluşu aslında eşlerini öldürerek sadece bir bireye karşı değil aile kurumuna onun saygınlığına ve dolaylı/doğrudan topluma karşı bir suç işlemiş oluşlarından kaynaklanmaktadır denilebilir. Çilem Doğan suçunun diğerlerinden ayıran ve ona kamu nezdinde “konuşma hakkı” tanıyan durumun “namusun için öldürdüm” çıkışı olduğunu bu çıkışın Çilem Doğan için işlediği suç açısından bir meşruluk zemini kazandırdığını söyleyebiliriz. Diğer bir deyişle medya tarafından bu söylemi ön plana çıkarılarak “zulme karşı galip gelen kadın” temsili olarak sunulmuştur.

Kendisinin de kaldığı cezaevinin bulunduğu Tarsus'ta öldürülen Özgecan Aslan için "Keşke onun da eline bir şey geçseydi de bugün yaşasaydı" diyen Çilem, "Benim durumum da o gün öyleydi. O gün o silah patlamasaydı ben de o gün can verecektim. O gün hayatı, yaşamı kazandım. Her şeyi kazandım. Artık kadınlar için mücadele edeceğim" dedi. ... Çilem Doğan'ın tahliye edilmesi kadınların tamamında sevinç yarattı. Çilem Doğan'ın mahallesinde ailesinin oturduğu evi bulmaya çalışırken evin yerini sorduğumuz kadınların heyecanı gözlerinden okunuyordu. Çilem' in tahliye edildiğini duyan kadınlar kapıya koşup nasıl olduğunu anlamaya çalıştılar. Çilem' in geldiği ev Adana Kadın Platformu'ndan kadınlarla ve akrabalarıyla dolu taşı. Telefonlar hiç susmadı. Çilem kadınlarla sohbet etti. Mektupların kendisine destek olduğunu anlattı. (Haberler.com Çilem Doğan: her gün katilin koynunda uyuyordum, o gün yaşamı kazandım başlıklı haberinden 21.06.2016) (<https://www.haberler.com/cilem-dogan-ben-o-gun-yasami-kazandim-8546443-haberi/?oku=1> 11.10.2017' de erişildi).

"İfadesinin ardından adliyeye sevk edilen Çilem Doğan, bileklerinde kelepçe olduğu halde, koluna giren kadın polislerin arasında sağlık kontrolü için Adli Tıp Birimi'ne getirildi. Üzerinde İngilizce 'geçmişime verdiği bütün derslerden dolayı teşekkür ederim' yazılı tişört bulunan katil zanlısı genç kadın, cinayeti namusu için işlediğini ileri sürdü. Rahat hareketleriyle dikkat çeken ve kendinden emin adımlarla yürüyen Çilem Doğan, sağlık kontrolünün ardından Adliyeye götürüldü. Hasan Karabulut'u tabancayla öldüren 28 yaşındaki Çilem Doğan, "Hep mi kadınlar ölecek? Biraz da erkekler ölsün. Namusum için öldürdüm" dedi." (Hürriyet'in, Hazırlan fuhuş yapacaksın dedi öldürdüm başlıklı haberi 09.07.2015) (<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/hazrlan-fuhus-yapacaksn-ded-oldurdum-29506173> 11.10.2017' de erişildi.)

Eşini/partnerini öldürme suçunu işleyen kadının kurban konumu üzerinden şiddete baş kaldıran kadın temsiline evrilmesi yalnızca Çilem Doğan örneğinde değil, bu olayın öncesinde veya sonrasında yaşanan benzer örneklerde de karşılaşılan bir durumdur. Benzer şekilde kendisine tecavüz eden yakınıni öldüren Nevin Yıldırım

haberlerinde, şiddet gördüğü eşini öldüren Yasemin Çakal ve Aylin Işık haberlerinde de benzer temsillerle karşılaşmıştır. İfade edildiği gibi bu durum büyük oranda toplumsal bir sorun haline gelen kadına yönelik şiddet ve öldürme haberlerinin/vakalarının oldukça sıklaştığı ya da haberler aracılığıyla bir ahlaki panik haline geldiği günümüzde bu şiddete karşı bir tepki bir kadın direnişi şeklinde yorumlanmasını olanaklı kılmaktadır. Çilem Doğan temsilini benzer suçlardan yargılanan diğer kadınlardan ayıran noktalardan birisi Çilem Doğan'ın bu süreçte yalnızca dışardan bir etkiyle bir sembol haline gelmesi değil aynı zamanda emniyetteki ifadesi ve mahkemedeki savunması veya tutuklu olduğu süreç içerisinde kamuya yansıyan mektup ve demeçleri aracılığıyla da feminist kadın hareketinin bir parçası haline gelmiş olmasıdır. Benzer suçtan yargılanan diğer kadınlar genellikle bu konuda sessiz birer temsil olarak görülmekte ve genellikle kendi açıklamalarından bağımsız biçimde kadın mücadelesinin bir sembolü haline gelirken, Nevin Yıldırım örneğinde olduğu gibi, Çilem Doğan örneğinde bu sembol haline gelme durumunun hem Çilem Doğan'ın bireysel etkisiyle hem de kadın örgütlerinin etkisiyle geliştiğini görmekteyiz. Bununla beraber eleştirel bir yaklaşımla bakılacak olursa her ne kadar kahramanlaştırıcı bir söylemle kurulan bir temsil de olsa anneliğe ve mağdur oluşa yapılan vurgu ile kadına yönelik kalıp yargıları yeniden üreten bir söylemin de beslendiği söylenebilir.

Çilem Doğan'ın kadın mücadelesinin bir sembolü olarak kahramanlaştırılması sürecindeki en önemli adımlardan, belki de bir sonuç olarak da değerlendirilebilecek, biri tutuklu olduğu süreçte JINHA aracılığıyla yayınlanan 8 Mart mektubudur (Ek 1). Mektup Çilem' in mücadelesini destekleyen tüm kadınların 8 Mart Dünya Kadınlar Gününü kutlamasıyla başlamaktadır. Ardından erkek egemen toplum ve hukuk sistemini eleştiren ifadeleriyle devam eden mektupta, şu sözler dikkat çekmektedir: *“Zulmün olduğu yerde direniş ve meşru müdafaa haktır. Bunun zenginlerin ve erkeklerin hukuk kitapları varsın böyle yazsın. Uyan erkek egemen sistem uyan. Her gün 3 kadın katlediliyor. Katledilmek kaderimiz değil, öz savunma haktır.”* Bu cümleleriyle Çilem Doğan kendisinin de işlediği cinayete gerekçe olan ve birçok kadının maruz kaldığı erkek şiddetini ve hukuk sisteminin bu konuda erkeklere gerekli cezaları ve caydırıcı yaptırımları uygulamamasını eleştirmektedir. Ardından kadınlara karşı uygulanan şiddet ve ayrımcılıkla mücadelenin ve bu yolda dayanışmanın gerekliliğini şu cümleleriyle

aktarmaktadır: *“Değerli yoldaşlarım yılgınlık, umutsuzluk, çaresizlik bizim söylemlerimizde yok. Bizler direnenleriz yaşamak için dünyayı değiştirenleriz. Kadınlarımız meydanlarda, kendi yaşam hakkımız kimseye vermeyiz. Yani yaşamak için kimsenin baskısını tanımıyoruz. Bir birimizin gözyaşlarını sildiğimiz sürece var olacağız.”* Ardından gelecek güzel günlerin varlığına olan inancını belirterek sonlandığı mektubu birçok gazete ve medya ortamında da kadınlar tarafından paylaşılmıştır. Bu mektup Çilem Doğan’ın kadın mücadelesi açısından bir sembol haline gelişini güçlendirmiştir.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ

Bu çalışmada internet haber sitelerinde kadın suçluluğu söylemi Çilem Doğan temsili üzerinden üzerinden irdelenmeye çalışılmıştır. Temsiller bir sosyal inşa sürecinin sonucu olmaları bakımından toplumsal olarak paylaşılan semboller ve anlamlandırmaların varlığına işaret etmektedirler. Sosyal temsil kuramı toplum, birey ve medya arasında bağlantı kurma özelliğine sahiptir dolayısıyla medya sosyal temsillerin üretilmesinde, yayılmasında ve bu temsillerin toplumsal olarak kabul görmesi sürecinde önemi bir katalizördür. Bu bakımdan kadın suçlulara yönelik sosyal temsillerin anlaşılması toplumsal olarak kurgulanmış kadın imgesinin çözümlenmesinde önemli bir adımdır.

Araştırma kapsamında öncelikle suçun temel belirleyicilerinin neler olduğunun irdelendiği bu çalışmada öncelikle suç ve kadın suçluluğunun nasıl tanımlandığı ve bu kavramın belirleyici unsurları üzerinde durulmuştur. Buna göre öncelikle söylenmesi gereken suç kavramının kesinlikle evrensel, genel geçer, sabit ve değişmez bir tanımının olmayacağıdır. Suç olgusu kültüre, coğrafyaya, içerisinde bulunduğu tarihsel döneme göre değişiklik göstermektedir. Bunun yanı sıra neyin suç kapsamında sayılıp sayılamayacağı ve karşılık gelen ceza tutumu söz konusu ülke veya bölgenin tabi olduğu hukuk kuralları çerçevesinde değişkenlik göstermektedir. Bununla beraber söz konusu toplumda neyin suç kapsamında olup olmadığını belirleyen temel göstergeler kültürel ve tarihsel miraslardır da denilebilir. Bu durum suçun bir söylem olarak inşa edildiği ve sosyal temsiller aracılığıyla dolaşıma sokulduğu ve yeniden inşa edildiği gerçeğini doğurur. Zira bilginin üreticisi ve dağıtıcısı olarak iktidar tüm bu gösterge ve parametreleri denetimi altında bulundurur. Biyoiktidar pratikleri ise açık bir biçimde normun kıyısında konumlandığı suçlu bedeni üzerinde mutlak bir denetimi ve

düzenlemeyi mümkün kılar. Devam eden bölümde üzerinde durduğumuz bireyin suça nasıl ve neden yöneldiği sorusuna yapısal ve çatışmacı teoriler ekseninde cevap aranmıştır. Bu noktada bireyi suç işlemeye yönelten değişkenlerin çeşitliliği ve kimi zaman önelliği vaka incelemesine ilişkin bir analizi güçleştirmekle beraber özellikle kadın suçluluğunun sebepleri konusunda bize bütüncül bir yaklaşım konusunda yol göstermektedir. Bu bakımdan Fonksiyonalist Teoriye göre suç toplumsal yapının doğal ve hatta gerekli bir ögesidir. Dolayısıyla suç işlemek toplumsal hayatın genel akışı içerisinde beklenen bir durumdur. Gerilim Teorisine göre ise kişisel beklentiler ile toplumsal baskıların kesiştiği noktada suç davranışı ortaya çıkmaktadır. Bu durum Gerilim Teorisini kadın suçluluğunun açıklanması noktasında sıklıkla başvurulmuş bir kuram haline getirmektedir. Buna göre kadınların ideal hedeflere ulaşmak konusunda yaşadıkları sıkıntılar kadınlar üzerinde daha büyük ve etkili bir gerginlik yaratmaktadır ve bu gerginliklerin kaynağı büyük oranda erkeklerle yaşadıkları ilişkilerde yer almaktadır. Bu kuram özellikle eşlerini öldüren kadınların onlardan gördükleri şiddetin yarattığı gerilimlere dayanamamaya bu suçu işlediğine dair verileri doğrulamaktadır.

Çalışmanın devamında kadın suçluluğunun genel durumuna ilişkin sorular yanıtlanmaktadır. Literatür taramalarından elde edilen verilere bakıldığında, kadın suçluların erkeklere göre sayıca daha az olduğunu görmekteyiz. Bu durum kadınların erkeklere göre daha az suç işlemekte olduğunu göstermektedir. Kadınların işlediği suçlar konusunda öncelikli olarak hırsızlık, gasp, dolandırıcılık gibi adi suçlar gelirken bu suçları cinayet işlemektedir. Aynı zamanda günümüz istatistiklerine bakıldığında cinayet suçunu işleyen kadınların yıllara göre artış göstermekte olduğunu söyleyebiliriz. Bununla beraber çalışmada da kaynak gösterdiğimiz üzere kadınlar cinayet suçunu sıklıkla yakın akrabaları ve eşlerine yönelik işlemektedirler. Bu durum Türkiye’de yaşanan aile içi şiddetin bir sonucu olarak görülebilir. Ele alınan örnek olayda da görüldüğü gibi söz konusu cinayetler sıklıkla yıllar boyunca görülen şiddetin, istismar veya tecavüz gibi olayların sonrasında ortaya çıkmaktadır.

İzleyen bölümde araştırmanın amaçları kapsamında sorulan haber metinleri aracılığıyla sosyal temsillerin nasıl inşa edildiği ve bunun toplumsal izdüşümleri üzerine yoğunlaşmıştır. Ahlaki panik, ötekileştirme ve suç korkusu suç olgusunun toplum

nezdinde yarattığı en derin etkilerdir. Öyle ki ahlaki panik ve ötekileştirme olgularının söz konusu kadın suçluluğu olduğunda yarattığı toplumsal etkiler geleneksel toplumsal roller ile kesişmektedir.

Çalışmanın asıl odak noktasını oluşturan haber metinleri ve haber metinleri aracılığıyla dolaşıma sokulan suç söylemi ve onun inşa ettiği kadınlık temsilleridir. Bu noktada yaygınlığı ve etki alanının genişliği göz önünde bulundurularak analiz edilmek üzere haber siteleri seçilmiştir. Günümüz online haber siteleri, metinlerarasılık, etkileşimsellik ve multimedya biçimselliği gibi öğeleri bünyesinde barındıran ve bu öğeler sayesinde oldukça geniş kitlelere yayılma olanağı sağlayan bir yeni medya biçimselliği olarak kabul edilmektedir. Bu kadar yaygın olan bu araçların suç söylemi ve temsil konusunda neler söylediği ise çalışmamızın ana konusunu oluşturmaktadır.

Araştırma bulguları bölümünde örnek vaka incelemesi olarak seçilen Çilem Doğan örneği üzerinden bu söylem ve temsiller analiz edilmeye çalışılmıştır. Eleştirel söylem analizi yöntemiyle irdelenen haber metinleri temsil açısından dört ayrı kategoride incelenmeye çalışılmıştır. Buna göre analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular ışığında online haber sitelerinde yer alan kadın suçlulara yönelik haberlerin sıklıkla geleneksel kadınlık rollerini tekrar eden ve yeniden üreten bir söylemle şekillendiğini söyleyebiliriz. Zira bunu eşlerini öldürmüş kadınların sıklıkla şiddet mağduru oluşunun gerek haber başlıkları gerekse de haber metni içerisinde vurgulanmasından çıkarabiliriz. Suç işlemiş olsa dahi gördüğü şiddetin sonucunda dayanamayarak bu suçu işlemiş olduğundan dolayı her durumda olduğu gibi yine kurban olma statüsünü taşımaktadır; diğer bir deyişle bu statüyü devam ettiren temsillere yer verilmektedir. Çilem Doğan olayında da görüldüğü gibi kadına özgü bir kavram olarak görülen namus olgusu suçun gerekçesi olarak gösterilirken bu gerekçe aynı zamanda işlenilen suçu, suçlu ve toplum nezdinde meşru bir zemine taşımaktadır. Çilem Doğan olayı açısından bakıldığında sıradan bir üçüncü sayfa haberi olarak nitelendirilebilecek bir suçun hayatı için savaşıyor ve kadın mücadelesinin sembolü haline gelerek feminist bir anlatıya dönüşmesi söz konusudur. Bu durumun oluşmasında elbette ki Çilem Doğan'ın ifadelerinin medya ve toplum tarafından bu tür söylemlerin parçası haline getirilmesi oldukça etkindir. Yine diğer bir diğer temsilde görüldüğü üzere kadınlığa dair bir sorumluluk olan annelik

Çilem Doğan olayında ilk dönemlerde olaya dair üzerinde çokça durulmayan bir ayrıntı iken olayın popülerleşmesi ve bir anlatıya dönüşmesiyle yine bu kahraman söylemini de besleyen bir temsile dönüşmüştür.

Genel olarak bakıldığında Çilem Doğan örneği üzerinden, haber metinlerinde yer alan bu temsillerin kadınlık deneyimine dair gerçekliklerden ziyade toplumsal olarak genel kabul görmüş bir kadınlık ve suç söylemini ve bunun üzerinden inşa edilmiş temsilleri dolaşıma soktuğunu söyleyebiliriz. En önemli özelliği sık güncellenebilir olması ve metinlerarasılık özelliği ile haber metinlerine yeni bir bakış getirmiş olabileceğini söyleyebileceğimiz internet haber sitelerininse bu yönüyle söz konusu söylem ve temsilin her yöne daha hızlı bir biçimde dağıtımını mümkün kıldığını da söyleyebiliriz. Nitekim bunu ikinci bölümde yer alan kuramsal tartışmalar bölümünde de görebiliriz.

Bunun yanı sıra analiz esnasında farklı siyasi veya ideolojik görüşe sahip olan gazetelere yer verilmiştir. Bunun sebebi farklı ideolojik söyleme sahip haber sitelerinin söz konusu kadınlığa ilişkin temsiller olduğunda birbiriyle farklılaşan söylemleri taşıyıp taşımadığı ya da ortak bir mizojinist söylemin taşıyıcısı olup olmadığıdır. Nitekim analizler sonucunda habere ilişkin söylemin, Türkiye açısından, sağ ya da sol, muhafazakâr ya da liberalist olarak sınıflandırılacak siyasi bir ayırımdan bağımsız daha üst bir iktidar söylemiyle şekillenmekte olduğu çıkarımı yapılabilir. Nitekim farklı ideolojik görüşe sahip olduğu düşünülen haber sitelerinin kadınlık ve suç noktasında ortak bir söylemi taşıdığını da söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

- Agamben, Giorgio (2013). *Kutsal İnsan: Egemen İktidar ve Çıplak İnsan*. Çev. İ. Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Akpolat, Yıldız (2011). “Suça Mahkûm Kadınlar: Erzurum Ceza ve Tutukevinde Bulunan Kadın Mahkûmlar Üzerine Yapılmış Nitel Görüşme Uygulaması”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 11(46)*. 233-243.
- Aktaş, Celalettin (2007). “İnternetin Gazeteciliğe Getirdiği Yenilikler”. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*. 5(1): 30-41.
- Altheide, David L. (2009). “Moral Panic: From Sociological Concept to Public Discourse”. *Crime, Media, Culture 5(1)*. 79-99
- Baştürk, Efe (2013). “Bir Kavram İki Düşünce: Foucault’dan Agamben’e Biyopolitikanın Dönüşümü”. *Alternatif Politika Dergisi 5(3)*. 242-265.
- Beck, Ulrich (2011). *Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru*. Çev. K. Özdoğan ve B. Doğan. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Becker, Howard S. (2013). *Hariciler (Outsiders)*. Çev. Ş. Geniş ve L. Ünsaldı. Ankara: Heretik Yayınları.
- Berktaş, Fatmagül (2003). *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Binark, Mutlu (2009). “Yeni Medya Dolayımı İletişim Ortamında Olanakların ve Ol(a)mayanların Farkında Olmalı...”. *Evrensel Kültür Dergisi 216*. (2007). *Yeni Medya Çalışmaları*. Ankara: Dipnot Yayınları.

- Birsen, Haluk (2005). "İnternet Haberciliği ve Aktif İzlerkitle İlişkisi Çerçevesinde Etik Tartışmalar". *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi* 3(4). 68-79.
- Burkay, Senem (2008). "Teorik Çerçeve ve Suç". *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar Dergisi*. 2/4:1-15
- Butler, Judith (2013). *Kırılğan Hayat: Yasın ve Şiddetin Gücü*. Çev. B. Ertür. İstanbul: Metis Yayınları.
- Butler, Judith (2014). *Bela Bedenler*. Çev. C. Çakırlar ve Z. Talay. İstanbul: Pinhan Yayınları.
- Canay, Dilara A. (2015). *Kadın Suçluluğu*. İstanbul: Legal Yayınevi.
- Canter, David vd. (2011). *Suç Psikolojisi*. Çev. A. Dönmez, I. Başer ve M. Güler. Ankara: İmge Yayınevi.
- Castells, Manuel (2012). *Yeni Medya Üzerine: Kavramlar, Yaklaşımlar ve Uygulamalar*. Çev. T. Sepetçi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Yayınları.
- (2005). Ağ Toplu
- Cloward, Richard A. ve Lloyd Ohlin (1960). *Delinquency and Opportunity, a Theory of Delinquent Gangs*. The Free Press.
- Connel, R.W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*. Çev. C. Soydemir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çakmak, Caner (2015). "Suçu Açıklayan Sosyo-Ekonomik Temelli Yaklaşımlar". *International Journal of Political Science Researches* 1(2). 1-49.
- Çelebi, Vedat (2013). "Michel Foucault'da Bilgi, İktidar ve Özne İlişkisi". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi* 5(1). 512-523.

Çetinkaya, Ayşe (2006). *Kişilere Karşı Suç Haberlerinin İnternet Gazetelerinde Yansıtılış Biçimlerine İlişkin Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Darcan, Emirhan (2014). “Kadın Mahkumların Cezaevinden Çıktıktan Sonra Toplumsal Hayata Katılmada Yaşadıkları Zorluklar”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 32. 87-111.

Demirbaş, Timur (2014). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Deuze, Mark (2003). “The Web and Its Journalisms: Considering the Consequences of Different Types of Newsmedia Online”. *New Media & Society*. 5(2): 203-230.

2. (2016). “Living in Media and The Future of Advertising”. *Journal of Advertising* 45(3). 326-333.

Dilber, F (2014). “Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 16:60-66.

Direk, Zeynep (drl) (2007). *Cinsiyetli Olmak: Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Dolu, Osman, Uludağ, Şener ve Doğutaş, Cemil (2010). “Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Politikaları İlişkisi”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 65(1). 57-81.

Dolu, Osman (2012). *Suç Teorileri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Dönmezer, Sulhi (1981). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayım

Durkheim, Emile (2012). *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*. Çev. C. B. Akal. Ankara: Dost Kitabevi.

(2011). *İntihar: Toplumbilimsel İnceleme*. Çev. Ö. Ozankaya. Ankara: Cem Yayınevi.

Dursun, Çiler (2001). *TV Haberlerinde İdeoloji*. Ankara: İmge Kitabevi.

Ertan, Cihan (2011). “Medyada Eşcinselliğe ve Eşcinsellere İlişkin Söylem(ler): Televizyon Dizisi 'Bir Kadın Bir Erkek' ve (Hegemonik) Erkek(lik) Temsili”. *Medyada Hegemonik Erkeklik ve Temsil*. Ed. İ. Erdoğan. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Fairclough, Norman (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. New York: Routledge.

Fenton, Natalie, Curran James ve Freedman, Des (2012). *Misunderstanding The Media*. New York: Routledge.

Flowers, R. B. (1987). *Woman And Criminality: The Woman as Victim, Offender and Practitioner*. Connecticut: Greenwood Press

Foucault, Michel (2014). *Kliniğin Doğuşu: Tıbbi Algının Arkeolojisi*. Çev. Ş. Ünsaldı. Ankara: Epos Yayınları.

(2015). *Hapishanenin Doğuşu*. Çev. M. A. Kılıçbay. Ankara: İmge Kitabevi.

(1979). “Gerçek ve İktidar: M. Fontana İle Söyleşi”. Çev. A. İnel. *Birikim Dergisi* 8(56). 34-39

(2011). *Büyük Kapatılma*. Çev. I. Ergüden ve F. Keskin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları

(2013). *Deliliğin Tarihi*. Çev. M.A. Kılıçbay. Ankara: İmge Yayınevi.

(2007). *İktidarın Gözü*. Çev. I. Ergüden. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

(2012). *Cinselliğin Tarihi*. Çev. H.U. Tanrıöver. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

(2014). *Özne ve İktidar*. Çev. O. Akınhay. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Furedi, Frank (2014). *Korku Kültürü: Risk Almanın Riskleri*. Çev. B. Yıldırım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, Anthony (2008). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Goffman, Erving (2004). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*. Çev. B. Cezar. İstanbul: Metis Yayınları.
- Goffman, Erving (2014). *Damga: Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*. Çev. Ş. Geniş, L. Ünsaldı, mN. Ağırnaslı. Ankara: Heretik Yayınları.
- Gülenç, Kurtul (2010). "Tragedyadan Felsefeye Suç, Ceza ve Adalet". *Navisalvia: Sina Kabağaç'ı Anma Toplantısı*. Ed. E. Öyken. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları. 58-70.
- Güven, Özgür O. (2017). "Suçun Sosyolojisi ve Haber Söyleminde Temsili". *Gaziantep Universty Journal of Social Sciences*. 17(1). 176-195
- Huisman, Denis (2000). *Sokrates İnternette: Bir Medya Felsefesi İçin*. Çev. K. Eksen İstanbul: Güncel Yayıncılık.
- Hunt, Arnold (1997). "Moral Panic and Moral Language in the Media". *The British Journal of Sociology* 48(4). 629-648.
- Hürtaş, Sibel (2014). *Canına Tak Eden Kadınlar*. İstanbul: İletişim Yayınevi.
- İlgın, Leyla (2003). "Söylem ve İdeoloji". *Söylem ve İdeoloji: Mitoloji, Dini İdeoloji*. Ed. B. Çoban ve Z. Özarslan. İstanbul: Su Yayınları. 285-299.
- Ippolito, Jon Vd. (2009). "New Criteria for New Media". *Leonardo* 42(1). 71-75.
- İçli, Tülin G. ve Ögün, Ayşe (2000). "Türkiye'nin Sosyokültürel Yapısında Aile, Evlilik ve Kadın Suçluluğu: Fail-Mağdur İlişkisi". *Uluslararası 4. Türk Kültürü Kongresi*. Ankara: AKM Yayınları. 249-270.

İçli, Tülin G. (2007). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin yayınevi.

İçli, Tülin G. (2013). *Kadın Suçluluğu*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

İlbars, Zafer (2007). “Suç Antropolojisi: Kadın ve Suç”. *Ankara Üniversitesi Dil, Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi* 22(1). 1-13.

İlhan, Vahit (2011). “İnternet Haber Ağlarının Ağına Takılan Erkeklik: Haber Sitelerinde İnşa Edilen Erkeklik Söylemi”. *Medyada Hegomonik Erkeklik ve Temsil*. Ed. İ. Erdoğan. İstanbul: Kalkedon Yayınevi. 356-361.

İnceoğlu, Yasemin ve Çoban, Savaş (drl) (2014). *Azınlıklar, Ötekiler ve Medya*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Jewkes, Yvonne (2004). *Media and Crime*. Britanya: Sage Publication.

Karakehya, Hakan (2013). “Yazılı Haber Medyasında Suçun Temsili”. *İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi cilt: LXXI 71(1)*. 731-744

Kırçıl, Aslı G. (2010). *Türkiye’de Medya Suç ve Ahlaki Panik İlişkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kızılcılık, Sezgin ve Erjem, Yaşar (1992). *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*. Konya: Göksu Matbaası.

Kızmaz, Zahir (2005). “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”. *C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi* 29(2). 149-174.

Köselerli, Berna B. (2017). “Yeni Medya Ortamının Yeni Kamusal Alan Olarak Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme”. *Humanities Sciences* 12(1). 51-64

Lemke, Thomas (2013). *Biyopolitika*. Çev. U. Özmakas. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Liesen, Laurette T. ve Walsh Mary B. (2012). "The Competing Meanings of "Biopolitics" in Political Science: Biological and Postmodern Approaches to Politics". *Politics and Life Sciences* 31(1/2). 2-15.
- Liska, Allen E. (1982). "Fear of crime as a Social Fact". *Social Forces* 60(3).760-770.
- Low, Setha (2001). "The Edge and the Center: Gated Communities and the Discourse of Urban Fear". *American Anthropologist* 103(1): 45-58
- Macionis, John J. (2013). *Sosyoloji*. Çev. V. Akan. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- McRobbie, Angela ve Thornton, Sarah L. (1995). "Rethinking "Moral Panic" for Multi-Mediated Social Worlds". *The British Journal of Sociology* 46(4). 559-574.
- Megill, Alan (1998). *Aşırılığın Peygamberleri*. Çev. T. Birkan. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Moir, Anna ve Jessel, David (2002). *Beyin ve Cinsiyet*. Çev. T. Demirkan. İstanbul: pencere Yayınları.
- Newman, Saul (2014). *Bakunin'den Lacan'a Anti-Otoriteryanizm ve İktidarın Altüst Oluşu*. Çev. K. Kızıltuğ. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Oktik, Nurgün (2013). "Sosyal Sapma ve Suç Sosyolojisine Sosyolojik Yaklaşımlar". Ed. N. Önkal ve Ö. Sarı. *Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi*. Ankara: Nobel Yayınları. 4-43.
- Ömeroğlu, Ömer (2012). "Suç Korkusu, Cezanın Caydırıcılığı ve Küçük suçlar". *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16(4). 329-370.
- Özçağlayan, Mehmet (2008). "Gazetelerin Gelişimi ve Gazeteciliğin Geleceği (Yeni Teknolojiler ve Medya Ekonomisi Açısından Genel Bir Değerlendirme)". *Marmara İletişim dergisi* 13. 131- 159

- Özer, Ömer (2000). “Haberde Egemen Söylemin Yeniden İnşası”. *Kültür ve İletişim* 3(2). 75-97
- Özgül, Gönül E. (2012). “Bir Görme Biçimi Olarak Yeni Medya: Kamusal Bir Alan İmkânının Araştırılması”. *Journal of Yaşar University* 26(7). 4526 – 4547.
- Özkazanç, Alev (2007). “Biyo-Politik Çağda Suç ve Cezalandırma: Denetim Toplumunda Neo-Liberal Yönetimsellik”. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 108. 15-51.
- Öztürk, Meral (2015). “Medya ve Suç Korkusu Arasındaki İlişki”. *International Journal of Social Sciences* 36. 251-263.
- Parsons, Talcott (1991). *The Social System*. London: Routledge.
- Pavlik, John V. (2001). *Journalism and New Media*. Newyork: Columbia University Press.
- Polat, Oğuz (2004). *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*. Ankara: Seçkim Yayınevi.
- Reid, Sue T. (1993). *Crime and Criminology*. Oxford University Press.
- Rohloff, Amanda ve Wright Sarah (2010). “Moral Panic and Social Theory”. *Current Sociology* 58(3). 403-419.
- Saka, Erkan (2012). “Siber Medya Sonrası Kamusal Alan ve Gazetecilik Pratikleri”. *Folklor/Edebiyat Dergisi* 18(72). 35-50
- Serter, Gencay (2013). “Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram”. *Planlama Dergisi* 23(2). 67-76
- Shoemaker, Pamela J. ve Reese, Stephen (1996). *Mediating The Message: Theories of Influences on Mass Media Content*. New York: Longman.

- Siegel, Larry (2006). *Criminology: theories, Patterns and Typologies*. Belmont: Thomson Wadsworth Publishing.
- Sili, Ayşegül (2013). “Suçun Kavramsal Analizi: Felsefi, Sosyolojik ve Antropolojik Bir Bakış”. *Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi*. Ed. G. Önkal ve Ö. Sarı. Ankara: Nobel Yayınevi. 231-245.
- Sucu, İpek (2012). “Althusser’in Gözünden İdeoloji ve İdeolojinin Bir Taşıyıcısı Olarak Yeni Medya”. *Selçuk İletişim Fakültesi Dergisi* 7(3). 30-41.
- Tierney, John (2006). *Criminology: Theory and Context (2. Edition)*. Harlow: Pearson Longman.
- Timisi, Nilüfer, Kılıçbay Barış ve Binark Mutlu (drl.) (2005). *İnternet, Toplum, Kültür*. Ankara: Epos Yayınları.
- Toruk, İbrahim ve Sine, Rengim (2012). “Haber Söylem Üretimindeki İdeolojik Etki: Wikileaks Haberleri”. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 31. 351 – 378.
- Tunçel, Ahu (2013). “Hukuk-Siyaset ve Şiddet İlişkisinde Adaletin Olanacağı”. *Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi*. Ed. Güncel Önkal ve Özgür Sarı. Ankara: Nobel Yayıncılık. 247-325.
- Van Dijk, Teun A. (2003). *Söylem ve İdeoloji*. Çev. Z. Özarslan ve N. Ateş. İstanbul: Sau Yayınları.
3. (1991). *Discourse and Knowledge: Sociocognitive Approach*. Cambridge University Press.
- Varol, Sibel F. (2014). “Medyada Yer Alan Temsillerin Kimlik Edinme Sürecindeki Rolü”. *Internal Journal of Social Science* 26(2). 301-313.
- Virilio, Paul (2003). *Enformasyon Bombası*. Çev. K. Şahin. İstanbul: Metis Yayınevi.

- Yanardağoğlu, Eylem (2015). “Yeni Medya ve Kullanıcı Türevli İçerik: Dokuz8haber Sitesi Örneğinde Yurttaş Gazeteciliği Üzerine Etnografik Bir İnceleme”. *Folklor Edebiyat* 21(83). 251-269
- Yedig, Serhan ve Akman Haşim (2002). *İnternet Çağında Gazetecilik*. Ankara: Metis Yayınları.
- Yegen, Ceren (2015). “Çocuk Cinayeti Haberlerinin Türk Yazılı Basımında Sunumu: Posta Gazetesi Örneği”. *Global Media Journal* 5(10). 363-384.
- Yerlikaya, İlhan (2004). “İnternet Gazeteciliği ve Geri Besleme”. *Medyada Yeni Yaklaşımlar*. Ed. Metin Işık. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları. 17-34.
- Yetkin, Barış (2011). “Haber Söyleminde Egemen İdeolojinin Yeniden Üretimi”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* 33. 27-60.
- Yıldız, Sevil ve Sümer, Haluk (2010). “Medya ve Ahlaki Panik”. *Erciyes İletişim Dergisi* 1(3).35-46
- Young, Jock (2008). “Moral Panic: Its Origins in Resistance, Ressentiment and the Translation of Fantasy into Realty”. *The British Journal of Criminology* 49(1). 4-16.
- Yurdigül, Yusuf ve Zinderen, İ. Etem (2012). “Yeni Medya Haber Dili (Ayşe Paşalı Olayı Üzerinden Geleneksel Medya ve İnternet Habercili Karşılaştırması)”. *The Turkish Online Journal Of Design, Art and Communication*. 2(3): 81-91.

EKLER

Ek 1: Çilem Doğan'ın 8 Mart Mektubu

"Dudaklarımı kanatırcasına ısıtıyorum günlerdir...

Her sözcük dilimin ucunda küfre dönüyor çünkü.

Bir gök gürelese diyorum, bir sağanak patlasa.

Bitse bu sessizlik, bu kirli yapısallık bitse...

Gidenler nerede kaldılar, özledim gülüşlerini...

Bir kenti güzelleştiren yalnız onlardı sanki,

Onlardı kadınları güzelleştiren...

Birlikte yeniden gülüşlerimizle elimizin değdiği her şeyi güzelleştirmek dileği ile.

Merhaba kadın yoldaşlarım saygı ve sevgi ile selamlıyorum hepinizi;

Gençliğimizden, güzelliğimizden, umudumuzdan, cesaretimizden, direncimizden, kadınlığımızdan kucaklıyorum sizleri. Acısı acısına, yarası yarasına, sesi sesine denk düşer evvelden birbirini hiç tanımadan tanışır. Gönül isterdi ki 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde hep birlikte meydanlarda olmak. Olmadı ve ben o gün dışarıda olmayacağım için üzgünüm. Biliyorum bir Çilem Doğan içeride tutsak ise de milyonlarca Çilem Doğan dışarıda mücadele ediyor. Aklım, beynim, mücadelem yüreğim hep sizlerle olacak değerli kadın arkadaşlarım. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nüz kutlu olsun, mücadelemiz diri olsun.

Zulmün olduğu yerde direniş ve meşru müdafaa haktır. Bunun zenginlerin ve erkeklerin hukuk kitapları varsın böyle yazsın. Uyan erkek egemen sistem uyan. Her gün 3 kadın katlediliyor. Katledilmek kaderimiz değil, öz savunma haktır. Kahkaha atmaya hor görenlere kırmızı ruju farklı anlayanlara, mini eteği tecavüz etmek için gerekçe gösterenlere konuşurken ağızımıza sözcükleri tıkayanlara, kadını erkeği kölesi

haline getirmeye çalışmaları, gece, geç saatte sokakta olmamıza bağnaz zihniyeti ile hor görenlere karşı en güçlü sesimizle haykıracağız.

Değerli yoldaşlarım yılgınlık, umutsuzluk, çaresizlik bizim sylemlerimizde yok. Bizler direnenleriz yaşamak için dünyayı değiştirenleriz. Kadınlarımız meydanlarda, kendi yaşam hakkımız kimseye vermeyiz. Yani yaşamak için kimsenin baskısını tanımayız. Bir birimizin gözyaşlarını sildiğimiz sürece var olacağız. Söz veriyorum başımı önüme eğmeyeceğim. Dört duvarlar korkutmayacak beni yalnız olmadığımı biliyorum. Alemlerine meze olmayacak körpe bedenleri ile kuzular ocuk gelinler bir avuç su gibisiniz benim için susuzluğun ortasında.

Mücadeleniz onurumdur, duruşumdur. Tüm kadınlar adına ve tüm kadınlar için karanlık günlerin geride kalması; Diyarbakır Surlarının aydınlanacağı gibi aydınlık günlerin doğacağı inancı ile hepimizi kocaman yreğimle öpüyorum. Saygılarımla.

Çilem DOğAN

Kaynak:<https://www.birgun.net/haber-detay/cilem-dogan-dan-8-mart-mesaji-mucadeleniz-onurumdur-durusumdur-105614.html> 17.10.2018 tarihinde erişildi.

Ek 2: 2015-2017 yılları arasında yayınlanan Çilem Doğan olayına ilişkin haberlerin haber sitelerine göre dağılımı

HABER SİTESİ	HABER SAYISI
CNN Türk	5
Hürriyet Online	42
Mynet	15
NTV Online	6
Sözcü Online	9
Sondakika.com	49
Milliyet	28
Haberler.com	39
Habertürk	9
İnternethaber.com	12
Birgün	22
Türkiye Gazetesi	11
Ensonhaber.com	17
Sabah	29
Haber7	14
Diken	15
T24	23
Vatan	20
Akşam	20
Cumhuriyet	16
Toplam	411